

REAR COVER

AMERICAN
HISTORY
AND
GEOGRAPHY
FOR
SCHOOL
AND
HOME
USE
BY
J. H. H. H. H.
NEW YORK
1910

МИХАЙЛО СИТНИК

Михайло Ситник

ЦВІТ ПАПОРОТІ

ПОЕЗІЇ

ВИДАВНИЦТВО "МОЛОДА УКРАЇНА"

Торонто 1975

МЯКНАЙЛО СЯТНЯК

FLOWER OF THE FERN

POEMS

Ідучи назустріч багатьом шанувальникам творчості світлої пам'яті поета Михайла Ситника. Центральний Комітет ОДУМ-у й видавництво "Молода Україна" видають останню збірку його поезій "Цвіт папороті".

Поет сам готував "Цвіт папороті" до друку, але передчасна смерть не дозволила йому це зробити.

Видавці поезій Михайла Ситника вдячні св. п. інженерові Івану Лучкову за впорядкування матеріалів до бібліографії творчості поета і мгр. Миколі Вірному за впорядкування цієї збірки поезій та статтю про творчість поета.

Михайло Ситник, укладаючи плян збірки, містив на певні місця поезії, які були друквані під загальними назвами "Цвіт папороті", або "З нових поезій". Тому, при упорядкуванні, крім занесених уже в плян поезій, упорядчик долучив ще й поезії, які друкувались і не друкувались під згаданими назвами, даючи їм загальний заголовок "1947 — 1959" — роки, коли ці поезії були написані, або видрукувані. Проте, це ще не всі поезії Михайла Ситника написані в ті роки. ЦК ОДУМ-у й Видавництво "Молода Україна" плянують видати їх пізніше.

Слід також зазначити, що поет зробив у деяких поезіях поправки вже після того, як вони були видрукувані. Упорядчик вніс ці поправки.

ЦК ОДУМ-у і В-во "Молода Україна"

ПОЕЗІЇ

Збірку цю видано коштом Об'єднання Демократичної Української Молоді в Канаді й Америці у 25-ліття цієї організації.

Права застережені

Тираж 1.500 примірників

МОЛИТВА

О, Господи, прости во ім'я Сина,
За те, що завжди у чужім краю
Молитву найдостойнішу свою
Я починаю словом — У к р а ї н а.
Якщо вже це такий великий гріх —
Мене одного покарай за всіх!

1956

ВІТЧИЗНА

Вітри, мов діти, в Придніпров'ї плакали,
Коли прощавсь з тобою в грізну ніч,
І пригорки, немов овали пліч,
Кривавились незайманими маками.

Поклав землиці грудку на долоні я
І затремтіла болісно рука,
А серце розцвілося, як півонія,
У теплих грудях, ніби в пелюстках.

А ніч тривка тривожно блискавицями,
Мов стрілами, показувала путь,
Щоб чорною зловіщою границею
Навіки у чужих краях замкнуть...

Чужі краї... Америка чи Англія...
До них припав, як до незнаних книг...
А Ти ж лежиш, немов свята Євангелія,
А я ж Тебе і прочитати не встиг.

З МОЄЇ БІОГРАФІЇ

Хата моя під соломю крита
І на ганку дикий виноград.
На подвір'ї вкопане корито
З ряскою в воді для каченят.

Горобці цвірінькають на хмизі,
Ластівки всідаються на дріт,
Голуби воркують на карнизі,
І безжурно дивляться на світ.

Ремигає, лежачи, телиця
В загороді, плетений з лози,
Пахне конюшина у копицях,
Що із лугу батько навозив.

На стовпці обсіли мухи глечик...
Це — надворі. В хаті ж — духота...
Порається мати коло печі,
І димить зіпсована плита.

Скоро з поля з батьком я приїду
(На руках пилука й остюки)
Мати нас покличе до обіду,
Дерев'яні нам подасть ложки...

Що ж іще? Ага, коли вже ляжуть,
Прочитаю вірша їм обом.
Батько, позіхаючи, прокаже:
"Ну й чудак Мишко наш, ейжебо!

Ти б нам краще з Біблії шонебудь,
Там, он назначив я сірником..."
Я читав, а місяць плив, як лебідь,
Мов навмисне над моїм вікном.

І у мене не було терпіння,
Бо ж надворі неповторна ніч,
А в душі нестриманість весіння
До солодких і бентежних стріч.

1949

З Е М Л Я

Знаю, що не рушила там крига ще,
Все одно, з-під снігу, що вдалі...
Дайте, дайте трохи, хоч півпригорщі,
Київської чорної землі.

Тут для неї виплету я кошика
З довгих ниток найдорожчих мрій,
І до неї помолюся пошепки
При зорі тремтячій і блідій...

Ту, що вже повисипалась з пам'яті,
Покладу я в себе на столі —
Вистачить, щоб зовсім не зів'янути
Навіть жменьки рідної землі.

Я її розміряю наперстками —
Порошинки радості й жалю,
І собі на груди замість хрестика
У малій торбинці почеплю.

І коли давитиме гадюкою
Чужина, що аж кривиця бризне, —
Серцем в рідну землю я постукаю,
Як у браму золоту Вітчизни.

1952

Д О М А Т Е Р І

Без марок, без конвертів, без паперу
І навіть без чорнила й олівця
Ми поєднаємо свої серця
Через усі кордони есесеру.

Лиш очі я на мить свої заплющу —
І вже передо мною, рідна, ти
З надмірною снагою теплоти,
З любов'ю, що над все у світі дужча,

Ти віриш, що діждеш свого синочка...
Напевно віра в тебе немала,
Коли сидиш уперто край стола
І перелатуєш мою сорочку.

І переховуєш оті дрібниці,
Які нас в'яжуть спогадом живим:
Школярську сумку, ножик той, яким
Вирізував я з дикту птахівниці.

Йі мої вудки стоять ще у коморі
І на горищі трухлі ятері...
Чи ж всі такі у світі матері,
Як ти, моя — пів щастя і пів горя?

Заплющу очі й бачу: біля печі
Ти пореєшся сумно в самоті,
А крізь вікно зірниць золоті
Лягають ніжно на похилі плечі.

Поглянь, матусе, на оті зірниць...
Дивімося разом на них в цю мить,
І через них ми будемо говорити
Удвох про наші болі й таємниці.

1949

**
*

Вже пам'ять зароста все більше й більше
Нудьгою марних на чужині літ.
Лиш тільки того щастя, що у віршах
Ще не зів'яв Вітчизни рідний цвіт.

Здається йду по схилах Придніпров'я,
А тінь моя з-над урвища звиса.
Я бачу, як немов моєю кров'ю
Облиті, догоряють небеса.

І молодість моя неповторима
Ось-ось ступне на батьківський поріг,
Відкриє хату, рипнувши дверима,
І там розтане від тепла, як сніг.

І пахнутимуть чоботи у дьогті,
Почнеться цвіркотання цвіркуна;
І матінка у виношеній кохті
Сидітиме за прядивом одна.

Струмїтиме з лампадки позолота,
Як сум тремтячий, на її лице,
На вицвіле сімейне наше фото,
Нев'янучим обвите чебрецем.

Шепну я: "Мамо". І вона здригнеться,
Сльоза закам'яніє на лиці,
І я побачу материнське серце
В її простягнутій руці.

1951

**
*

Моя душа розділена надвое,
Одна частина там, біля Дніпра,
А друга — нерозлучно ще зі мною,
Поволі животіючи, вмира.

І неможливо знову їх з'єднати,
Ті дві частинки, між яких межа.
І звідти руки простягає мати,
А звідси в спину пхає хтось ножа.

Іду туди — вгинаються коліна,
Мертвію ж, як вертаюся назад,
І чую, як зітхає Україна, —
Душі моєї вирубаний сад.

Березень 1957

СПІВАЙ МЕНІ

Г. Китастому

Співай мені, іще співай,
На серці рани, мов бинтами,
Перев'яжи мені піснями
Гарячими про рідний край.

Хай буде пісня і стара,
Вона ті рани всі прикриє
Ясною пам'яттю про Київ
І рідністю мого Дніпра.

Нехай не буде їй кінця,
Як і до Києва любови,
Як хвилям звітреним Дніпровим,
Що в наші котяться серця.

1957

НІЧ

На списаний папір сумного дня
Упала ніч, мов крапля атраменту,
І ти ідеш у темінь навмання
Розбитий і знівечений дощенту.

Який це край? Яка це знов ріка?
Яка це мова і яке наріччя?
Чия це заворожена рука
Тебе кудись веде сліпою ніччю?

Ніяких рук і нічиїх сердець, —
Ти сам один в шумному многолюдді,
І тільки зорі дивляться, мов судді,
На твій іще нескінчений кінець.

І ти стаєш на закруті доріг,
Натомлений, безсонний і прибитий,
І сниться теплий батьківський поріг,
Який несила ти переступити.

1956

**
*

П. Волинякові

Вже висихає пам'яти криниця
І спогадів осиплюється цвіт.
Лише й того, що болісно присниться
Твоєї юні неповторний світ.

Та ж запаху не чути рути-м'яти
У тому сні, — ні медових гречок.
На самому порозі в рідну хату
Завжди чомусь стинається твій крок.

У снах важких встає, мов на екрані
Німого фільму — неприродний рух...
Ось бачиш матір в нависнім тумані
І ніби чуєш дотик теплих рук.

Ти хочеш крикнуть, впасти на коліна
І пригорнутись до її грудей.
Це ж ось, лише на хвильку, Україна
Зайшла до тебе і назад піде.

Ти хочеш обізватися, й не можеш,
Ступить до неї, — мов немає сил,
І над тобою тінь стоїть ворожа,
А біля тебе тисячі могил.

Пробуджуєшся ти у лихоманці,
Щемить душа, діткнута гострим сном,
А тіні — ночі чорні, мертві пальці —
Простягаються у твоє вікно.

І ти сідаєш з олівцем до столу,
Щоб сну свого неповторну мить,
Мов щастя, що не вернеться ніколи,
В поезії, хоч наспіх, відтворить.

Але ж не пахнуть ні жасмин, ні м'ята.
І материнська усмішка зника,
І кволо опускається рука,
Немов билина, вітром перетята.

Чікаго, лютий 1957

ДЕСЯТИЛІТТЯ

В дорожному пилу, в завулків смітті,
У шрамовині, поті, в мозолях, —
Як чорна ніч, пройшло десятиліття
Мого блукання по чужих краях,

Мого жалю, зневір'я і втоми,
Відчаю, бездоріжжя, спотикань,
Тягучої журби за рідним домом,
Ночей безсонних і тяжких зідхань...

Ти закипаєш у душі гарячій
І на папір стікаєш сургучем,
А я не знаю, чим тебе відзначить:
Молебнем, чи прокляттям, чи плачем,

Чи може серцем, надто вже відкритим,
Що птицею тріпоче у мені —
З надією тебе не повторити
На цій, пустій для нього, чужині.

5 жовтня 1953

**
*

Дні, як птахи, що в вирій летять,
Навіть чую їх помахи крил,
Навіть бачу, як сиплеться пил
Із уже неживого життя.

Піді мною могила жахна,
Що розкопана лише напів,
Та коли їй ім'я — чужина,
То я б повної ліпше хотів.

Тільки ж ще не клоню я чола,
Хочу вірить і хочу молитися,
Щоб найдалше від мене була
Та остання життя мого птиця.

1953

**
*

Чи я коли туди приїду,
Де молодість моя цвіла,
Де вже нема, мабуть, і сліду
Мого убогого житла?

Чи я коли нап'юсь водиці
Під вільхами із джерела,
Де в полудень мені зигзиця
Літа лічити почала?

Чи я коли іще плистиму
На хвилях теплого Дніпра,
Де Київ мій неповторимий,
Де Володимира гора?

І щастя юністю натхненне,
Де загубив я на бігу, —
Щоб зігрівало замість мене
Мою Вітчизну дорогу.

1956

К И І В

Бульвар Шевченка і каштани,
І дзвін трамваїв на путях,
І тіні мого півжиття
Стоять ще й досі і не тануть.

Ідуть ровесники - поети:
Михайло Стельмах, Швець... І десь
Моя любов на площі йде
У комсомольському береті.

У гомоні буденнім, в сварці
Хтось ділиться добром і злом,
І друзі за одним столом
Мене пригадують при чарці.

Хтось, певно, плаче, хтось сміється,
Хтось родиться, а хтось вмира...
І в батька сивого — Дніпра
Непереможно серце б'ється.

Молитву рідна мати шепче
Тихенько, щоб ніхто не чув.
Від стогону її й плачу
Сивіє наддніпрянський вечір...

Оце і все, що час не виїв
І не здолала люта лють,
За що ненавиджу й люблю
Свій і не свій безсмертний Київ.

1946

**

Вирвавсь з дому — і усе пропало,
І уже немає вороття.
Мов на східцях пишного вокзалу
Я переночовую життя.

Все здається, не сьогодні-завтра
Збудить хтось. В душі розтане лід.
Прийде потяг, пароплав чи авто
Із маршрутом виразним на схід.

Буду мчати рідною землею,
Буду дихать повними грудьми,
І у хаті матінки своєї,
Мов дитина, вмюся слізьми.

Тільки то останні будуть сльози —
Радости, жалю чи каяття.
Встане сонце на моїм порозі,
Мов новонароджене життя.

І чебрець запахне, й маків диких
Запалають тисячі лямпад...
Краю мій незбагнений, великий,
Забери скоріш мене назад.

Забери, бо вже немає сили,
І неси на голубім крилі
В теплу хату, в льодову могилу,
Тільки щоб до рідної землі.

Та земля на весь світ незрівняна,
Ніби бачиш душу в ній святу,
Хоч і вмреш, а жить не перестанеш,
Схваний людьми у землю ту.

...Тільки ж що, як дні марніють далі
І роки проходять без пуття...
На чужині, наче на вокзалі,
Я переночовую життя.

1955

ЦВІТ ПАПОРОТІ

Чи на біду, а чи на щастя сниться
Мені на схилі молодечих літ
Столітній дуб, запущена криниця
І папороті нерозгадний цвіт.

А ніч без зір, мов без очей старчиха,
Що не знайшла собі поводиря,
Навпомацки проходить тихо-тихо
Через ліси і гори, і моря.

Неначе бачу прадідівську стріху,
Неначе чую, як шумить наш сад...
А пахощі волоського горіха,
Як неповторний, як солодкий чад...

І копанка у жабурині й рясці,
Ліщиною накрита по краях...
Цвіт папороті в материнській казці,
Як мрія недосягнена моя...

Казала мати: "Ти ж шукай те зілля
Ген, де Дніпро виблискує, мов скло..."
А серце, наче хтось посипав сіллю,
Щеміло, рвалось, нило і пекло.

І я ішов повз пагорби Трипілля
Глухої ночі, повз чагарники...
І я шукав те чудотворне зілля
І дні, і ночі, тижні і роки.

Чим далі я ішов від свого дому,
Тим менш було надії і снаги.
Я боязко хрестився після грому
І оглядавсь тривожно навкруги.

Я схаменувсь, але... було вже пізно.
Прощай, мій край, матусе, дім і сад,
Стара криниця, солов'їна пісня,
На ріднім ганку дикий виноград!..

Прощай, мій краю! Я стою на східцях,
А поїзд мчить, жбурляє в очі дим,
І я не можу вискочити звідси
До тебе неушкодженим, живим...

Той дим мені вже очі напів виїв,
А все немає де мені зійти.
Бо ж станція моя це — тільки Київ,
Це, Україно, ти і тільки ти.

Тебе я бачу крізь усі віконця,
Крізь невидимих грат — колючий дріт.
Удень крізь щілинки — твоє співуче сонце,
А уночі — твій папороті цвіт.

1949

МІСТЕЧКО

Ну, як же ти живеш, моє містечко?
Давно, давно не бачилися ми.
Чи й досі ще той паротяг — "овечка" —
На полустанках чмиха і димить?

Я всі дрібниці в пам'яті мережу,
Від твого входу бережу ключі.
Але скажи, невже там на пожежу
Ще дзвонять і тепер із каланчі?

Для мене ж незабутні ті дрібниці,
Як кожна зморшка на твоїм лиці:
Ті канцелярські дивні рахівниці,
Ті ступи, з журавлями криниці.

Вже десять літ... Неначе після сплячки,
Протру я очі й бачу звідсіля
Твою ту саморобну водокачку,
Біля якої дівтора гуля.

А та столітня наша лісопилка,
А шкірзавод з трубою у смолі,
І річечка, що наче синя жилка
На твоєму похмурому чолі.

В садах долина, мов розкрита книжка,
Яку перегортають вітерці,
Яку читають люди тільки нишком
При місяці, немов при каганці.

І древній вал (подібний до верблюда),
Що припадає до джерельних вод,
Що підставляв колись могутні груди
Напасникам, пришельцям всіх пород.

А біля нього під соломі крита
Моя хатина — з глини і вапна,
Моя колиска, юність недожита,
Моя печаль, нескінчена весна.

Хто в ній тепер? Який живе господар,
Замазуючи глиною наш слід?
А може там уже лиш привид ходить,
І нявкає наш здичавілий кіт?

А як же, друзі, ви, мої хороші?
Чи водиться у вас якийсь там гріш?
Чи вже дістали у черзі калоші?
Чи ходите і досі босоніж?

Коли б мені ступать по тих дорогах
Супроти навіть льодових порош, —
Я б, скривджений, голодний і убогий,
Готовий би ходити й без калош,

Аби лише повітря те бузкове
Вчувалося у грудях, і стерня
Колола ноги болісно, до крові,
Нагадуючи про нікчемність дня.

**
*

Батькові моєму — присвячую

У хаті в мене глиняна долівка
І старомодний витрухлий комод,
Посудник, на яким одна тарілка
Ще куплена у 21-й год,

Годинник на стіні — останній вироб:
Звисають аж на лаву ланцюжки...
Щоб краще йшов, почеплено до гирок
Дві гайки і якісь іще важки.

І піл, і брезентова розкладушка,
І цебер той під лавою, який
На рогачі, просунутім у "вушка",
Носили в стайню, повного помий.

Під піччю дрова, устілки й онучі,
І квочка в ситі, з виводком курчат.
А на вікні столітники колючі
І фікуси, і дикий виноград;

І кіт старий на припічку ізгорбивсь,
Такий вже непотрібний, як ота
Моя школярська вичовгана торба,
Яка висить он на цвяшку пуста.

Та не такий господар хати Ситник,
(Чи в час спокою, чи ізгаряча)
Щоб непотрібне викинуть на смітник...
Нехай полежить, місця вистача!

І так знайдеться місце цуценяті,
Що знайдене в снігу десь за селом,
Для їжака, що колесом прим'ятий,
Для пташки із поламаним крилом.

І часом хата наша, мов звіриниць,
Чи як безладний рідкісний музей,
Яка дітворі береже гостиниць
І жебраку не закрива дверей.

І житня на столі лежить хлібина,
Накрита білим рушником навкруг, —
Від мух, що в хаті в'ються безупину
І від очей голодніших від мух.

Вінчальні у кутку старі ікони,
Мигтять лампадка, як бліда зоря,
І оживають в рамках, що з картону,
Пожовклі знімки, ще з часів царя.

А що ж іще? Забув, бо вже давненько
Не був удома. Пам'ять утіка...
Єванглія ще і "Кобзар" Шевченка
Й моя відсутність — довга і тяжка.

1953

З Н И М К А

Мій Київ! Ні, лиш вулиця, лиш ріг —
На знімці, що пожовкла вже від часу:
Каштани й парк, і пам'ятник Тарасу,
І пішоходи, і трамваю біг.

І хтось такий, незнаний, на ходу
Захоплений недбало апаратом,
Кого ніколи я не буду знати,
Хоч на те місце і коли прийду.

Вклонюся низько фото-папірцю,
Поставивши його біля ікони, —
Тобі, Тарасе, й твоєму Творцю,
Який ніколи в серці не холоне.

О, Києве! Далеко як стоїш,
А близько ж як твоя усмішка мила...
Візьми ж мене ізвідсіля скоріш —
В свої обійми чи в свою могилу.

**

Минають дні вогкі, холодні, чорні,
І ти уже нічому тут не рад...
І непорушні пальми Каліфорнії,
І Ніагари бурний водоспад.

І береги Атлантики і пристані,
Тунелі, хмародери і мости, —
Мов сторінки у книзі перелистані,
Мов наспіх перечитані листи.

Усе, неначе мертва декорація,
Хоч і життя вирує, хоч і рух.
Натомлений нелюбленою працею,
Немов осліп до всього ти й оглух.

Нема тут ґрунту для твого вибору,
І в кожен край, що на твоїх путях
Заходиш ти, як у ворота цвинтару
Із трепетним, холодним почуттям.

І хоч не пахне тут сирію глиною
Й очей твоїх не муляють ями, —
Мізерною, нікчемною людиною
Себе ти почуваш між людьми.

І ти не радий навіть і достаткові
І тим своїм заробленим грошам,
Бо в Києві, у Львові чи у Харкові
Зосталася навік твоя душа.

Зосталася, як птиця, що у вирію
Була не всілі крила піднести,
І ти без неї мучишся і хирієш,
Обходячи незбагнені світи.

Ти животиєш, ти ще хочеш дихати,
А дні твої, як чорні лебеді, —
Напоєні украй журбою тихою,
Пливуть у даль по льодовій воді.

І ти без них, як сирота покинутий
На роздоріжжі, клонишся вітрам,
І ти не знаєш, чи колись доплинути
Тим лебедям до рідного Дніпра.

Де солов'ї, каштани і півонії,
І де відкриті у людей серця,
Де родиться весна, немов симфонія,
Безсмертного великого Творця.

Де райдуга над дніпровною кручею,
Немов рука Господня на плечі
І де лежить твоя душа замучена,
Занадто довго вже тебе ждучи.

СТУДЕНТСЬКІ ДНІ

(Київському Педінституту присвячую)

Каштани у вікно Педінституту
Струсили сніг рожевих пелюсток...
І нам уже професора не чути,
І ми уже не бачимо книжок,

Бо за вікном весна розкрила душу,
Бо за вікном наш Ботанічний сад:
Фонтан грайливий і столітня груша,
На огорожах хміль і виноград...

Педіститут, ти все в моїй уяві:
На розі між каштанами "ларьок",
Де мухи липнуть до ірис іржавих,
Де зелтерська вода — за п'ятачок.

Ми бубликами, що покриті цвіллю,
Ділились, трохи від "ларька" вдалі,
Як проскурками після богомілля,
Як короваем десь на весіллі.

І не тому, що вже такі голодні,
А просто з звички поділитись всім —
Отримано ж стипендію сьогодні,
А в кожного є друг і побратим.

Ще іспити згадать окремо варто,
Як я тремтів, як випало мені:
Походи на Росію Бонапарта,
Мазепи "зрада" в бунтівливі дні...

Яке ж було то щастя, як диплому
Зашелестіла книжечка в руках!
Ті професорів підписи знайомі,
Той герб чужий, обкладинка цупка...

Хвала вам, дні студентські незабуті —
Мій київський каштанний рідний цвіт!
І вам, відкриті двері інституту,
З яких я вийшов у широкий світ.

В Г У Р Т О Ж И Т К У

Гуртожиток за Ботанічним садом
На вулиці Тарасівській — це наш,
Гудів, як вулик, пах він трохи чадом
Від примусів, від цигарок і саж...

Ми йшли туди, немов до свого дому:
По парах, поодинці і гуртом.
Розвіювалась на порозі втома,
І затишок нас пригортав теплом.

У коридорі наша стінгазета:
Карикатури, в'їдливі слівця
І вірші початкуючих поетів:
Петра Криниці, Ситника, Шевця.

Біля стола у синіх окулярах
Куняє від безділля наш швайцар,
В якійсь кімнаті бринькає гітара,
Кипить в загальній кухні самовар.

Чиясь рідня приїхала — новинка!
Мабуть з села, бо в свитках і брилях,
Бо яблука запахли й материнка,
І рідний сад, і річка, і змля.

Попробуй угадать, чиї батьки то,
Коли їх обступили всі з чуттям,
Однаковим, з повагою до свиток,
До латок, до мізерного взуття.

Й вони відчули те чуття єдине,
З очей піймавши наших крадькома,
І та любов, привезена до сина,
Вже ділиться між нами усіма —

По яблучку: "Візьміть це за науку,
Щоб не були і в вас літа гіркі..."
І хочеться поцілувати руку
Оцих чужих, цих рідних нам батьків.

Але ж нема такого в нас у звичці,
Навчили нас такі, як ці, батьки
Вміщати у простягнутий правиці
Подяку нашу — в потиску руки.

...Гуртожиток. У нім моя кімната,
Чи, правильніше, ліжко лиш одно...
І зірване життя напівпочате,
І недопите юности вино.

1953

САМОТА

Г. Китастому

Прийшов з роботи — з фабрики Джон Сміта,
Де випродано вдало кожен м'яз,
І знов те саме: попоїв досита
І радіо включив, і в плитці газ.

Проглянув пошту. Все це не цікаво,
Усе для такту, все це без чуття.
Коли б це лист прийшов, скажім, з Полтави, —
Його я цілував би, як дитя.

У нім би я побачив Дніпр чи Ворсклу
І босоногих рідних політниць,
Відчув би запах медового воску,
Почув би пісню перелетних птиць.

І в почерку отих нерівних літер
Я бачив би усмішку і сльозу,
Матусю, що із торбою по світу
З-за мене йде в замети і грозу...

Та дні ідуть, і все немає часу
Подумать навіть, розігрить чуття.
Фабричним довгим, безконечним пасом
Мотається моє нудне життя.

І ось тепер не хочу я заснути,
Хоч час ходою тихо підганя,
Бо ж хочеться людиною побути,
Хоч уночі — до завтрішнього дня.

Йду до вікна — одна моя розрада.
Ех, не займайте хоч мого вікна:
Кусочок неба, місяця лямпада,
Під нею хмара, як нова труна.

Кусочок неба... Хочеться летіти!
Земля чорніє... Хочеться іти!
Немає крил піднятися над світом,
Немає сил переступить світи.

І тільки мрія все не зна утоми,
І не старіє, хоч ідуть літа:
Як блискавка летить до мого дому
Йї назад, як грізна хмара, поверта.

1953

**
*

Вмирають дні у хаті і на вулиці,
І чути десь такий дошкульний сміх.
І знов нудьга до мого серця тулиться,
Така холодна і різка, як сніг.

Прийди ж до мене з ласкою й утіхою,
Моя дніпровко, краю рідний мій;
Вколи, вколи мене своєю стріхою,
Настояною м'ятою напій.

Тоді я часу дикому і хижому
Підставлю мужньо груди і чоло,
Тоді я встану і тоді я виживу
Комусь на радість, а комусь на зло.

І дні мої, ті стомлені і сірі ті,
Вповільняться, зупинять бистрий хід, —
Щоб я устиг життя своє одміряти
Дорогою, що поверта на схід.

1949

Д Е Н Ь

Ходить день у сірому плащі,
Мокне, як бездомний на дощі.

Ходить він, як бідний сирота,
І ніхто його не пригорта.

Навіть птахи-щобетуки — й ті
Вже співають не хочуть сироті.

Навіть пес і той в кущах заліг,
І тебе не зустріча з доріг.

Бачу, всім миліша темнота,
Ніж твоя усмішка й теплота.

Йди до мене просто у вікно,
Я тебе чекаю вже давно.

Поведу з тобою теплу річ
Про свого життя холодну ніч.

1952

СЛОВО ДО ЧУЖИНИ

Привіт тобі, гостинна чужино,
Притулок смутку, захисту й спокою!
Хоч і гірке було твоє вино,
Та подане щедротною рукою.

Вже чашу туги випито до дна,
А ще нема такого оп'яніння,
Щоб в серці пісня чулася весіння,
А у душі — любови глибина.

Однак, я тепло дякую тобі,
Не так за щедру, нелукаву тризну,
Як за твою науку: у журбі
Пізнати до кінця свою Вітчизну.

Привіт тобі, гостинна чужино!
Спасибі за хліб-сіль і за покрівлю,
За чашу ту (що вже вз'ялася цвіллю),
З якої випив я гірке вино.

1953

Ранок устає — легкий початок
Ще в житті незнаного чогось...
Скільки квітів нових розцвілось!
Скільки пташенят почне літати!

Заспане, невмите, босоноге,
Відчиня віконниці дівча.
Будуть люди сонце зустрічати,
Ніби гостя з дальньої дороги.

Де-не-де гадючиться угору
Вже понад хатами сизий дим.
Ніби свічі, полум'ям блідим
Догасають учорашні зорі.

У дворі розхристаний господар
Запрягає у гарбу коня,
І дівчата відрами дзвенять,
До криниці ідучи по воду.

Соняшник, умившись рососою,
Заглядає в двір через паркан,
Ніби щось загублене шука,
З усмішкою тепло-золотою.

...Добрий ранок, люди, квіти, птиці!
Добрий ранок, заспане дівча!
Шкода, що не випало стрічати
Разом з вами ранок яснолиций.

Добрий ранок, мій вишневий краю!
Хай мені залишиться вже ніч,
Аби ти завжди був віч-на-віч
З сонцем, що тебе благословляє.

1957

НА ПОЛУСТАНКУ

Той полустанок у ліску сосновім:
Із дикту будка, із піску перон;
На запасній — розламаний вагон,
Розібраний діворою на дрова.

І поїзд там, мов дивовижне свято,
Як тільки загуде вдалі гудок, —
Біжать, кому й не треба, зустрічати;
Деся тричі перехреститься дідок.

Корова зареве десь на подвір'ї,
Собака загарчить на ланцюгу,
Дітвора боса просто по снігу
Біжить, мов на пожежу, в неймовір'ї.

А на пероні галас, лайка, крики,
Гудуть дядьки в вагоні, мов джмелі.
— Куди ти лізеш, чорте! Черевиком
Мені на ноги! Ой, на мозолі!...

Нарешті всі упхалися, розсілись:
Перекупки, пусті балакуни,
Робітники Ленкузні, пацани,
Що продають іриси підозрілі.

Враз засюрчав свисток. І рушив поїзд.
Поїхав. Знову сумно, як було.
І тоскно, наче ладаном, сосною
Запахло знов мое пусте село.

А я не встиг на поїзд. Так і буде.
Ітиму пішки, полем навпрошки,
Зате уже на всі свої роки
Цей рідний полустанок не забуду.

1951

**

На даху іржавім снігу латка
Тане, опадає на карниз...
Нічню заєць, потоптавши грядку,
Молоденькі яблуні підгриз.

І господар сердиться, насупивсь,
Глиною підмазав молодняк.
Ген, парують гною свіжі купи,
А над ними в'ється комашня.

Сухоребрі коні і телиці
Ходять по відталому саду,
Мов не вірять у свою ходу,
Мов не бачать, що нема травиці.

Кури кудкудахають на волі,
Горобці пообсідали пліт,
Деревця соромляться, що голі
Із-під снігу вилізли на світ.

Гомінке життя на цім дворищі
Повнить душу радістю ущерть...
А когось несуть на кладовище,
А у когось невблаганна смерть.

Скинув шапку, похмурнів господар —
Не к добру покійник на путі,
В час, коли така пора надходить,
В час, коли все родиться в житті.

Повагом перехрестився тричі:
"В царстві буде хай твоє життя"
Враз почув, як з хати його кличе
Тількищо народжене дитя.

-- Слава Богу! — Радісно промовив,
Стрепенулось серце у грудях,
І розправив похмурнілі брови,
Мов до лету крила — юний птах.

Йде весна!.. Хоч мокро у чоботях,
Устілка залежана згнила,
Та для нього вистачить тепла.
Того, що у серці і у плоті.

1946

**
*

Моему невгамовному єству
Бракує тут не так уже й багато:
Антонівок, що пахнуть за верству,
Гіркого долину і руті-м'яти.

Із цямринами у саду криниць,
З яких вода перемагає втому,
Пісень білоцерківських політниць,
Які проходять мимо мого дому;

І вогнища того, що пастушки
Печуть на нім улюблену "мундирку",
Тієї найдорожчої ріки,
В якій відбилась повечірня зірка;

Докору батька в час моїх провин
І матері усміхненої ласки,
І в час лихих зимових хуртовин
Бабусі недокінченої казки.

Чого ж іще спражнілому єству?
Хіба шматочок неба голубизни
І усїєї рідної Вітчизни,
Задля якої я іще живу.

1952

**

Напевно вже цвітуть вербові котики
І опадають на чиєсь плече,
Від тих пухнатих і шовкових дотиків
У когось б'ється серце гаряче.

Неначе дьогтем вимащені чоботи,
Стоять у мулі верб старі пеньки,
А стовбури зігнулись, наче хоботи,
Над закрутом кипучої ріки.

І крутиться млина лапате колесо,
Збиваючи запінений прибій,
А небо, мов надвое розколалося —
Веселкою, що в далі голубій.

Іде весна, несе солодкі помисли,
Тримає землю й небо на плечі,
Мов дівчина відерця на коромислі,
Під гору без утоми ідучи.

Спинися, весно! Дай же нам напитися
Із тих твоїх прозорих відерець.
Ти ж бачиш, день плете для тебе китицю
Із наших розцвітаючих сердець.

Ти ж бачиш, ми чекаем твого дотику
Душі чи серця, а чи вуст п'янкх,
Чи тих пухнастих і шовкових котиків,
Що із твоєї сипляться руки.

1951

**

Десь там життя, ізвідкись пісня лице,
Десь весілля п'яним вином шумить...
Моя кімната — біла домовина
З відкритими у чорний світ дверми.

І я не знаю, де б дістати зілля,
Такого, щоб заснуть на кілька літ.
Мое життя -- суцільне божевільля
З того часу, як вздрів далекий світ.

Нема нікого, хто б прийшов до мене
Із словом ненадуманим, яке
Прийняв би я, мов просфору свячену,
Мов яблуко достигле і м'яке.

Це правда, — я не вмю жити
У цім краю розкішних ситих благ,
Що не знайду такого тут тепла,
Щоб душу ним хоч трошечки прикрити —

Від холоду тутешніх літ і весен,
Від блиску задоволених очей
Моїх собрат'ів, що зняли колеса
Із возу повороту, й від дверей

Своїх домів, де вирости з колиски —
Повикидали батьківські ключі
І гніздяться, надувшись, як сичі,
В чужих садах, де плід звисає низько.

Тут коротко: Дніпро і кривий Київ,
Ну, хай ще мати, в кого є вона.
Тут коротко, а серце довго ние
В краю, якому ім'я — чужина.

Простіть, матусі! Не моя провина,
Що часто ваших ніг не варті ми.
Моя кімната — біла домовина
З відкритими у чорний світ дверми.

**

На моє щербате підвіконня
З гілки дуба, із розлогих віт
Лист лягає, як чиясь долоня,
Як нежданий дорогий привіт.

З радістю, яка бува не часто,
Відчиняю навстіж я вікно,
А повітря, як хмільне вино,
Ллється в груди з чарок дня квітчастих.

Я беру той рідний лист у руки,
А на нім незаймана роса...
І чомусь сильніше серце стука,
І на віях сріблиться сльоза.

1952

Навіщо вам химерної екзотики?
Загляньте в рідний гай, що край села:
Горобенят роздерті жовті ротики
Роззявились так жадібно з дупла.

І дятелі по стовбурах вистукують,
Закохано воркують голуби,
І сиву вічність бережуть дуби,
І пахнуть квіти зустріччю й розлукою.

І качка дика крилами виляскує, —
Там копанка сховалась в комишах,
І дно її глибоке, як душа,
Ледь-ледь прикрите золотою ряскою.

Позаторішня кладка над канавою,
Ось тількищо по ній хтось перейшов,
Бо мох на ній, немов зім'ятний шовк,
Вже не блищить росою золотовою.

Маленький слід, що ніжною дівочою
Зоставлений, як загадка німа, —
Ворушить душу, серце підійма
І мрією палкою заморочує.

А вільхи дишать, чути навіть здалеку.
І хочеться часу спинити біг,
Чи дати темп йому отого равлика,
Що он повзе по гілці на вербі, —

Щоб все було оглянуто і вивчено:
Цей рідний гай, цей животворний світ,
І щоб догнати ту незнану дівчину,
Що біля кладки залишила слід.

1952

Д. Грушецькому

Коли з блокнотом вибіжу я в сад,
То вже на півдорозі розгублюся, —
Ну, як спокійно можна тут писати,
Коли усе у безконечнім русі.

Ось квітка синя щойно розцвіла,
Мов око, що розплющилося вперше,
І вже на ній усілася бджола
Ї загрозово дзижчить жовтавий шершень.

Он вискочила білка на сучок,
Тримаючи горіх торішній в лапках,
І дивиться на неї їжачок,
Розправивши свою колючу шапку.

І сірий вуж, що виліз із дупла,
І ласочка, що перебігла стежку,
І пташка, що літати почала,
Вербовий цвіт, що висне, як сережки,

Та інше те, що вилізе із нір,
Злетить з гнізда, проб'ється крізь землю, —
Чи ж відіб'ю достойно на папір,
Коли на нім не буде серце битися?

Навіщо ж тут поезія моя,
Коли й без неї радісно виходить?
У цім саду і я — уже не я,
А лиш частинка Божої природи...

...Якщо еси на правду ти поет,
Тоді в цей час нічого не напишеш.
Твої слова усядуться, як мед —
Десь восени, а може і пізніше.

1957

Криниця дерев'яна у селі
Часом у снах мене зове до себе...
Звиса із корби вичовганий цебер,
А до грязі прилипли мотилі.

А з боку дуб, як вічний вартовий
Добра людського, випрямився струнко,
І дикі голуби у поцілунку
Зчепилися дзьобами між листви.

І прийдеш ти, злякаєш голубів,
Метеликів розгониш із грязюки...
Підніме дуб гілля — м'язисті руки
І про криницю він шепне тобі:

"Заглянь в її глибіню — і ти узриш:
На невідомім синім фоні неба —
Найкращу фотографію із себе,
В чотирикутній рямочці цямрин".

Але тобі не вистачить хвилини
Для поз зручних, для фотографій мрійних...
Вдалі вже чути відер брязкотіння
І голосів дівочих перелив.

Тоді від цямрин мовчки відійди,
Дорогу дай дівчатам до криниці
Ї від нічого, ти попроси води
Напитися з відра у чарівниці.

Бери відро у руки лиш тоді,
Коли відкаже: "Пийте наздоров'я"
І може ти освіжишся любов'ю,
Відчувши смак у поданій воді.

Керомисла проховзану дугу
З її плеча візьми собі на плечі...
Тоді прийде кохання теплий вечір
Благословить криницю дорогу.

1957

**
*

Проїшла гроза, і ще зелені яблука
Пострушувала, позбивала з віт,
А ми з паперу робимо короблики,
Навивпередки біжимо у світ —

З безмірним щастям, з трепетом, з подякою,
Разом із сонцем, з дощовим струмком,
І з мокрою кошлатою собакою,
Що радісно махає нам хвостом.

І ось уже піском калюжі гатимо,
І мочимо підкачані штанці,
І нам не страшно, що батьки кричатимуть,
З лозиною чи батоном в руці.

До кари материнської нам байдуже —
Вона ніколи нам не дошкуля,
Хоч і на спині смуга, наче райдуга,
Та в серці — завжди матінка-земля.

1952

ЛІТА ДИТЯЧІ

Свиснув поїзд і в вербовій балці
Вигнувся на закруті, як вуж.
Я не чую жужелиці в пальцях,
Біжучи по насипу чимдуж.

Я лечу, мов птиця, навперейми
Потягу, що тут, як жданний гість.
Ось уже місточок і переїзд
І на дошці напис "Берегісь"!

Він іще далеко десь там дмуха...
Витягну коробочку, й аби
Перевірить чи не загубив —
Чимсь поторохчу під самим ухом.

...Хто з вас пам'ята одноколійку,
Шпали у смолі і спориші?
Хто з вас миколаївську копійку
Клав на рейку з радістю в душі?

Хто чіплявся на сідці, щоб хоч трішки
Промайнути "зайцем" верст із три,
І назад проволочитись пішки,
Навпрошки повз балки і яри, —

Той, мабуть, ніколи не забуде
Впертості дитячої снаги,
Лоскоту солодкого у грудях
І поривів, мов стріла, тугих.

Поїзду отого перелету
Мимо кучерявого села,
Ту, уцент розплескану монету,
З відбитком проклятого орла.

1952

**
*

Копичка сіна під ліщиною
Прикрита туманцем у млі,
Немов хлібина рушничиною
Перед обідом на столі.

Та ще і сіллю мов посолена
Каплинками роси навкруг.
Горбок, як голова підголена,
Без лопухів, немов без вух.

Душа утомою засмучена
Підказує мені слова:
"Давай присядем під пахучою
Копичкою, що мов жива".

Та скоро ж ранку перші промени
Її проколять, як вильми...
І ми ідемо далі, втомлені,
Любов'ю ненаситні ми.

1957

**
*

Дівчата луцили квасоллю
Біля повітки на току,
І пісня радості і болю
Губилася у вишняку,

Де я застиг в траві по-пояс,
Щоб вислухати до кінця,
Як б'ються піснею ясною
Дівчат закохані серця.

Я ніби пив цілющу пісню,
Що линула з дівочих вуст,
Мов з джерела водицю чисту
Зачерпнуту в хрупкий храбуст.

У ній і слава і кохання,
Розлука, зустріч і відчай,
І солов'їне щебетання
І весь божественний мій край.

...Багато літ вже одцвілося,
Я вже не стріну тих дівчат.
Та їхня пісня кличе й досі
Мене настирливо назад,

Туди, де родиться у болях
Коротке щастя на віку,
Туди, де луцили квасоллю
Мої дівчата на току.

**
*

Десь вже пісня чується весіння.
Пагорби, як білі ведмеді,
Пазурями мертвого коріння
Хлюпаються в льодовій воді.

Пара з дна відталої криниці
Вирвалась, і висне понад зруб,
Наче подих із гарячих губ
Дівчини, якій кохання сниться.

А воно ще прийде те кохання,
І заб'ється трепетно в серцях,
Як у сільці невгамовний птах,
Пійманий при першому злітанні.

Ще не знаю, хто ти і яка ти,
А вже бачу твій принадний слід,
По якому вирушу шукати
Я тебе, незайману, у світ.

Може тільки в мареві, видінні,
В снах про білошерстих ведмедів,
Що в чеканні радощів весінніх
Сумно тануть в льодовій воді.

1953

**
*

На місячнім серпі щербатий слід,
Зів'ялих хмар лежать важкі покоси,
А на житах і на деревах роси —
Натомленого дня гарячий піт.

І трави в межах щільно залягли,
Напнулись струни соковитих стебел,
А дерева гілляки простягли,
Мов руки мозолисті, ген, до неба.

Ніде не ворухнеться хижий звір
І риба не підкинеться в ковбані.
Дарма, що ніч — виходжу я надвір,
Щоб дати волю мріям і зідханню.

Та раптом тишу пробиває грім
І навпіл небо блискавиця ріже,
І в серці розхвильованім моім
Цвіте любов незаймана і свіжа —

До трав і до дерев, і до стебла,
До риб і навіть до жахного звіра,
До тебе, земле, що мені дала
Щедротний дар любить тебе без міри.

1953

**
*

Г. Манькові

Ми ставили на Ворсклі ятері,
Бродили в мулі по самі коліна,
А потім, мов при свічці, при зорі
Ділили рибу під копою сіна.

І пахла рута-м'ята і полин,
І місяць плив над нами, як жар-птиця —
Не бачили. Нам не було коли
Звертатъ уваги на такі дрібниці.

Не зчулися, як ранок надійшов:
Гули джмелі і осипались роси,
Мінілись трави лугові, мов шовк,
І розвивались, як дівочі коси.

Яка ж краса! Розбуджені гаї
Туман прикрив від сонця простинею...
А ми губились в цій красі, її
Доповнивши байдужістю своєю.

1948

РИБАЛКА

Латаття, ситняк і ряска.
Між ними лини хлюпочуть;
Чекає, як Божу ласку,
Рибалка від ранку до ночі.

У човні, що між корчами
Замуливсь під очеретом
Сидить він, за поплавцями
Уперто слідкує. Де там!

Не клює й не похитає,
Вже аж покорчило ноги,
Недаром у лісі заець
Йому перебіг дорогу.

А може надвечір клює,
Як сходити буде місяць?..
Червяк перемінить, сплюне,
Закине на друге місце.

Закурить. Думки, мов камінь:
Удома дітки голодні
На юшку пісну з лінками
Чекають марно й сьогодні.

Хтось рибу прийде купляти,
Проситимуть борг сусіди,
А цього тижня на свято
У гості рідня прийде.

...Вже й вечір. Думки і смуток.
Палає місяць в озерці,
І тиша така, аж чути,
Як б'ється в рибалки серце.

1944

БІЛЯ МЛИНА

Столітній млин над нашою рікою
Ще живе, ще дивиться на світ.
Мов вата, мох притрушений мукою
Обсів покрівлю, колесо і пліт.

Біля млина у витовчених лозах
Миршавий коник хрумкає сінце,
І дядько спить, розхрістаний, під возом,
Від мух прикривши бриликом лице.

Кружляє й бризка колесо лапате
У зелені зачерпнутої з дна,
І біля нього плавають качата,
Вишукуючи залишки зерна.

А верби підняли зелене плаття
Аж до своїх порепаних колін,
Зайшли у воду й стали між лататтям,
Прикривши стрижень із обох сторін.

Хитаються на хвилях їхні тіні,
Надломаний ситняк з журби поник...
І очерету ніжне шамотіння,
Сполоханої качки переліт...

І хлюпінт риб голодних у ковбані,
І в болотах привабний квакіт жаб,
Мое глибоке, трепетне зідхання,
Яке відчути тільки та могла б,

Що прийде о дванадцятій годині,
Що мельнику ось принесе обід:
Гречану кашу, певно, скибку дині,
Яку так любить цей беззубий дід.

Зустрінемось. І будеш знов мовчати
І обривати з соняшника цвіт,
І колесо кружлятиме лапате,
А з ним і небо й річка, й цілий світ.

1953.

**

В. М.

Де-не-де вже на моїм волоссі
Сніг біліє, хоч уже весна...
Проліском тремтячим розцвілося
Хмурне серце, вигріте у снах...

Мрія ще і досі не померкла,
Все так само я дивлюсь туди...
Бачу: рідний сад і Біла Церква,
І на Росі, незамінна, ти.

Все ж така: у синьому береті,
В кофточці із ситцю "Індпошив"...
На найкращій із усіх планеті
Я тебе такою залишив.

Так прийди ж такою, Валентино,
До старого нашого млина
Поки ще дзвенить в мені весна,
Як остання пісня лебедина.

1952

ЗІРНИЦЯ

Збуди мене, друже, удосвіта,
Як зіб'ється перша роса,
Гіду подивлюся, чи й досі там
Над дубом зірниця звиса.

Учора до неї молилася
Моя посивіла душа
І серце, як птиця, розкрилося
Початком нового вірша.

Про суцвіт каштанів у Києві,
Про весен минулих сліди,
Про час, що закоханість виявив,
Коли розцвітали сади.

Про ніч, що підкралась гадюкою
З прихованим пагубним злом
І отруїла розлукою
З землецею, що над Дніпром.

Про матір, що з горя ізгорбилась,
Хоч і не така вже й стара,
Про батька, що, може, із торбою
Пішов від двора до двора.

...Початок вже ніби накинута,
Але ще немає кінця,
Такого, щоб вірш міг доплинути
Із мого у інші серця.

ЩАСТЯ

У хмарі сонце, як бджола у сітці,
Заплуталось і ніби не жило,
Лиш промінь ворухився, як жало,
І, мов у люстрі, відбивався в річці.

А ми стояли і зітхали часто,
Безмовно вимовляючи докір
Тій хмарі, що вимучує наш зір,
Мов наше то заплуталося щастя.

І от діждались ми тієї миті —
В ріку вп'ялася жовта сув'язь жал,
І дорогого сонця жданий пал
Розлився млосно в райдужній блакиті.

І може то від довгого чекання
Ми не відчули щастя у ту мить,
Бо ж наша туга залишилась давня
Під сонцем, що нас поїть і живить.

1956

КОПАНКА

Ранок п'ю відкритими очима,
Заблудившись у якімсь гайку.
Копанка між вільхами старими
Причаїлась у лапишнику.

Я дивлюсь на неї в здивуванні
І не вистача мені очей:
Ніжна ряска, як зелене вбрання
З гудзиками білими лілей.

Очерету плід — м'ясисті пальці
Вказують у сиві небеса,
Де іще іржавіє кружальце
Місяця, що мляво догаса.

А латаття жилаві долоні
Ловлять краплі теплої роси,
Що збивають з гілок птиці сонні,
Подаючи перші голоси.

Видно, ранку вже не втримать тиші,
Не продовжить лінощів снання...
Копанка парує, ніби дише
Радістю надходячого дня.

Травень 1957

КОЛЯДНИК

Сніг жасміну в'яне на траві,
Бджіл палають вогники живі.

Може в когось радість, добра вість,
А у мене небуденний гість.

Соняшник з усміхненим чолом
Колядує під моїм вікном.

Пізнаю відразу: мій земляк
— Здрастуй, друже! Звідкіль ти і як?

Може з Ворскли, може з-над Дніпра
З вітками печалі, чи добра

Що ж нового, там, в моїм краю?
Чи співати вільно солов'ю?

Чи зідхати вільно матерям
За своїм загубленим дітям?

По твоєму цвіту пізнаю,
Що нема добра в моїм краю.

Що ж тобі я винесу за те,
Що у тебе серце золоте?

Ні добра ж у мене, ні кола,
Ані ласки, сонця і тепла.

Що ж ти зробиш, як пройшла весна...
Чужина, мій друже, чужина!

Йди під інші вікна і хати,
А мені, бездомному, прости.

1952

М О Я Л Ю Б О В

Як вишні цвіт, що вдруге розцвілася,
На диво всім — уже аж восени.
Як та весна, що пізно почалася,
Десь над Дніпром, чи десь біля Десни.

Мов промінь, що ледь-ледь пробивши хмари,
Упав на землю відблиском блідим,
Мов після подоланого пожару —
Безсило-нешкідливий теплий дим.

Немов струмок в довготривалу спеку,
Загачений, щоб відсвіжить грядки,
Як стежка та, покручена й далека,
Яку я переходив навпрошки.

Одцвівся цвіт, весна влилася в літо,
Погаснув промінь і розвіявся дим,
І стежка заросла бур'яноцвітом,
Котрою йшов до неї молодим.

Приходь скоріш. Моя любов і досі
Виглядує тебе, як сирота,
І невблаганно на моїм волоссі
Приспішено відзначає літа.

Березень 1957

**
*

Ніч прийшла на берег, мов циганка,
Розіп'яла голубе шатро.
Зорі наливалися, мов шпанки,
Рясно опадали у Дніпро.

Тихо ворушилась наша річка,
Повна найпривабливіших мрій.
Місяць натягнув на неї стрічку,
Мов на шию дівчині гнучкій.

А на кручі, із самого краю,
Випростався довгорічний дуб,
Наче батько, що благословляє
Рідну дочку на щасливий шлюб.

1952

**
*

Г. Г.

Так, нашого життя дві паралелі
Розбіглися, навіки розійшлись...
Твоя подушка на моїй постелі
Вже роменом не пахне, як колись.

І вишита твоя рожева хустка
Не утирає більш наївних сліз.
І шкіриться моя кімната-пустка
Наклейками обліплених валіз.

Порожня пляшка і брудна каструля,
І з газової плитки синій чад...
І крутиться в очах земна півкуля,
І мріється мій васильківський сад.

Самотність, перевтома і нудота
І в голові ще учорашній хміль...
Її твоє колишне виношене фото,
Як вивітрений, пережитий біль.

1950

В КУРЕНІ

Біжить хвиляста стежка поміж межами,
Туди, аж до старого куреня,
Де в сіні пахнуть яблука улежані
І сторож-дід навсидячки куня.

Курінь з пожовклих вивітрених куликів,
І мох до них приріс, і послід птиць,
І купки вітром струшених гнилиць,
І в'язка рямок, витягнута з вулика.

А в курені сінце із конюшиною,
Барильце, миска з вишнями — і дід —
Усмішкою дитячою невинною
Спостеріга казковий вічний світ.

Сюди пливе вітрець, і ніби веслами
Траву вгинає, й хлюпотить вона,
Підв'язані гілляки перевеслами
Полоще ніжна хвиля трав'яна.

У груди груші монотонно стукає
Дбайливий дятель — саду санітар.
І яблуні вагітні стогнуть з мукою,
Порічки тліють на кущах, мов жар.

А дід куня із втомою ледачою,
Байдужий до цих невимовних мук.
Не бачить, як он гостя передбачує,
На бороді гойдаючись павук.

Хлопча прибігло з голубом у пазусі.
(Мабуть онук). Струснулась борода:
— А що там, га? Ізнов, Михайле, казишся.
Піймав? Ану, давай його сюда.

І вже удвох із радістю єдиною,
З одним чуттям вовтузяться із ним.
То дід стає на час якийсь дитиною,
А то хлопча — поважним і старим.

Дід буде бігати. Про свою хворобу він
На мить забуде, хоч не ті літа...
— Це поштовик, не бачиш он по дзьобові?
— Ні, перевертень, — бачите ж хвоста?

Так будуть довго, сваркою ізваблені
Прикмет нових у голуба шукать,
Аж поки хтось там не обтрусить яблуні
Під самим носом в сторожа садка.

1952

ЖУРАВЛІ

А звідки ви взялися, журавлі?
Курличите мені із високості.
Чи не з моєї, часом, ви землі
Сюди до мене прилетіли в гості?

Якщо ви справді із країв моїх,
Тоді спиніть свій лет печальні птиці,
Тоді струсніть, хоч трошечки, із ніг
Дніпрові родючої землі.

За нею скучив я, мов немовля
Відлучене, за матір'ю своєю.
Моя земля, легка моя земля,
А тільки важко як іти до неї.

Коли б злетіти журавлем я міг,
То б не спинив ніхто мого лету.
Я б повернувся назад крізь бурю й сніг
До берегів співучої планети.

Де виявляє навіть лід тепло,
Коли на нього дивишся душею,
І де не злим здається навіть зло,
Кимсь вчинене в час радості твоєї.

А ви ж куди, невтомні крилачі,
Предвісники осінньої печалі?
Куди ви повертаєте ключі,
Які відкрити хочете ви далі?

...Назад, назад вертайтеся, журавлі,
Вже незабаром там воскресне літо.
Летіть, летіть до плідної землі,
З моїм зітханням і моїм привітом.

1957

**

Пахли поза садом чорнобривці
П'яним чадом довгожданних стріч.
В чорній сукні грізної черниці
Тихо стала на коліна ніч.

Та й скупа ж, мабуть, була та нічка,
Раз в такій схвильованій журбі
Запалила лиш однеєнку свічку
На амвоні неба голубім.

І коли ми зомлівали в млості,
Утопивши в поцілунку річ —
Стала ще чорнішою від злості
Богомільна й забобонна ніч.

Нам же залишалося радіти,
Що вона своїм старечим злом
Нас прикрила від усього світу
І з'єднала нас навек разом.

1951

Т Е Р Е Н

Пагорби і пересохлий терен,
І пожовклий висохлий чебрець,
І якоїсь птиці срібні пера
На кущах тріпоче вітерець.

І калини наливні сережки
Ген, клює голодний хижий крук.
Та маленька непомітна стежка
Наших стріч, прощання і розлук.

То ж не терен, а твої зіниці...
Ех, не буде щастю вороття.
Наші дні давно вже хижі птиці
Виклювали з нашого життя.

Шлюбні розгубили ми обручки,
І zostавсь лиш спогад без кінця,
Гострий, наче терену колючки,
В наших нерозлучених серцях.

1952

НА ГОРОДІ

Ми на городі. Плетиво квасоль
На тичках із усохлими стрючками.
Над нами хмари чорна парасоль,
Розкрита невидимими руками.

Зелені стріли вистиглих цибуль,
Дугасті кабачки, капуста синя...
Спинились ми, де льону мокрий куль
Схиливсь на жовту купу гарбузиння.

До кого ти всміхнулась: до квасоль,
А чи до льону — я не знаю й досі,
Бо сонце впало на твоє волосся,
Пробивши хмари чорну парасоль.

1952

СОНЯШНИК

Його я стрів, мов родича, за містом,
Стояв один у сажі і пилу,
Однак до сонця повертав врочисто
Свою голівку змучену малу.

Я зупинився, рад такої стрічі,
Та серце стрепенулося в мені
— А хто ж тебе так, друже, покалічив?
І залишив самого в бур'яні?

А де ж ти дів красу свого обличчя
І свого стану молодість струнку?
Тебе колись всього напам'ять вивчив —
Ти був, як цар в короні у вінку.

Коли тебе я бачив ув останнє
В передгрозові дні над рідним Пслом,
Ти цвів тоді, як лицар у коханні,
Вклоняючися райдужним чолом.

І бджоли цілували безупинно
Твоїх пелюсток золоті уста.
І вився хміль з любов'ю по стеблині,
І соловей для тебе щебетав!

А ще роса блищала на насінні,
Що вистигло, зчорнілось, як смола,
І після жнив, у дні передосінні
Торкалася рука твого чола.

А тут стоїш, браток, як волоцюга,
Зродивши непотрібний пустоцвіт.
І над тобою лиш одна наруга,
Йї тебе не хоче визнати цей світ.

Для мене ж ти, як брат, якщо не більше, —
Бо я такий самотній, як і ти.
І пустоцвіт моїх нездалих віршів
Зів'яне швидко тут без теплоти.

Б У Д Я К

*"...Але він все стоїть і не здається
людині, яка знищила всіх його бра-
тів навколо нього".*

Л. Толстой

Беру тебе я не з "Хаджі Мурата",
А із обніжків на моїй путі,
Де ти живеш понуро і завзято,
Здебільша в глушині, у самоті.

Колоче листя, що припало пилом,
Тримаючи в собі німий докір,
Розправило свої зелені крила,
Немов летить до сонця чи до зір.

У полум'ї твого палкого цвіту
Утішено ворухиться бджола.
Тобі співають птиці ціле літо,
Гудуть джмелі біля твого стебла.

Тебе не візьмеш голими руками,
І тупляться об тебе леза кіс,
І кимсь ганебно викинутий камінь
Із радістю до тебе, мов приріс.

І ось тепер стоїш ти на обніжку
І ніби придивляєшся на схід.
Твого стебла налита соком ніжка
Немов іде упевнено у світ.

Тебе минають малярі й поети —
Занадто вже для них буденний ти,
Тому й картини їхні і сонети,
Хоч сонячні, але без теплоти.

А я ж тебе ізмалечку ще визнав,
Як на обніжках пас чужих корів,
І тут мені нагадуєш Вітчизну,
Якою я навіки захворів.

Д Ж Е Р Е Л О

Знайшов його, ідучи манівцем,
За фармами біля пенька ялиці.
Набрав у жменю й бризнув на лице
Прозорої холодної водиці.

А потім вирвав лист із допуха
І зачерпнув землі цілющу тайну
І, наче квітка та, напів суха,
Моя душа здригнулась життєдайно.

Згадалась Біла Церква на Росі
І джерело під вільхою старою,
Як босоніж ішов я по росі
З барильцем за пахучою водою.

Згадалось наших зустрічей тепло
І перший сором першого цілунку
Над джерелом, що грало і цвіло
І нашу юнь п'янило чистим трунком.

А потім хижі ночі і фронти,
Як певз я у траві, облиплий глеєм,
І як вдалось навпомацки знайти
Це джерело, цей лік землі моєї.

Я видужав і навіть переміг
Важучий страх, що підгинав коліна,
І перше слово спраглих вуст моїх
Шепнулось молитовно: "Україна".

...Не знаю я, навіщо це згадав
І рани роз'ятрив на своєму серці,
І вже не п'ється знайдена вода,
Що б'є ключем з нерідного джерельця.

Бофало 1957

1956

1947 - 1959

М А Т Е Р І

Знаю, золотистою сережкою
Знову висне місяць над Дніпром,
Знов моєю крученою стежкою
Ти ідеш закутана платком.

Ні, мабуть, скоріш простоволосою,
Хоч і вітер палить до кісток,
І ногами репаними, босими
Місиш мокрий, льодовий пісок.

І тобі байдуже, що між пальцями
Виступила, запеклася кров..
Вітровій із чортовими танцями
Тричі путь твою вже перейшов.

Ген, берези на забутім цвинтарі
Бережуть весь вік чинюсь печаль,
Вітер їм холодні сльози витре,
Хто ж зітре їх на твоїх очах?

Ген, дуби на кручі, наче привиди,
Сотні літ зажурені стоять.
Ой, куди ж ця стежка тебе виведе,
Матінко загублена моя.

Зупинися, все одно даремно ти
Ті калюжі переходиш вбрід —
Кимсь жорстоким, лютим перевернуто
Догори ногами цілий світ.

Я вернусь, хоч іншою вже стежкою,
Я вернусь, — клянусь тобі в цю мить
Золотою місяця сережкою
І усим, чим ти ще можеш жить.

НАДХНЕННЯ

І знову сніг усе живе притрусить,
Привабним смутком роз'ятрить жалі,
І забілють пагорби, як гуси,
На задубілій і пустій землі.

У вирій відлетять останні птиці,
Предовга ніч махне у даль крильми,
І самота до болю занудиться,
Стрічаючись із мрійними людьми.

І прийдеш ти, омріяне й чудесне,
Надхнення всіх недоспаних ночей, —
Моя зимова найтепліша весно,
З невизначеним поглядом очей.

Я ж доторкнуся до твого спокою
Душею перемученою вщерть,
І вже тоді ніколи із тобою
Нас не розлучить ні життя, ні смерть.

Лиш розтривожу я твою безмовність
Своїм зідханням і своїм чуттям,
І дивним щастям серце переповню
Уже на все, на все своє життя.

А сніг ізнову все живе притрусить,
Привабним смутком роз'ятрить жалі,
І забілють пагорби, як гуси,
На задубілій і пустій землі.

**
*

Я не напишу про тебе вірша вже
Все вже переспівано давно
І від того ти усе одно
Не будеш ні кращою, ні гіршою.

Ліпше я тебе у серці свому
Аж на дні сховаю, примішу,
Щоб ніхто не бачив і не чув
І щоб не позаздрилось нікому.

Тільки ти не гнівайся, не сердься,
Що тебе далеко заведу.
Що, як пташка спіймана в саду,
Будеш битись у моєму серці.

1947

**
*

Піниться море на далекій Півночі,
Закидають якір кораблі.
З гонором зухвалим, давнім, півнячим
Йдуть матроси по чужій землі.

Йдуть вони по незнайомих вулицях
І дівчаток виклика гармонь.
Море пінить, море плаче-журиться, —
Що на кораблях погас огонь.

Що нема йому кого приборями
Вдарити на палубі вночі,
Що земля кохується героями,
Що гармонь ще й про любов гарчить.

Сонний місяць в піднебессі вирячивсь,
Притаївшись в непроглядній млі,
І не зна, кому на дальній Півночі
Посвітити — морю чи землі.

1947

**
*

Сніжинки, наче цвіт акації,
Метеляться перед моїм вікном...
І догоряю в творчій праці я,
Тріскочучи надщербленим пером.

Своєю пам'ятю присохлою
Я ворушу, пробуджуюсь від сну.
Не містика й не філософія,
А тільки спогад про мою весну,

А тільки матінка, що там залишена
І над Дніпром мої товариші,
І скорб, що притаїлась тишею.
У покаліченій моїй душі.

В очах моїх галюцінація, —
Немов би я не тут, а над Дніпром...
Сніжинки, наче цвіт акації,
Метеляться перед моїм вікном.

1947

Е М І Г Р А Ц І Й Н Е

Хтось там шепче комусь про Бразілію
І чекають чужих кораблів,
Хтось надію свою вже окрилює
Тихим щастям на дальній землі.

Тільки я із надіями давніми
Душу й серце на Сході лишив,
Й закриває дубовими ставнями
Рідну хату мою хтось чужий.

Хай від дому мене відгороджено,
Добре чую я й звідціля, —
Понівечена злістю ворожою,
Як за мною ридає земля.

Не романтика і не ідилія,
А побідна додому путь...
Кораблі у прекрасну Бразілію
І без мене назад відпливуть.

Бремен 1947

ВЕЛИКОДНІЙ СПОМИН

Пригадується: київська каплиця
І писанки й барвінок на гробках,
Як гнізда видирав я на дзвіниці
І папороті цвіт вночі шукав.

Пригадується: перший цвіт кохання, —
Що пах бузком у голубім маю,
І матері журливе нарікання
За легковажну молодість мою.

А потім комсомол нудний, наука
І перші непідроблені вірші,
Як серце узяли моє у руки
Непрохані й чужі "товариші".

...Прошли літа. І я іду сьогодні
На чужині, не таючись, у храм,
А все ж цей день — величний, Великодній, —
Для мене не такий святий, як там, —

Як там, у Києві, в старій каплиці,
Де вірив я у здійснення чудес...
Лише надія тут, як дика птиця,
У серці б'ється, бо ж — Христос Воскрес!

1947

**

Цвітуть сади співучої Баварії,
І табунами ходять дикі кози,
І озеро у горах, мов акваріум,
Вихлюпує поезію із прози.

Туман лягає килимом між скелями,
І на шпилі настромлюються хмари...
На світ очима дивиться веселими
Як завжди, заклопотаний баварець.

А ти сумна, нахмурена. Між віями
Тремтить сльоза, немов роса на квітах,
І за твоїми голубими мріями
Десь тужить над Дніпром порожнє літо.

1947

З МОРСЬКОЇ ЛІРИКИ

Кипуче море й альбатроси
І вітру незупинний плин,
І дівчина, в якій коси
Мені запахли, як полин.

Гучна таверна біля порту,
Де продає вона вино
Й цілується з заморським чортом
Та поглядає в те вікно,

Де я прилип до вогких шибок,
Нахмурившись на моряка.
Чи кулаком він зуби вибив,
Чи пляшкою з-під коньяка, —

Не знаю. Та й не чую болю,
Бо ти всміхалася мені;
Засмагли ноги напівголі
Виблискували, мов скляні.

Враз ти нахмурилась суворо.
Упала хустка на плече,
І вихлюпнулось синє море
З твоїх замріяних очей.

І стало пусто. Альбатросів
Відніс у далеч вітру плин...
Твої руді патлаті коси
Мені запахли, як полин.

1947

**
*

Напевно битва тут була велика:
Сліди коліс, гарматнів і підків,
Лежить земля — напіжива каліка,
Обгорнена лахміттям мертвих днів.

І озеро, як випечене око,
Довкола чорна в попелі трава,
Немов красуні піднята брова,
Обпечена докраю ненароком.

Дубів столітніх обгорілі руки
Земля підносить, переживши жах.
Ми чуємо, як тихо серце стука
В її могутніх степових грудях.

Вона живе! Он проростає зерно...
Вона чоло до сонця підведе,
І до своїх мучителів-людей
Із материнським усміхом поверне.

1947

**

Я не вийду тобі назустріч,
Як бувало там над Дінцем...
Я дивлюся в прокляте люстро,
Що скривило моє лице.

І бачу в нім зморшки завчасні
На похмурім, жовтім чолі,
І здається, що я вже згаснув,
І що я вже давно зотлів.

Лиш на серці жива ще рана,
Як тавро від моїх віршів...
І любов, як фата-моргана
В невмирущій моїй душі.

1947

**
*

Вітер гойдає віконниці.
Чого ж ти, друже мій, спиш?
Мов чорні жуки, шовковиці
Падають на спориш.

І лопотить черепицею,
Мов заворожений, град,
І блискавиця жар-птицею
Ізнову падає в сад.

В калюжах тріски з кульбабою,
Піни шумні пухирі.
Сунуться куцою бабою
Хмари патлаті вгорі.

Комусь там вклоняється соняшник
У золотому брилі...
І віриться — буде соняшно
На цій похмурій землі.

Ми квіти нові там знайдемо
Йї щастю не буде кінця...
Розвіються хмари, й райдуга
З'єднає чийсь серця.

1947

Г Р О З А

Хитаючись, кудись біжать тополі
Ген, по боках далекого шосе.
Кошлаті вівці на небеснім полі
Печальний вітровій - чабан пасе.

То він так тужно грає на сопілці,
Аж шелестять дерева у саду.
Одна на одну лізуть чорні вівці,
Збиваючись в черідку на ходу.

Два барани зчепилися рогами,
Аж тріснуло, аж блиснула злоба.
Сердито золотими батогами
Їх розганя розхристаний чабан.

Йї біжать вони в усі кінці ліниво —
Великі і середні, і малі...
І перший грім, і блискавку, і зливу
Благословляють люди на землі.

І радістю наповнюється все —
І люди, і худоба й жито в полі,
Забрьохані мандрівники-тополі
Ген, по боках далекого шосе.

1947

**

Жовте листя шумить розлукою,
По коліна у нім бреду,
І чую, як дятель стукає
На груші сухій в саду.

В піднебессі журбою сірою
Віддаляються журавлі.
Сонце тінями мовчки міряє
Свій короткий час на землі.

І здається часу не вистачить
Всю планету йому обійти,
І зостануться сотні, тисячі
Без любови і теплоти.

Хай здається, хай дехто біситься,
Хай шукають швидких доріг...
Я ж любитиму і при місяці,
Я ж кохатиму і при зорі.

1947

ЯСНЕ СОРОКАРІЧЧЯ

Хвала тобі, ясне сорокаріччя
Почину героїчного, у час,
Як світлий день зуварився із ніччю,
Окриливши і вивіривши нас,

Коли цвіли прапори жовтосині
На кожній хаті, в душах і серцях
І щастя розкривалося людині,
Благословенне ласкою Творця!

У Києві під рокотання бурі
І кулеметів грізний переспів
Присягу віддавали ми Петлюрі,
Який у бій нас переможно вів.

...Вже сорок літ продовжуються битви
Із ворогом — в Краю й на чужині,
І Україну ми в своїх молитвах
Повторюємо в кожному передні.

Шумлять прапори наші величаво
На вітрі, що летить із-над Дніпра.
І в наших мріях райдужна Держава, —
Як пісня, що ніколи не вмира.

1957

ЦВІТУТЬ САДИ

Цвітуть сади над Кільською затокою:
І яблуні — рожеві лебеді,
І ті матроси, що не знають спокою
Ані на суші, ані на воді.

Цвітуть сади. І сонце з альбатросами
Цілується над морем — так, при всіх.
Дівчата кокетують із матросами
І сиплеться, мов рінь, їх штучний сміх.

Цвітуть сади. Цвітуть голівки макові
Чужих красунь над морем голубим.
Вони радіють. А мені однаково —
Вони любов знайшли, а я згубив.

Але ж сади над Кільською затокою,
Мов юности моєї вороття...
І серце прагне вічного неспокою
І прагне бурі влежане життя.

1948

**

Сонце променем землю мацає —
Чи нагрілася вже, чи ні.
Виглядають когось акації
Ген, над вулицею в далині.

І їм добре вести на вулиці
Між собою листяну річ,
Тільки ж вітер нахабно тулиться
До оголених білих пліч.

Тільки ж липнуть з своєю ласкою
Надокучливі бджоли й джмелі...
Сонце котиться вічною казкою
І по небі і по землі.

1948

В Н О Ч І

Ніч така холодна і далека,
Ніч така байдужа і глуха.
Мов примерзлі лугові лелеки
Купки снігу на стрімких дахах.

Так невтомно гониться по-п'ятах,
Мов собака, місяць-молодик
Із-за хмар, скуйовджених, патлатих,
Висолопивши вогневий язик.

Що це — сон? Чи видиво? Не знаю.
Серце б'ється — значить я живу.
Чортів пес по небі шкутильгає
І толочить хмари, мов траву.

Стану я — і він раптово стане,
Я іду — і він іде ізнов,
А зірки у небі, наче рани,
На мої дороги ронять кров.

1948

Д О С Е Б Е

Я б серце відкрив просторо,
Та що ж як туман навкруг...
Не так зрозуміє ворог,
Не так зрозуміє друг.

Сказав би, що дома — щастя,
Хоч голод, хоч смерть і грім,
Там можна хоч сонце вкрасти
І в серці сховати своїм.

В могилу не страх лягати —
Накриє ж своя земля,
Немов простинею мати
Рукою єдине маля.

І прийдуть печальні друзі,
Хоч би і за сотню верст,
Згадати, схилитися в тузі,
Поставить дубовий хрест...

А тут же і сонця повно,
Ніхто тут не стереже,
Та що ж, як воно безкровне,
Та що ж, як воно чуже!

Земля — не земля, а камінь,
І кладовище в дротах,
І друзів нема з серцями
Й немає хреста...

Тому я такий суворий,
До світу осліп, оглух...
Не так зрозуміє ворог,
Не так зрозуміє друг.

Зостануся ж сам із собою,
Чи буде радість, чи лють,
Бо ворог і друг — обое
Меге прокленуть.

1949

І Н Д І Й Ц І

(кадр із фільму)

І лук і стріли, списи й топірці...
Між воїнами вождь у перах птичих,
Із скальпами кривавими в руці,
Із шрамами на грудях і обличчі.

...Напасників відбито, і жерці
Божкам камінним віддають данину.
Волоссям скальпів тихі вітерці
Ворушать, мов травною, на тернинах.

Прив'язані пасками до стовпа
В бою нерівнім здолані еспанці.
Плює їм в очі радісна юрба,
Кружляє біля них у дикім танці.

Б'ють бубни, і тріпоче хмиз багать,
Над ідолами кряче гайвороння,
А день, немов наляканий спросоння,
Аж побілів від диму і проклять.

Враз тиша. Вождь із скелі промовля
До бранців, що вимолюють пощаду,
Мов капітан із свого корабля,
Якого буря вивела із ладу:

— Це вам така відплата цього дня
За сифіліс і за "огненну воду",
За спалення і знищення до пня
Хороброго індійського народу.

І він підносить череп із вином
За воїнів своїх, за перемогу...

На цьому варто б перервать кіно
З пошаною до ... кам'яного бога.

1950

П Е Р Е Д С В І Т А Н К О М

Прозорих хмар натягнуті вітрила
Пливуть по небу, ніби по воді.
Біля села, піднявши білі крила,
Встають замети — мертві лебеді.

А сад цвіте в занесенім присілку.
Такий холодний непорушний цвіт:
Зірчатий іней нагинає гілку
І срібні голки розсипа на лід.

І кущики пригнулися, як птахи,
Поцілені морозом в передрань,
А сиртка, наче шапка Мономаха,
Забута кимсь в час стрічей чи прощань.

Ще спить село. Нікого ще не видно,
Лиш вітер, що під вікнами заляк,
Ледь стукає обмерзлим гіллям в шибку,
Як пальцями тремтячими жебрак.

1950.

В'ЯЗАЛЬНИЦІ

Ген, на межі, під тихою березою
У казані вже докипа куліш.
Дівчата перевеслом підперезані
Йдуть по стерні колючій босоніж.

Полукіпки рядами, аж до обрію...
— Ну, на сьогодні вистачить, шабаш!
Сідає сонце з усмішкою доброю
І тихо шепче вітер "Отче наш".

— Е, ні, так рано спати ми не ляжемо.
А вечерниці ж як? А ворожба?
Ми завтра жито це усе дов'яжемо,
Нам що? До сну звикати нам хіба?

І сьорбали ложками дерев'яними
Дівчата пересолений куліш,
Серця, що від кохання були п'яними.
В те надвечір'я билися палкіш.

1950

ОСІНЬ

День розлігся, немов у труні,
У долині великого міста,
І дерев коругви вдалині
Лопотять позолоченим листом.

А людей безбережна ріка
Шумно плине і плине, і плине,
А у небі хмарина важка —
Чорне віко немов домовини.

Скоро кінчиться вже метушня
І бездонну ми вигребем яму.
І на гріб непотрібного дня
Кинем землю своїми руками.

Розійдемося по різних путях,
Дожидаючись власної смерти,
А над нами нахабно й відверто
Буде всюди сміятись життя.

1950

З И М А

(пісня)

Білий лебідь розпростав крило
І накрив ним лагідно село.

Вітер витанцьовує навкруг,
Розвіває ген, зірчатий пух.

М'яко, ніжно йти по тім крилі
До дівчини, що живе в селі.

Тільки, де ж та хата, де той двір,
Не знайду, не втраплю я, повір.

Грузнуть ноги у сріблястий пух,
А мороз ще й забиває дух.

Тільки вийди, усміхнися ти —
Вистачить твоєї теплоти,

Щоб розтало лебеда крило,
Щоб потрапив я в твоє село.

1950

Чекаю від когось листа
Даремно, вже більше місяця,
На дворі така пустота,
Що навіть ніде повіситься.

Навмисне для мене зиму
Хтось зупинив і регочеться...
А я не знаю, чому
Так жадібно жити хочеться.

1950

З ЛІРИКИ

Зав'язує білою марлею
Рани землі перший сніг,
І свистить над вівцями-хмарами
Вітру палючий батіг.

Ходять сни під нашими вікнами,
Залоскочують почуття...
І не віриться, що буде вік нами
Коверзувати життя.

Тільки ж в небі так нерозгадано
Місяць сумує над кимсь
І, як вишні дозрілі, падають
Десь у замети зірки.

1951

ЗИМА

Обсіли мое вікно
Снігу метелики білі,
І земля вже поволотно
Натягла на мертве тіло.

Як плями крові густі —
Ген, снігурі на парканах,
Чиїсь сліди і путі,
Мов незагоєні рани.

І на похорон землі
Виходить навшпиньках тиша...
Таємні земні жалі
Серце мое колише.

1951

САМОТА

Вона, як діва в білому убранні
Моїх суворих непорушних стін,
Вона, мов надокучливе прощання
І як у вусі монотонний дзвін.

Вона приходить у кімнату нишком
І давить груди, як отруйний дим.
Вона передо мною, наче книжка,
Розгонута учителем лихим.

Її читаю з ранку і до ночі,
І мертві сторінки не шелестять...
А за вікном безжалісно регоче
І кличе до життя мене життя.

1951

НА СТАНЦІЇ

Я вже не пам'ятаю назви станції,
Бо поїзд там стояв лиш п'ять хвилин,
Бо сажею замурзані акації
Над рейками безрадісно цвіли.

І горобці між вітами цвірінькали,
Також у сажі, чорні горобці;
Стояв сліпець під будкою з ковінкою
З простягнутим до нас брилем в руці.

Були ще люди. Між чужими лицами
Даремно я шукав її лице.
Не торгувала дівчина суніцями,
Як рік тому, з маленьким відерцем.

Подумати: яка вже там трагедія, —
Звичайна хуторянка. Скільки їх!..
Це так, коли б очей тих не підгледів я
І усмішки її не підстеріг.

О, незнайома дівчино з суніцями,
Неси, куплю у тебе їх ізнов
І заплачу за них тобі сторицею
За ягоди солодкі, як любов.

Нема, нема. І в'янув цвіт між рейками,
Прощай навіки, станціє глуха.
І утікала даль двома алейками
І хусточкою хтось комусь махав.

1951

**

Столітній дуб стоїть на охороні
У спазмах умираючого дня,
І жовте листя — жилаві долоні —
З німим проханням, з тугою підняв.

З обрубаним гіллям ген, доокола,
Немов каліки, гнуться дерева,
Рідка трава, неначе мертвий волос,
Землі злісіле тім'я прикрива.

Тяжка, могильна і всевладна тиша
Продовжує свій траурний похід,
А мухомори, як голодні миші,
З-під листя повилазили на світ.

І сунуть хмари — волохаті чаплі,
І на долоні дуба, що в ліску,
Спадають із небес холодні краплі,
Як милостиня щедра жебраку.

1951

НА ЦВИНТАРІ

Насуплені брови хмар
І зорі під ними, як очі,
І місяць, мов жовтий нагар,
У чорнім підсвічнику ночі.

На цвинтарі сірі хрести
Розправили руки дубові, —
Готові від мертвих піти,
Живим послужити готові.

1951

**

У мене в серці ще багато квітів,
Хоч і зима, хоч і палючий сніг.
І я гублю їх у чужому світі
На безнадійних закрутах доріг.

Червоні, білі, голубі і сині —
Ознаки стріч, кохання і розлук.
Іх я посіяв ще на Україні,
Насіяння взявши із батьківських рук.

Не знайде їх ніхто: ні рідна мати,
Ні друзі, ні розлучене дитя.
І будуть вони байдуже зім'яті
Колісьми подорожного життя.

1951

Н О В И Й Р І К

Ну, ось і знову Новий Рік. Який це,
Якщо лічить від початку біди?
Привіт тобі, моєї юні вбивце,
Йди.

Ти ще в колисці, ти ще самотужки
Ходить не можеш, не скріпив ще ніг.
Біліє на землі твоя подушка —
Сніг.

А я вже чую, як кладеш на плечі
Жосткий тягар своїх розквітлих днів,
Згинаюсь я, немов би мерзла клечінь,
В рив.

Ти ще невинний, станеш до причастя
При сяєві небесних божих свіч,
А нас покриє темінню нещастя —
Ніч.

А ми вже знаєм, що і ти не рад нам
В чужих краях, де валимося з ніг,
Ми чуем твій уїдливі, злорадний
Сміх.

Чим більш стаєш ти визрілим і дужчим
І чим рясніше дні твої цвітуть, —
Тим нам додому менша все і вужча
Путь.

1952

Дрібнички, мною вивезені з Києва:
Зім'ятий гаманець, іржавий ніж
Та інше те, ціна якому — гріш,
А ось тепер чуття до них я виявив.

Стають вони мені чим далі дорогішими.
Я покладу їх на своїм столі,
І чую запах рідної землі,
І серце хоч на мить повеселішає.

І, наче я прохожу по Євбазові,
Чи на Поділ в людським струмку пливу,
Чи повз Богдана, що рукою вказує,
Тримаючи славетну булаву.

Вінок несучи нев'янучий Тарасові:
Горить на монументі ніжний цвіт,
Як на вустах здригаючих привіт,
Не здаючись ані порі, ні часові.

...Однаково. На пішохіднім камені
Мій слід іще й тепер не прохолов,
І до вітчизни троїться любов,
А чужина стає ще більш гірка мені.

Сміється Київ білими каштанами,
Пливе Дніпро, як пісня голуба,
І тільки дні — усе з новими ранами,
І тільки у людей усе журба.

Та все ж хижак очей тобі не виключе,
Мій Києве, наш гордий Прометей!
Я бачу, як на цих моїх реліквіях
Твоя усмішка вірою цвіте.

1952

НА ПАСІЦІ

Дідові Антону Павловичу.

Від громовиці розчахнулась спасівка,
Схилилась на дуплянку у садку...
До діда в гості я прийшов на пасіку
Покуштувати свіжого медку.

І на рядні у холодку полежати,
Побачити видовисько зблизка, —
Як ловить дід кумедно рій у решето,
Підставивши драбину до дубка.

В такім брилі з дірватою вже сіткою,
У полотняних штанях на шнурку,
З не стриженою споконвік борідкою,
В якій он бджоли, мов на будяку.

А він їх димом із коша обкурює
І опадають золотим дощем
Вже мляві бджоли, мов підбиті бурею,
У решето на дідове плече.

— Агей, Мишко! Ходи поможеш дідові,
Теперички, постав драбину тут,
Візьми цей рій і однеси сусідові,
Нехай півлітра передасть за труд.

Або нехай стара. Ми поговоримо,
Сідай. Ага, медку. Бери он, їж...
І мед стіка краплинами прозорими
Із ложок дерев'яних на спориш.

— Ну, я піду возитись з медогонкою,
А ти чкурни на вигін до дівчат.
Згорає день і шелестить сосонкою
Вітрець, що заверта в дідівський сад.

Та не піду нікуди я із пасіки,
Полежу трохи тут, на моріжку —
З печаллю до розчахнутої спасівки,
З любов'ю до усього, що в садку.

1952.

**
*

Усілася хмара найтяжча
На скелі угнутім плечі...
Провалля роззявлена паща
І витрухлі зуби корчів...

А дощ цебенить, як із цебра...
І вітру розлючений рев,
Коли він ступає по ребрах
Торішніх, умерлих дерев.

1952

**
*

Туману вранішню запону
Пробили мокрі колоски,
І сонця підняли корону
Над сивим закутом ріки.

І вплив лебідь із озерця
І каченята з комишів...
Любов із трепетного серця
І пісня з ніжної душі.

Вплелись ромени на леваді
В скуйовджене волосся трав.
І день над нами владно став
В своїй красі, в своїй принаді.

1952

.. Так чому ж ти спишиш, Марусе.
Почекай же, обернись назад —
Яблуня у білому кожусі
Кличе нас у свій казковий сад.

Снігу біла і пушиста постіль,
А на ній замети-подушки.
Прийде вечір, розім'яти кості,
Ляже край замерзлої ріки.

Ми йому затягнем коліскову,
Про кохання поведемо річ,
І побачиш, як нахмурить брови
Таємнича чарівниця-ніч.

І розпустить понад садом коси
Кучеряві, чорні, як смола,
І безмовно в нас вона попросить
Трепетного щастя і тепла.

І ніхто не вглядить нас — клянуся..
То ж не бійся, не тивождя ти:
Яблуня у білому кожусі
Буде нас надійно стерегти.

1952

Вже за північ. Іду я в шинок, що на розі
У бруднім закапелку, в дільниці глухій.
Негритянка губата, довбаючись в носі,
Соломинкою смокче пінястий напій.

І дримає боксер, що із лобом бичачим,
І сигару погаслу жує полісмен.
І показує тіло, ще майже дитяче,
На прилавку якась мексіканська Кармен.

І гангстери й бурлаки, що зуться тут "боми",
І дрібні торгівці, й обивателі бірж,
І такі типові ріжні Джеки і Томи,
Що над все люблять довгий, привабливий гріш.

Тільки чорні одні, і нікого — із білих,
Як не брати в рахунок кудлатого пса,
Що від диму й грязюки також почорнілий, —
По-собачи дотримує "людських засад".

Вие джаз монотонно і дико. Так само,
Як у нас у селі виють пси по ночах.
Миготить телевізія: бокс і реклями..
Все зливається в купу і тане в очах.

Враз затихло, замовкло усе й заніміло.
Що? Помітили, може, людину чужу?
Ні, не те! Хай чужий, але, чом це тут "білий"?
Як насмілився переступити межу?

Ту межу, що на цім континенті надміру,
Де-не-де ще карлючиться, наче змія,
Що повзе й розділяє на кольори шкіру
У краю, де свобода щедротно сія.

— Що ж ви, сери, нахмурились так і зміїно
Приціляєтесь злістю у мене здаля,
Я ж зовсім не тутешній, ні, я з України,
І це зовсім не "Рашен", а інша земля;

Це така полонянка від самого Бога —
Для народу мого подарунок святий...
Тільки ж щастя нема там, тільки ж убога
Похилилась вітчизна моя на хрести.

А чому? Передати про це все на мигах
Я не в змозі тепер. Нехай іншим разом,
А до того така у душі моїй крига,
Що її не здолати ніяким теплом.

Все ж по-своєму, сери, гірка наша доля,
І виходить, що вам я не ворог, а друг...
Гей, ви, сери, гей, друзі мої чорночолі!
Ближче, ближче до мене ставайте навкруг!

Виривайтесь гуртом з свого чорного "гетта",
Перед нами дороги в майбутнє і лет!
А якщо у вас свого немає поета,
То для вас я сьогодні і завтра поет.

Оспіваю той час, як ми з вами єдино
Побраталися тут... Та пізніш про це хай,
А тепер — допобачення! Пізня година...
— Гуд бай!

1952

Д О Н Ъ К А

У мене є неоцінімий вірш
І з заголовком вдалим в ньому — Інна, —
Найкраща з рим до слова Україна,
Моєму серцю над усе миліш.

Та я той вірш не можу прочитати
І вивчити напам'ять — темна ніч...
А на стіні з докором Божа Мати,
Яку я бачу в темряві без свіч.

... Рости, дитя!.. Мій вірше нескупий,
Іди в життя, що повне щастя й світла,
Лише на квітку ту не наступи,
Яка тобі в моєму серці квітла.

1953

ДВІ МАТЕРІ

Коли з журбою я на герці
Творю на чужині вірші, —
Дві матері в моєму серці,
Дві матері в моїй душі.
Одна - - це та, що породила
У тіні київських воріт,
А друга та, що научила
У горі пізнавати світ.
Одна сивіє в пустці-хаті,
Чекаючи мене з доріг,
А друга на хресті розп'ята, —
Не лиш за мене, а за всіх.
Вони обидві у тривозі
Терплять наругу, муки, гніт,
Стоять і досі на дорозі,
З якої я пішов у світ.
Якщо їх взять і розділити
В житті, у помислах, віршах,
То перестане серце битись
І буде проклята душа.

1953

ЛЮБОВ

Вітер тріпоче афішою,
Гіллям по вікнах шкребе.
Холодно... Чим же потішу я,
Чим же зігрію тебе?

В мене ж ні авта, ні "гавзу",
В мене ж... (Нахмурилась, зла).
Що ж ти? Кохана... (Павза).
Що ж ти, хоро... (Пішла)

Знову я сам. Веселішаю,
Чорт зна чого регочу.
Вітер тріпоче афішою,
Гасить зорю, мов свічу.

1953

Д І - П І

Куди я не ступлю, куди не гляну,
То на моїй несміливій стопі,
Немов тавро, мов незагойна рана —
Ді-Пі.

Не так ступну коло свого верстату —
І чую вже, як бос тремтить в злобі,
І кидає два слова у відплату —
Ді-Пі.

Зайду в крамницю (ще не знаю мови),
Не так спитаю щось, і вже тобі
Дають разом із здачею два слова —
Ді-Пі.

Хай навіть без злоби, хай випадково,
У час знайомств, коли слова скупі,
То і тоді ж знаходяться два слова —
Ді-Пі.

В тавернах, біля кас і на границі,
В кіно, в гостях, на мітингах, в юрбі,
І навіть в снах мені не рідко сниться —
Ді-Пі.

І навіть, як за рідною землею
На мить якусь замріюсь у журбі,
То чую вже за спиною своєю —
Ді-Пі.

Тікаю в поле, віддаючись спеці,
І чую перепілчене "пі-пі",
І знов здригаюсь, бо мені здається —
Ді-Пі.

Благословений, вільний, добрий краю,
Чи знаєш ти, як тяжко нам терпіть
Тих слів, що нас принижують і лають —
Ді-Пі?

1953

Н Е Г Р И

Хмарки, неначе бригантини,
Відбились сумно у воді...
В порту вантажили цитрини
В ковбойках негри молоді.

Нап'ятий м'яз, немов тятєва,
З якої ось злетить стріла,
В очах покірність полохлива,
Мов білим смутком розцвіла.

Над ними чайки в тихім леті
Печально квілять угорі,
І кидають примхливі леді
У воду крихти сухарів.

Мов з бронзи в негрів шкіра лита
Та тільки ж чорна шкіра в них,
Гидують леді підступити
Й на крок до тружеників тих.

Підходжу я до них з любов'ю,
Вітаю їх із добрим днем,
Та очі в них налиті кров'ю,
Не хочуть бачити й мене.

Згадалась Африка і джунглі,
Божки, багаття і жерці
І ніжний цар лісів Мауглі,
І меч кривавий у руці.

І стало невимовно шкода
Романтики казкових літ
І чорношкірого народу,
Що загубив свій лук і щит.

1953

З И М А

Коли я в ліжку зігрізався сном
І набирився втраченої сили,
Ти підійшла аж під мое вікно
Й мене так передчасно розбудила.
Відкрив вікно, ще повен теплих мрій,
Вітаючи тебе, іще спросоння,
І танув ніжний поцілунок твій
Сніжинкою на жилавій долоні.
Згадалося дитинство. У селі
Кругілка на льоду біля загати
І ковзани із дроту і політ,
До чобіток прив'язані шпагатом.
Згадалась юнь. І гірка над Дніпром...
О, дні життя, повернетесь коли ж ви?
Щоб знов мене ов'ягти теплом
І щоб ізнов поставити на лижви, —
Так, поруч неї, на хрупкім снігу,
Щоб пліч торкатись, ніби ненароком
І щоб разом на повному бігу
Упасти, вгрузнуть у снігу глибокім,
Тоді б я лижви зняв би в неї з ніг
І дихав би на охололі руки,
Тоді б нам видавався теплим сніг
Й холодною була б завжди розлука.
Це так. Вона холодна, як вода
У вирубаній щойно ополонці...
Тут рік за роком сумно опада
І тут ніколи я не бачу сонця.
І яюсь так, що серцю вже нема
Нічого, що було б хоч трохи рідне,
І ця, що ось прийшла — чужа зима —
Мені тут абсолютно непотрібна.

1954

Г О Р О Б Ц І

Такі незавидні, малі,
Такі мізерні, рудо-сірі,
Але ж не кидають землі,
Не утікають в тихий вирій.

Цвірінькають і на снігу
І мерзлі падають з-під даху,
Але Вітчизну дорогу
Не залишають вірні птахи.

І журавлі і ластівки
В час холоду втікають хутко.
Ми дивимось з-під руки
На їх відліт завжди із смутком.

А ці, усівшись на кущах,
Немов глузують з відлітання.
При сніговіях і дощах
Нам чути їхне цвірінчання.

Колись з рогатки їх ціляв,
І не одне гніздечко видрав,
Видряпуючись по кулях,
За бантину вчепившись хитро.

Найгірша юні глупота
Тепер здається дорогою,
Немов нездійснена мета,
Навік утрачена тобою.

Бежу добірної пашні
Тут, на чужині, повні жмені, —
Щоб зацвірінькали мені
Для спогадів і для натхнення.

Чікаго, січень 1956

НАДВЕЧІР'Я НА ОЗЕРІ

Очерет зеленими шаблями
Розсіка тумани навісні,
Місяця химерна жовта пляма
На зірчатім неба полотні.

Ситняку густого мокрі стріли
Ціляться кудись в небесну даль,
Чи на сонну качку, що злетіла
Із свого таємного гнізда.

Ще не ніч, а вже вляглася тиша,
На велику радість рибаку.
І вода нерівномірно дише,
Пару піднімаючи легку.

Кидається риба між лататтям
І хитає куш лапишнику,
Обнялися явори, як браття,
Вітами на самім бережку.

Озера розправилась долоня,
Хвилями натруджена за день,
А маленький човен на припоні
На чиесь кохання довго жде.

1956

В О Л О Ц Ю Г И

Привіт тобі, зухвалий волоцюго,
Із закавулків, де провадиш дні!
Тобі я друг, бо ти не маєш друга,
Крім того, що у пляшечці на дні.

Ти вже давно пішов із цього світу,
Як легковажність, жертва чи судьба,
Тому тобі ні ласки, ні привіту
Не вділює жевріюча доба.

Очима, що мутні від алькоголю,
Ліниво споглядаєш ти цей світ,
І знаю я: тебе до сліз, до болю
Часом торкає чийсь людський привіт.

Як руку простягаєш ти тремтячу
До мене за мізерним п'ятаком, —
В очах твоїх велику муку бачу
Ізмішану із накіпїлим злом.

І я даю. Відмовити не можу,
Хоч знаю, що той гріш не на харчі...
Не визначено ж в заповіді Божій, —
Яких гонить від себе прохачів.

... Це Медісон. Всім знаний у Чікаго
Притулок для повій і волоцюг.
Я знаю, що для декого цікаво, —
Чому ж тоді для мене ти є друг?

Чи може й я упав уже із кручі,
Кимсь або чимсь зіпхнутий наповал
І волоцюг брудний "дев'ятий вал"
Мене захлинув і навік замучив?

Ні, почекайте, усмішки завчасні,
Я ще між вами, я ще наверху,
Але я бачу: наді мною гасне
Зоря остання в ніч сліпу й глуху.

Подробиці тут зайві, як у житті
Уже пророслі зерна кукілю.
Мені шкода чомусь свого жалю
Комусь краплини навіть уділити.

Так, я іще нещасніший від "бома",
Бо ж він знаходить щастя у вині,
Бо ж умирає він у себе вдома,
А я напів живу — на чужині.

Чикаго 1956

ДРУГОВІ

В. Дубині

Позич мені свою веселість —
Краплину, хоч на пів доби,
Нехай вона мене прохмелить
Від трунку мертвої журби.

Щоб виліз я із халабуди,
Найнятої за скудний гріш
І щоб вдихнув на повні груди
Весни нерукотворний вірш.

Вдалі від фабрики брудної,
Де я вимучую доляр,
Я поцілуюся з весною
Під теплим покривалом хмар.

Тоді забуду я напевно
Величну музику Дніпра,
Свою хатину ріднокревну
Серед зарослого двора.

Забуду батьківське зідхання
І теплу матері сльозу
І перше болісне кохання
В неждану огневу грозу.

Забуду неба голубизну
Ясного київського дня,
Забуду ранену Вітчизну,
Яку залишив навмання.

Але позичена веселість
Мине скоріш, ніж в пів доби
І я зостануся із хмелем
Гірко-солодкої журби.

Чикаго 1956

О С І Н Ї

Волоссям сивим опадає з неба
Сплетіння білосніжних павутин
І осінь в гості зазива до себе
Мене таємним шепотом листвин.

Іду до неї із відкритим серцем,
Немов на сповідь в час лихих недуг,
І бачу в небі голубі озерця
Її очей, що дивляться навкруг.

Іду до неї по сухому листі,
Що під ногами шумно закипа...
Калина, наче дівчина в намисті,
Ген, дивиться у люстро рівчака.

Береза-білоніжка на узліссі
Одна-одніська, ніби сирота,
Над нею дуб увись і вишир розрісся
Її від неї Боже сяйво відверта.

Лише вітрець її часом колише,
Немов дитину кволу від плачу...
Руді грибки під листям, наче миші,
Що вилізли на світ після дощу.

Багрець і синь цвітуть, немов у казці
І легко так, хоч і чужа земля
Заплуталося сонце в хижій пастці
Німих дерев безлистого гілля.

...Воістину свята твоя гостина,
Благословенна осінь, повна мрій,
Але ж безмежна і сумна пустиня
Лежить в душі натруженій моїй.

Я далі йду на пагорбки все вище,
Щоб хоч краплину радості знайти
І раптом бачу... бачу кладовище,
І далі вже нема куди йти.

Жовтень 1956

КАЛИНА

Вже лід скував з обох сторін ріку
І скрізь заметів насипи високі,
Вона ж стоїть сама на беріжку
І ніби їй до холоду — нівроку.

Її поранив вітровий стрімкий,
Узявши віти в льодові окови,
Осіпані червоні ягідки
Під нею, на снігу, мов краплі крові.

Голодні птиці лхнуть іздала ---
Клювати ягідки і на ночівлю,
Здригають руки-віти, мов болять,
Не так від ран, як від свого безділля.

Моя землячка, родичка моя,
Напевно, пересаджена з Полтави,
Лиш хижий вітер, замість солов'я,
Оспівує її красу і славу.

Але, чекайте, -- оживе вона
І радістю озветься солов'їнно...
Коли ж твоя повернеться весна,
Моя калино рідна, Україно?

Лютий 1957

МАТІОЛИ

Як вечір опускає чорні поли
Свого убору — з зоряних світил, —
Розплющуються сині матіоли
На грядочках, під вікнами хатин.

І дивляться вони, немов уперше,
На зорі, що мов рибки золоті,
Невинно попадають в хитрі верші
Наставлених хмарин на їх путі.

І дивляться жадібно і привітно
На цей казковий вечоровий світ,
На вогники, що миготять у вікнах,
На дівчину, що вийшла до воріт.

На двері, що без скрипу відчинила
Чиясь уміла і міцна рука,
І на уста, що мов до лету крила,
Можливо вперш, розкрились в юнака.

Хай вечір низько опускає поли.
Любов видюща навіть і без зір,
Коли так п'ярко пахнуть матіоли
І щастю молодих немає мір.

Лютий 1957

БЕРЕЗА

Люблю її зимової пори,
Коли вона у льодовім намисті
Серед замет, що намели вітри, —
Немов заснула на снігу іскристім.

Люблю її весінньої пори,
Коли на ній вже гніздяться сороки,
І я в гурті шумної дівчорі
Іду до неї поточити соку.

Люблю її ще й літньої пори,
Натомлений в дорозі зустрічати,
На білосніжних закрутах кори
Читать чиїсь імення й давні дати.

Люблю її осінньої пори,
Коли вона в густім тумані ранку —
Червоно-жовтим полум'ям горить
І не згоряє, вкрившись серпанком.

... Усе шумить, мої тривожні сни,
В яких вона, мов слід отквітлих років,
Як молодість, що рвалася високо,
А низько впала в прірву чужини.

Лютий 1957

ВЕСНА

I

Коли ітимеш рідною землею,
То ж не забудь ступити у мій двір,
Із радістю живучою своєю
Спини, хоч на хвилину, світлий зір.

Заглянь у хату крізь сумні віконця,
Постукай в шиби віттям наливним,
І залиши там хоч краплину сонця
Моїм батькам, якщо живі вони.

Кинь на долівку промінь свій надхненний,
Його відчує матінка стара.
То ніби буде перший лист від мене,
Мов слід тремтячий від мого пера.

Мої батьки, натовлені жагою,
Вбиратимуть його в свої серця,
Вони відчують, як болить весною
Моя любов до матері й отця.

Ти зашуми їм першими струмками,
Проміннями двома їх обніми,
Немов моїми теплими руками,
Тремтячими від довгої зими.

II

II. Волинякові.

Помолись за благодать весінню
І вважай, коли ідеш, мій друже,
Щоб не наступити на проміння,
Що весна згубила у калюжі.

Може їх загублено навмисне
На твоїх забрьоханих путях...
То ж нехай, хоч із болота, блисне —
Не твоєї радості життя.

Хай собі виблискують, як перла,
Сам ти бачив затяжну зиму,
Що за весну героїчно вмерла,
Покорившись серцю твоєму.

Чікаго, березень 1957

ВЕЛИКОДНЯ ПОСВЯТА ДОНІ

Повторення ясне мого єства —
У ліпшій розумінні цього слова,
Хай буде кожна у житті верства
Тобі легка і радісна і нова!
Хай крил твоїх, розправлених увись,
Ніяка хмара в леті не заслонє,
Не випростовуйсь дуже, і не гнись
Занадто низько, у своїм поклоні.
Будь щедра вміру, любляча без мір,
І кволему завжди вступи дорогу,
І, навіть не розважуючи, вір
У Воскресіння Господа Святого.
Бо ж Він один — суддя нам і пророк,
Коли ми любимо нашу Україну,
І кожен рух Його, і кожен крок
Тремтить у нашій серці безупину.
— Христос Воскрес, — хай вимовлять уста,
Без примусу чийогось і підказу —
І ти відчуєш і побачиш зразу
Ясне життя у образі Христа.
Я ж відповім: "Воістину Воскрес!"
І де б не був я — ти мене почувєш,
І великоднє сонце із небес
Тебе, за мене, тепло поцілує.

Чикаго 1957

ПАСТУХ

Стриножена корівка на обніжку
Скубе траву, розгонюючи мух,
І кидає презирливу усмішку
Мені услід розхристаний пастух.

Він знає добре, що моя дорога
Направлена в його батьківський двір
І проведе до самого порога
Мене його насмішкуватий зір.

Він знає добре, що його сестриця
Мене вже бачить у вікно, й чека,
Що я зайду, немов води напиться
Чи попросити ніби, сірника.

Скручу цигарку, сівши мов з утоми,
Щоб надивитись на свою зорю...
Та пастушку також і те відомо, —
Що ж не курю я, зовсім не курю.

1957

**
*

В.

Вам пора весіння все — найлуччою,
Бо у вас в душі тепла нема,
А мені вже літо надокучило,
Хай скоріш вертається зима.

Хай дерева будуть вкриті інеем,
Закуються ріки у льоди,
Хай сніги своєю білопіною
Закиплять, заллють німі сади.

Щоб вороння купчилося сажею,
Червонили світ мій снігурі,
Щоб замети бігли екіпажами
В невидимій упряжі вітрів.

Сонце нам щоб кліпало повіками
Променів невтомлених своїх,
Щоб бурульки із карнизів піками
Падали і грузнули у сніг.

Щоб прийшли до мене ви погрітися:
Із пальта струснете мокрий сніг,
І тоді не буде вам де дітися
Від цілунків вогняних моїх.

Коси упадуть вам на сорочечку
І розтане швидко ваше зло, —
Бо тоді до мене (ну, хоч трошечки)
Знайдеться у вас в душі тепло.

Нью-Йорк 1957

**
*

В. М.

І ще один, уже останній вірш
Про тебе, перша весно, Валентино,
Ти в снах моїх незаймана стоїш
І утікаєш швидко, як хвилина.

Однак встигаю в легкокрилу мить
Важкого сну, що за життя миліший, —
Тебе, як сяйво гаснуче, зловить,
Як не для себе, то хоч би для віршу.

Я прокидаюсь, і шумлять в ушах
Приснившого Дніпра гучні прибої,
І тихо плаче зрушена душа
За всим, що відцвілось разом з тобою.

1957

**
*

Копичка сіна під ліщиною
Прикрита туманцем в імлі,
Мов хліб засушений фартушиною
Перед обідом на столі.

А ще і сіллю мов посолена —
Краплинами роси навкруг,
В отаві, косами підголений,
Стоїть скалічений лопух.

Душа за тишею, що скучила,
Мені підказує слова:
"Оце б присісти під пахучою
Колицею, що мов жива".

Та ж скоро ранку перші промені
Її проколять, як вільми...
Підемо далі ми, утомлені,
Нікому непотрібні ми.

1957

**
*

Рябих берез вогненні язики
Спалахують, звисаючи донизу
І падають на ковдру білосизу,
Простелену туманом край ріки.

Чи буде дощ, чи град, чи навіть сніг,
Вони не згаснуть у своїм горінні,
А догорять у радості осінній,
Щоб забувати знову навесні.

Хіба ж не так підпалені серця
Горять коханням, корчаться від муки?
Нехай живе життя, що без кінця
Тримає нас, немов дітей, за руки!

Рочестер, жовтень 1957

С Л О В А

Г. Г.

Горять, горять мої слова
На білім вогнищі паперу —
Любов'ю, що усе нова,
Що відроста, як в птиці пера.

І в полум'ї палючих слів
Ти вже помітила, напевно —
Свою лукавість і свій гнів,
І душу викривлену темну.

Вони усі згорять до тла —
І від кінця і від початку,
І навіть іскорка мала
Тобі не лишиться на згадку.

Жовтень 1957

З Д О Р І Г

Спадають дні, немов червиві овочі,
В життя мого поплутану траву.
Як птах нічний, я оживаю поночі
І бачу знов дорогу кочову.

І йду по ній, наповнений утомою,
Без наміру, без втіхи, без мети,
Іду по ній, аби лише іти,
Аби лиш бути часткою рухомою.

Навколо пустота і хижі закрути,
Ані людей, ані собак, ні птиць.
І часом навіть хочеться заплакати,
На землю невблаганну впавши ниць.

Та ж соромно, вважаючись мужчиною,
Пускати сльозу із-під вологих вій.
Нехай зима, хай хижий буревій,
Нехай і двері до тепла зачинено,

А от же пахнуть радістю жасмінною
Мої дороги, хоч навколо сніг,
І пахне безнастанно Україною
Лише одна, одна з усіх доріг.

Бафало 1957

**
*

Мов на сповідь, огорнула ніч
Грішний світ наш зоряною ризою,
І літа, мов недогарки свіч,
Кадять мертво нам димками сизими...

Хай це буде казка, а чи міт,
(Думається зовсім не про те мені).
Я угледів папороті цвіт,
Дякуючи довголітній темені.

В час, коли навколо темнота
І дороги хтось нам хижо плутає, —
Наче сяйво Боже, розцвіта
Папороть над віковим Славутою.

Гляньте, он на овиді зірниць,
Навіть колір ясно вже окреслений:
Синь небес і золото пшениць,
Звиті серць тугими перевеслами.

1957

ИДУ КОЛЯДУВАТИ...

Я сьогодні йду колядувати
(В помислах лише!) у три місця, —
Де мені відкриють двері в хату
І де пустять у свої серця.

А що перше місце — рідна мати,
Чув я, що бездомна і сама,
Кволе серце, муками розп'яте,
Ледве на ногах її трима.

А що друге місце — рідна доня —
То моє розлучене дитя,
Що у мене розцвіта на скронях
Білим цвітом чорного життя.

А що третє місце — Україна —
Це ж повітря для моїх легень,
Без якого — у душі руїна,
Без якого й день мені — не день.

Звідки я почну колядувати?
Це не важно, бо всі три місця:
Україна, і дочка, і мати, —
В моїм серці з'єднані серця.

Чикаго, Різдво 1958

В СТРАСНИЙ ЧЕТВЕР

В моїй уяві цей врочистий вечір
Журбою ніжно й тепло заляга:
Тримає свічечку в руках старечих
Моя матуся вічно дорога.

Виходять з церкви із свічками люди:
На вулицях — неначе світлячки
Спалахують і мерехтять усюди,
Де чути голос збуджений людський.

І кожний хоче свічечку донести
Незгаслою аж до свого житла,
Щоб випалить на дверях Божий хрестик,
Як охорону від гріха і зла.

А ти ж куди ідеш, моя нещасна,
У тебе ж ані хатки, ні двора,
І певно ж твоя свічечка погасне
І серце стисне льодова жура.

Однак її ти бережно прикрила
Долонею, і омліва рука,
А мрія рветься в безвість, мов на крилах,
И мене десь у чужих краях шука.

Ти не журися і не падай духом,
Хоч згасне у путі твоя свіча, —
Мого життя постійна завірюха
Мене до перемоги приуча.

Я маю все, лише бракує ласки
Твоєї, як повітря в хмарні дні,
З тобою розділить шматочок паски —
До сліз, до болю хочеться мені.

ВІЛЬХИ

Д. Грушецькому

І кипариси і японські вишні,
Сибірські сосни, деревця маслин —
Були подібні до живих картин,
Де кольори уже занадто пишні.

Втомився зір, хоча були ми тільки
На початку розглядин цих чудес,
Та раптом..., Боже. — вільхи, рідні вільхи!
Христос Воскрес! Воістину Воскрес!

Вони стояли ген біля озера,
Як мужички біля свого села.
І солодко так радість пройняла,
І гірко біль відчулася у серці.

Було нам якось мов би тужно слухать
Те рідне шелестіння їхніх віт.
Ми познімали миттю капелюхи
Щоб передать достойно їм привіт.

Ні, цього мало. Впали на коліна,
Немов це ми зайшли у Божий храм,
Щоб, недостойним і убогим нам,
Як чудо, пред'явилась Україна.

Чікаго, Великдень

1958.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Розквітлий день прийма святе причастя
Із чаші сонця, з Божої руки,
І від такого райдужного щастя
Нам видається шлях тяжкий легким.

Підсніжники і котики вербові,
І білизна кори сочних берез,
І радість в кожній думці, в кожному слові:
Христос Воскрес! Воістину Воскрес!

Земля сьогодні ніби легше дише
І хмари розпливаються з небес,
І перші птахи будять ранню тишу:
Христос Воскрес! Воістину Воскрес!

У тюрмах, у лікарнях, на чужині —
Там, де печаль, — як дотик гострих лез —
Вже ніби й мук не чується, бо нині
Христос Воскрес! Воістину Воскрес!

Христосуюсь із недругом і другом,
Мій гнів сьогодні непомітно щез,
І радість, хоч на день, змінила тугу,
Лише на День, в який Христос Воскрес!

КІНЬ

Він стоїть на вулиці, мов диво
Біля авт, котрі кудись повзуть,
Вітерець куйовдить лису гриву,
Мухи п'ють з його очей сльозу.

Він стоїть, запряжений у буду,
У якій — папери і сміття.
Зупинились біля нього люди,
Деякі погладити хочуть,

І підходять, ляпають по спині,
Чухають його тугий живіт, —
Байдуже старенькій конячині —
Чи зневага то, а чи привіт.

Що ж у нього у думках конячих?
Як сприйма він глум і співчуття?
Може він сміється, може плаче,
Згадуючи рань свого життя:

Гай привільний, лугову травцю
І цілющу купіль у ставку,
Життєдайну воду із криниці
І качання на м'яких піску...

Хоч не раз в'їдались в ноги пута
І до шкіри прилипав батіг,
Всеодно, не може він забути
Молодости пройдених доріг.

А тепер — життя його суворе,
Нагінає старости пора.
Замість сонця — тільки світлофори,
Замість стайні — з цементу гараж.

Всюди авта не дають проходу,
Відблиски реклям туманять зір
І, нізачо, п'яниця-господар
Б'є скажено, казючись, мов звір.

Ось іде він, цей володар. Злющо
Батогом періщить по очах —
Чи за те, що очі ти заплющив,
Чи за те, що мріяти почав?

І сміються леді й джентлмени
Із твого пробудження в ту мить,
Підло так сміються, а у мене
Серце розривається й щемить.

З вій твоїх скотилися сльозини,
Жах мене страшним огнем пройняв, —
Бо мені здалося, що в людини
Людяности менше, ніж в коня.

Детройт 1958

**

Я днем іще не впився, а вже ніч
Мені принесла болісне похмілля.
Життя прекрасне, але в чім же річ,
Коли так смутно в нім до божевілля?

Люблю я день ясний, що, як вино,
Наповнює єство солодким хмелем,
Але ж мого життя мале вікно
Хтось зачинає з усміхом веселим.

Ізнову ніч, хоч сонце й не зайшло,
І спать мені іще зовсім завчасно.
Лягає зморшка на моє чоло
І свічі мрій ясних у серці гаснуть.

Лише одна, малесенька така,
Ще блимає і гріє безупинно,
Як матері ласкаюча рука,
Як неповторний образ Батьківщини.

Травень 1958

ПЛАЧУТЬ ВИШНІ

Другові В. Дубині.

Плачуть вишні при шумній дорозі,
По якій і я кудись пливу,
Пелюстки вишневі — білі сльози
Опадають смутно на траву.

І бруднить безжалісно їх сажа,
Осіда на них отруйний дим.
Хто ж мені дорогу ту покаже,
Де сади під сяйвом золотим?

Де сміються кучеряві вишні
Радісною треллю солов'я,
Де найбільш вчувається Всевишній —
В кожній квітці у садах-гаях.

А під тим цвітінням в щебетаннях,
Коли місяць у полоні зір, —
Починає розцвітати кохання
Будь-якій біді наперекір.

Чисте, як роса передранкова,
Те кохання, без облуд і зрад.
Хто не вірить тут моему слову —
Хай зайде у той казковий сад.

Ще і досі в пам'яті не зтліло:
(Рік якийсь там і якийсь там день)
Хатку, мов метелики, обсіли
Пелюстки обвітраних вишень.

То не важно — чи моя то хата,
Кожен дім для мене там, як свій,
Але ж серцю хочеться співати.
Але ж місця вже нема для мрій.

Ні, не схопиш ні у яким вірші
Той вишневий край, його красу!
Навіть дні, які були найгірші,
Тепло я у пам'яті несучу.

Дякую Тобі, ясний Всевишній,
Що родився я у тім краю,
Де не плачуть, а сміються вишні,
В душу западаючи мою.

Травень 1958

МІЙ СВІТ

З вікна найнятої кімнати
Дивлюсь на свій маленький світ:
Брудні кошлаті цуценята
В дворі, і вилинялий кіт.

Здається — болісно так дишуть
Підстрижені кущі й трава,
А білий смуток цвіту вишень
Легенький вітерець зрива.

Під гаражем якісь деталі
Від авта, жовті від іржі,
Чиїсь поношені сандалі
І рурки, мов гнучкі вужі.

Відро з сміттям попід дверима,
Забута лялька — інвалід,
Що теж відкритими очима
Зі мною дивиться на світ.

І цей для зору й серця смуток
Доповнює у час нудний —
Гніздо, як шапочка забута
На гілці сонної сосни.

Не приліта до нього птиця,
Немає пташенят у нім...
Я ляжу спати, буде снитися
Мій опустілий рідний дім.

Чикаго, травень 1958

КИПЛЯТЬ ПІВОНІЇ

Важучий день — суха колода —
Згора на життєвім сліду,
На клюмбах, як на сковородах,
Киплять півонії в саду.

І тоскно тліє на пелюстках
Іржаво-чорний ніжний джміль,
А біла хмарка, ніби хустка,
Яку наскрізь прогризла міль.

Хоч день п'яніє й важко дише —
Снуються променів нитки,
Якими сонце хоче вишити
Ту хмарку-хустку залюбки.

Немає жайворонка в небі
І занімів співучий став,
І вітру невидимий гребінь
Не чеше чуба в'ялих трав.

Однак я радіюся дневі,
Що загляда в моє вікно.
Киплять півонії рожеві,
Мов чаші сповнені вином.

Детройт, червень 1958

ПОПЛАВЦІ

Зірок жовтаві поплавці
У неба озері мутному.
Не знаю я, в чийй руці
Вудки тримаються без втоми.

Свого не бачу поплавця,
Хоч вудку закидав я часто,
Та не чекав я до кінця, —
Щоб упіймать хоч крихту щастя.

Байдуже, хай собі ниря
Чийсь інший у небеснім морі...
Спізнилася моя зоря,
А я прийшов занадто скоро.

Індіяна 1958

РАНОК

Озеро... і човен на припоні,
Хлюпається риба в ситняку,
І зозуля на вербі спросоння
Ку-ку!

І роса, немов дівочі сльози,
І береза віти підійма,
І, як усмішка легка, у лозах
Туман.

В очереті вітер, як зідхання,
І, як мрія, хмари в небесах,
І зоря, немов журба остання,
Згаса.

ДОЩ В ЧІКАГО

Спада на брук і на дерева голі
І на кущів підстрижені чуби.
На пішоходах чорні парасолі
З'являються раптово, мов гриби.

Це чужина. Чікаго.
Де похоронне бюро і корчма —
Стоять уряд, мов нерозлучні діти,
Яких батьки давно зійшли з ума.

Виття сирен гвалтує людям нерви —
Аварія? Пожар? Чи смерть? Дарма!
Цікавости і співчуття в резерві
Єства людського — вже давно нема.

Життя пливе дорогою своєю,
Сьогодні ось — підмочене дощем,
Лиш туга за батьківською землею
Упорскує в серця вогненний щем.

Сидітиму в кімнаті, наче в'язень,
Дивитимуся тупо у вікно,
І нитимуть мої зів'ялі м'язи
І питиму знов спогадів вино.

Я пригадаю голубе Трипілля,
Що тепло притулилось до Дніпра,
Де пахло чебрецю намокле зілля,
Як дощ цідив, неначе із відра.

І у Дніпро ниряла блискавиця,
Як довжелезний золотавий в'юн,
І заставляв нас грім перехреститься,
Могутність виявляючи свою.

А ми з тобою, квітко-Валентино,
Не розбігались по своїх домах,
Ловили в жмені теплі ті краплини
І умивались ними жартома.

І нам була верба — за парасолою,
Дарма, що дощ крізь листя нас мочив.
... Ці спогади мене п'янять до болю,
Як гімну пайдорожчого мотив.

Бере на сон, але не ляжу спати,
Без парасолі в парк я побіжу
І може десь під явором крислатим
Побачу радість і любов чужу.

1958

ВНОЧІ

Небо розгорнулося, мов килим
Голубого кольору, й під ним —
Місяця золочене кадило,
Із якого в'ється сизий дим.

Хмарка одинока легкокрила
Заслонила місяць, і в ту мить
Темнота на мене наступила
Чорними своїми чобітьми.

Не відчув я в наступанні тому
Ані болю, ані ваготи, —
Бо в моєму серці молодому
Вистачало світла й теплоти.

Чикаго, листопад 1958

ПЕРШИЙ СНІГ

На траву, кущі, на пішоходи
Вдосвіта неждано він заліг,
Мов живий — цей тихий перший сніг,
На який і наступати шкода —

Мов на килим, що жасміном білим
Виткала досвідчена рука,
Або на метелики, що всілись
На болоті — десь біля ставка.

Мов на пух коштовний лебединий,
Або на кульбаби пухирці...
Він лежить невинний, як дитина,
З усміхом на ніжному лиці.

Але все ж іти по ньому мушу —
Болісно скрипить під чобітьми...
Я ж у тім скрипінні чую душу
Київської рідної зими.

Листопад 1958

ПЕРШИЙ СНІГ

Мов з лебедів обсипаний пушок
Нетронутий, лежить на пішоході,
По нім я рано першим перейшов —
Від мешкання, до нашого заводу.

За комір безнастанно падав сніг
І краплями стікав по теплій шні,
Мов сльози після найдорожчих снів
Про наш, про мій каштанний Київ:

Бульвар Шевченка. Ботанічний сад,
І на щоках коханої рум'янці...
Ряди тополь, що, наче новобранці,
Зальоденіли, вистроївшись в ряд.

А ще Поділ, доріжка до Дніпра,
Засніжена і вже безлюдна пристань,
І вся моєї юності пора —
Незаймана, як перший сніг, і чиста.

Це все майнуло у короткім сні,
Немов у казці, як в найкращім фільмі.
Я на завод ішов, а перший сніг
Загашував душі дошкульний біль мій.

На вулицях людей ще не було,
І може через те у ті хвилини
Я був найбільш подібний до людини,
В якій серце ще не відцвіло.

Чікаго, грудень 1958

Г Р А Д

Валентині М.

Хмара розпростерла крила
І сипнувся град —
Небо землю посололило,
Ніби хліба шмат.

І запахло бузиною,
Вітерець подує.
Без домовлень я з тобою
Стрінувся в саду.

Клала град ти на долоні,
Танув він умиє.
Змерзли пальчики червоні,
Якже розігрить?

Я на них з любов'ю хукав
І поцілував —
Вирвала від мене руку,
Натягла рукав.

Під ногами мокро зілля —
Вже розтанув град.
Говорили про весілля
Щось не в лад.

Вечоріло, а у мене
Світло на душі.
Я читав тобі надхненно
Не свої вірші.

Враз розплутав місяць-лебідь
Сивих хмар сільце
І розхмарилося небо,
Як твоє лице.

Чікаго 1958

**

Дороги, перевали і мости —
Їх не перейдеш під нерідним небом,
І я уже не всилі утікти
Кудись подалі від самого себе.

І зустрічі, і теплі прийняття
В якомусь місті чи в котромусь домі...
Прощаюся і далі без пуття
Пливу на невидимому пороні.

Не заздрю я ні на чие добро
І мерзну завжди тут і в ліпше літо, —
Бо кличе мене здалека Дніпро
Своїм чайним голосним привітом.

Я чую добре рідні голоси,
Для мого серця, ніби дотик голок.
І вітер напинає паруси.
Повернені до пристані Подолу.

Горить в душі незбагнений вогонь, —
Розпалений Тобою, Батьківщино,
Із хмар, що з Сходу, мов з своїх долонь,
Сипни мені хоч декілька краплинок.

І ними душу грішну освяти,
Мов хліба шмат дарований тобою,
Щоб міг до тебе швидче доплисти,
Хоч би й одною гребучи рукою.

Детройт 1958

**

Зальоденілі чорні парості
Звисають мертво з деревин...
Невже це лише я один
Понуро йду на виклик старості?

У скорбних днях моїх заплутана,
Як хижа птиця у сільці,
Вже залишає мені, ось тут, вона
Свої дряпинки на лиці.

Їх мало ще — дивлюсь у дзеркало —
А може їх зовсім нема, —
Можливо, то лише зима
Льодами їх мені начеркала.

Чикаго, грудень 1958

З И М А

Ти прийшла і вже усе у русі,
Хочуть стрінуть всі тебе, як слід:
Дуб столітній в білому кожусі
Вирядився, мов у свято дід,

І червоним пламеніють жаром
На снігу, надувшись, снігурі,
Мов вовняну хустку — сизу хмару
Вітер розгортає угорі

І тріпоче у пориві кволім,
(Витріпав уже чимало їх)
Сипеться, мов порошок від молі,
З хустки-хмари безконечний сніг.

І цвітуть дівчат рожеві лица,
І лунає непідробний сміх,
Не одній з них мріється і сниться
Чесного кохання перший гріх.

Ти для них принесла довгі ночі —
Буде темно, та ж усеодно:
Твої зорі — невсипущі очі,
Будуть заглядати у вікно,

І ти станеш небажаним свідком
Теплих стріч і льодових розлук...
Це все добре, та признайся — звідки
Ти прийшла у край солодких мук?

Звідки в тебе стелиться дорога
До притулку закутків моїх?
Може ти із Києва святого
Сієш в мою душу теплий сніг.

Може ти прилинула з Полтави
Чи хочби, скажімо, із Лубень,
Бо ж вишневим цвітом кучерявим
Розцвітає твій зимовий день.

Мабуть ти таки із Василькова —
Від моєї матінки й отця,
Бо ж мені принесла для любови
Їхні теплі змучені серця.

Чикаго 1958

МІЙ БАТЬКО

I

В прижмурених очах сувора ласка,
Під вусами усмішка потайна,
І кожне його слово, кожна казка
Із пам'яті-криниці виринна.

Мене любив, немов би без любови —
Без поцілунків, теплих обіймань,
Свою любов і жертвенність без слова
В моє життя вливав він без вагань.

У пам'яті моїй — глибокі надра,
А в них — багатство давньої весни,
Та я подам лише маленькі кадри
Батьківської любови. Ось вони:

... На полустанку хижа завірюха.
Мороз. Чекання. І по тілі дроз.
Він обгорнув мене своїм кожухом,
Хоч мав я на собі кожух також.

Мені і тепло і соромнувато,
Адже — школяр я, а не дитинча,
Але я не насмілювався сказати,
Що вже, мовляв, нагрівся, вистача.

... Вантажили зерно біля машини:
На перехресті рук мішок несем,
Несем разом, та важчу половину
На себе батько звалює усе.

І ніяково знов мені, бо ж м'язи —
Це ж не ганчірка у сімнадцять літ:
Я б легко й два мішки підняв відразу,
А може підійняв би й цілий світ.

...Нас зупинила давня трухла кладка
Через глибоку і шумну ріку,
І треба ж батьку перейти спочатку,
Щоб певно було йти по ній синку.

...Ми за столом. Нам подає матуся
Що Бог послав: і м'ясо й хліб, і сіль.
Він непомітно якнайбільший кусень
Перекидає у мою таріль.

II

...Таких багато кадрів призабутих,
Ось ще один, що в серці не замерз:
Як харч він ніс мені до Інституту,
Здолавши пішки тридцять вісім верст.

І треба вже признатись до останку:
Часом стидався свого батька я;
Одного разу на перерві ранком
Була зі мною дівчина моя.

Вона — таке розніжене дівчатко
В новім уборі, в пудрі і духах,
А він — в подертих чоботях і латках,
Із хрестиком столітнім на грудях.

Мені б тоді — крізь землю провалитись,
Вона ж сміялась: "Ето твой атец?"
— Ні, я, того... гм... я підлогу мити
Найнявсь, — сказав він. Я стояв, як мрець.

Маленька павза. Серце стало ніби...
Не втерпів я: "Мій батечку, здоров!"
Поцілувались, і запахи хлібом
Його вуста, його чудна любов.

III

...Війна. І плач матусі. Виряджання
Мене на фронт, а на путі — гроза...
Я вперше тоді бачив, при прощанні,
Як виглядає батьківська сльоза.

— Прощай, синок! Іди. Хай Бог — з тобою!
Ні, сядем — на дорогу — для удач...
Ну, йди, а я ще трошечки постою.
Чого, Михайле? Заспокойсь, не плач.

— Візьми ось із собою, сину, хрестик,
Його ще дід твій змалечку носив,
І ти його повинен всюди нести,
Щоб хрестик цей дістав колись твій син.

І я пішов. Я оглядавсь, удосталь
Не надивившись на свій кривий світ,
І довго ще виднілась рідна постать,
Яка мов прикипіла до воріт.

IV

...Проїшли літа незбагнено і скоро,
На чужині виношую журу...
Його застрелив мій, котрийсь там, ворог,
Десь — пишуть — за містечком у яру.

А я чомусь живу — із ласки смерті,
Хоч я тепер життя віддати готов —
За чоботи його оті подерті
І за його розстріляну любов.

Чікаго, січень 1959

ЧУЖИНЦІ

Забери свою пухку долоню,
Ради Бога, із мого чола!
Я тебе не кличу й не вигоню,
Будь зі мною, як уже прийшла.

Тільки ж не підводь лукаво брови,
Не криви усмішкою лице.
На твоїй одноманітній мові
Як втовкмачу я тобі про це, —

Що існує на земній планеті
Край казковий, край натхнення й муз,
Де в гнізді позує для поетів
На моїй повітці чорногоуз,

І, мов друзі, обнялися клени
Хатки васильківської навкіл,
Що стоїть, як пасочка свячена,
Хтозна скільки вже лихих років.

Під вербою рублена криниця
Причалась між рясним гіллям,
Цілячися в сонце чи зірницю
Перекісним дрюком "журавля".

Пахошів любистку чи жоржини
Ти собі в'явити не змогла б...
З одудом переклик зозулиний,
Надвечірне скрекотання жаб...

Та над все таки мої дівчата —
Той найкращий придніпровий цвіт,
Що його до чогось прирівняти
Навіть якось грішно і не слід.

Це тобі не випещні леді,
Чи сухі, немов тарані, міс...
Шкода, що й одної не угледів
І сюди з собою не завіз.

Тут була б вона мені незмінна
Для душі і для мого пера,
Як пелюстка з квітки-України,
Мов краплина райдужна з Дніпра.

...Я коли кохаю, то кохання
Жадібним цілунком не спиню,
А твоя любов, — як на екрані
У ковбойських фільмах — без вогню.

Брів гоління і жування гуми,
Манікюр на кволіх пальцях ніг...
Якось навіть соромно й подумать,
Що з тобою зблизитись я міг.

Ех, чужинко, не цілуй хоч. Досить.
Йди собі в таверну чи в кіно,
Я помію і на цей раз посуд,
Замету, ще й обітру вікно,

Тільки ж з серця свого вже ніколи
Спогад наболілий не змету, —
Про село, де пахнуть матіоли,
Про свою Вітчизну пресвяту.

Вісконсін 1959

СТАРІСТЬ

Я викликав тебе до поєдинку
І виклик мій ти прийняла умить.
Я битимусь за кожна волосинку,
Яку ти ще не встигла посріблить.

За муть в моїх очах, за зморшку кожную
На жовтому безкровному лиці...
Я, замість шпаги, у своїй руці
Триматиму перо непереможно.

Ми зідемося з тобою, певно, ніччю,
Без жодних секундів, десь в глуші,
І ти мене, можливо, покалічиш,
Завдавши біль натовленої душі.

Однак, піднявшись на одне коліно,
Тобі направлю в серце те перо,
Яке вмочав колись я у Дніпро, —
У кров святу своєї України.

І ти не зможеш вийняти із піхов
Поіржавілу шпагу (від часу),
Тебе я вражу нездоланим сміхом,
Тебе, мов хмару вітер, рознесу.

Тебе здолаю, старосте, — найгірша
Причинниця відчаю і жалю,
І молодість моя воскресне в віршах,
І я життя навіки полюблю.

Чікаго 1959

У С Н І

ДОДАТКИ

Мамо люба, зачиніть віконниці
І напійте липовим наваром...
Що це? Рідним домом знову марив
Я у напів сні, напів безсонниці.

Навіть відчував, як пахли спасівки —
На горищі влечані в полові,
Навіть чув, як дід прийшов із пасіки
І спитав, чи ми усі здорові.

Чув, як батько, істягнувши чоботи,
Ноги мив у ночвах дерев'яних.
Лиш одного не добачив — хто ж то
Вніс у хату сонце полум'яне.

Мати надо мною нахилилася —
Може на якусь одну хвилину,
І я чув, як в неї серце билосся
За своїм, за недостойним сином.

Де ж воно все? Де ж воно поділося?
Що це за кімната-домовина?
Шкода, що так коротко ти снілася —
Радосте безмежна — Батьківщино.

1959

ТВОРЧІ ПЕРІОДИ ПОЕТА

На переломі літа, 21 серпня 1959 року, далеко від рідної Київщини, в місті Чикаго, несподівано обірвалось життя українського поета Михайла Васильовича Ситника.

Його життєвий шлях почався 1920 року у місті Василькові на Київщині. Місто — невелике, але старовинне, засноване ще в 10 столітті князем Володимиром. У 19 столітті в ньому перебувала Васильківська Управа Південного Товариства Декабристів. У грудні 1825 року тут повстав проти царської влади Чернігівський полк.

До нас не дійшли ранні поезії Михайла Ситника. Однак в еміграційних виданнях ми знаходимо деякі дані про поета і початки його творчості.

"Друкуватись почав ще в Україні (1937 р.) у журналах "Молодий Більшовик" (Київ) та "Літературний Журнал" (Харків) та майже по всіх київських тодішніх часописах. У 1939-40 роках бере активну участь у літературному житті столиці, виступаючи на літературних вечорах в інституті, в Спілці радянських письменників тощо."¹⁾

З іншого джерела довідуємось, що Михайло Ситник "ще перед війною ... підготовляє до друку першу свою збірку поезій, яка пізніше загинула в воєнній хуртовині."²⁾

Ще більше довідуємось про перші творчі паростки поета — студента Київського педагогічного інституту імені Горького — в статті Ап. Трембовецького "Шляхами Шукань". Він пише, що коли в київських газетах і журналах "почали з'являтися поодинокі поезії студента М. Ситника", то "це була скромна молодеча лірика, без огидного сюсюкання "вождеві народів", без "пафосу", без підлабузництва. Советській критиці не до смаку були скромні кроки

молодого поета. Не пройшло й двох років, як вирішено було примусити поета, або замовкнути, або писати те, що потрібно для "епохи".³⁾

Далі автор статті про шляхи шукань Михайла Ситника подає цитату з рецензії Скульського, надрукованої в журналі "Радянська Україна":

"Михайло Ситник і подібні йому друзі — П. Карпенко-Кривиця, Веретенченко знаходяться поза радянським часом і простором... Їх поезія, хоч і талановита, проте песимістична, покрита тінню якогось упадку... і їм загрожує опортуністична тенденція."⁴⁾

Рецензент, як бачимо, виступив тут не в ролі літературного критика, а радше, як комісар від літератури, або просто як сексот, даючи в руки слідчим НКВД таку "путьовку в жізнь".

В ті часи в так званій радянській дійсності, смерть від "фінки" одеського жулика була миліша, аніж така "критика". Розрахунок спеца від літератури був простий і зрозумілий: підрізати крила молодим орлятам, які з'явилися на творчих обр'ях.

І поет замовк, щоб згодом вигукнути "О, будьте тричі прокляті, кати!"⁵⁾

Закінчився цей початковий, перший період творчості поета Михайла Ситника з початком війни гітлерівської Німеччини з СРСР.

З приходом німецької окупаційної влади на Україну молодий поет сміливіше розгортає свої крила. Він активно включається в журналістичну й редакторську працю. Михайло Ситник "організовує і редагує ряд газет на Київщині, а в самому Києві 1941 року організовує в редакції всеукраїнського часопису "Українське слово" літературний додаток, редагування якого пізніше перебрала славної пам'яті героїчна революціонерка і поетеса Олена Теліга, з якою М. Ситник активно співпрацював."⁶⁾

Та ось в 1942 році в рідному місті поета Василькові появляється перша збірка поезій під назвою "Від серця".

Ліричні мотиви цієї першої збірки поезій молодого поета щиро привітав тонкий, вибагливий і висококультурний мистець, літературознавець і поет Святослав Гординський.

"Збірка належить до тих дуже рідких видань, що появляються тепер у Східній Україні. (...) Самі поезії, зібрані в циклах "Моя Україна", "Тридцять третій", "Лірика", "На березі моря", — показують уже досить виробленого поета."⁷⁾

В розділі "Моя Україна" привертає увагу вірш "Україна", написаний ще в 1939 році. В ньому по-шевченківському глибоко поет відчуває і зображує той стан, в якому опинилася його знедолена батьківщина. Занепокоєний поет запитує:

"Мій рідний краю, Україно,
Чому ти завжди у сльозах?"

Україна для нього — "широка і багата", "красива і чарівна", але вона "зачинена в ґратах" і "вся закута в кайданах". Зрозумівши причину цього, поет вказує на гідру, що з московського Кремлю обхопила "святе тіло" України. Відчуваючи страждання мільйонів братів, він знову запитує:

"А де ж твоя козача слава,
І золоті, срібні жупани?
А де ж твої кучеряві
В боях прославлені сини?"

Питання звучить наче докір, але він швидко проминальний, бо поетова душа сповнена надії. При чому ці надії були не надії сліпого поета-романтика, а скріплені вірою, що здобуття волі можливе в боротьбі.

Збірка поезій "Від серця" появилася, як ми вже згадали, в 1942 році, тобто під час окупації України гітлерівським військом. Новий режим не дав волі. Поет переживав це і не випадково в другому розділі, під заголовком "Тридцять третій", описуючи жахи голодного 1933 року, він запитує: "В які його іти краї за тою долею людською?" Перед поетом — невідоме, але він вірить у майбутнє, виливаючи свої інтимно-особисті почуття у ніжній ліриці.

Вітаючи поета за лірику, Святослав Гординський відкинує "речі занадто тенденційні" і вказав на завдання молодого поета:

"... автор ще не виробив свого власного, окремого поетичного обличчя. На ньому пізнати ще дуже

сильні впливи передусім Сосюри, — себто він іде більше шляхом ліричної інерції і досить механічного наїзування вражень та поетичних образів, і не пізнати ще на його віршах змагання до тієї вищої поетичної культури, що її засвоїли собі наші неокласики. Досягти цієї культури та оволодіти нею повинно стати завданням поета, навіть тоді, коли б він у настроях хотів залишитися романтиком".⁸⁾

Святослав Гординський, очевидно, давав цю пораду з великої пошани до нового і надійного таланту, що яскраво виявився вже у віршах його першої збірки.

Збірка "Від серця" Михайла Ситника знайшла широкій і дуже прихильний відгомін у читачів і критиків. Він зразу став наче свій. І цієї прикмети не загубив він до кінця свого життя. Успіх першої збірки приніс також і неабияку популярність поетові.

Того ж 1942 року з'явилась ще одна збірка поезій Михайла Ситника під назвою "Нові обрії". Видано її знову в рідному місті Василькові.

Поет Петро Карпенко-Криниця в замітці "Сила поета" стверджує, що "нова збірка поезій Михайла Ситника "Нові обрії" своєю оригінальністю є покищо єдиною на землях східної України".⁹⁾

Характерними рисами цієї збірки були за словами рецензента "гаряча невимовна любов до рідної України і люта ненависть до її ворога — московських поневолювачів: Сталіна і лукавих диких чингісханів — большевиків."¹⁰⁾

Поет, гордий за свій "козачий древній рід", захоплюється переказами кобзарів і готовий "усюди й завжди" віддавати Україні "і серце змучене, і кров" і "труд свій і любов і все — для батьківщини". Петро Карпенко-Криниця підкреслює, що в книзі "Від серця" ці мотиви "лише накресливалися, в новій же збірці вони звучать могутньою симфонією, і саме в цьому, в першу чергу, поетична сила Михайла Ситника."¹¹⁾

Через два роки в часописі "Краківські Вісті" появилася критична замітка "Дві збірки поезій Михайла Ситника." Автор її ніби повторює слова попереднього рецензента:

"В збірці "Від серця" (передмова Петра Карпенка-Криниці), крім творів, що іноді друкувалися в довоєнних виданнях і які большевицька критика визнала за шкідливі, написані "поза часом і простором", вміщено поезії, які не могли бути надруковані та які в мистецьких образах передають справжні почування українця, що бачив совітський "рай", таким, яким він насправді був.

Ця палка любов до Батьківщини й ненависть до її ворога особливо ярко виражена в другій збірці поезій "Нові обрії". Хоча поезії Ситника не всі на високому рівні, проте популярність, яку вони здобули на Наддніпрянщині говорять за те, що Ситник надійний поет, непересічного таланту".¹²⁾

Знову відгукнувся на чергову вже тепер збірку поезій Михайла Ситника також і Святослав Гординський, але він звернув увагу не стільки на патріотичні почування, не на мотиви, а на недоліки поетичної мови молодого поета. Доброзичливий критик наводить конкретний приклад:

"Європа — це для мене мрія,
Європа — дух мій і мета.
Геть від Москви! Геть від Росії!
Європа жде нас молода..."

Гасло Хвильового у Ситника не знайшло належного поетичного образу можливо через недоосмислення його суті. В усякому разі Святослав Гординський зразу ж підкреслює "декларативність журналіста, а не поета". І критик висловив таку думку:

"... і Ситникові, і десяткам таких молодих ентузіастів поезії, як він, що сьогодні, скинувши з себе червону накинену рубашку, шукають тепер стежки і в справжню поезію і справжню духову Європу, — шлях туди прослався не через декларації, а через зрозуміння того, що Хвильовий і Зеров назвали колись "символом довговікової культури". Пізнати її, зрозуміти, оволодіти її духом і технікою — оце єдиний шлях у ту Європу. Тоді вона й перестане бути чимсь недосяжним, "мрією", а стане конкретна і яскрава".¹³⁾

Святослав Гординський справедливо звернує увагу молодому поетові на декларативність, яку видно навіть з таких рядків:

"Клянусь вам, я смерті не боюсь,
Ні тучі грізної, ні грому,
Бо вмерти легше в рідному краю,
Ніж жити вічно у чужому." ¹⁴⁾

Слушним було також зауваження критика і заклик до молодих поетів: "... тієї культури хотіти, за неї боротися." ¹⁵⁾

Однак, не можна не ствердити також і того факту, який кидається у вічі з перспективи років, а саме, що поет, говорячи про те, що "... вмерти легше в рідному краю, ніж жити вічно у чужому" з початком своєї творчості виявив наявність однієї риси, риси передчування далеких подій, яка не покидала його до кінця життя. Апокаліптичність думки у поета може бути тільки при умові, що він справді непересічно талановитий з іскрою Божою.

Невимовно шкода, що у восній хуртовині пропала третя збірка поезій Михайла Ситника "Шляхом юности". Окремі вірші з неї друкувалися в багатьох газетах, і їх з приємністю читали в "Львівських вістях", "Краківських Вістях", у "Новій Україні", а також у журналах "Наші дні", "Дорога", "Пробоем".

Та ось закінчилась Друга світова війна, і Михайло Ситник стає "віч-на-віч" з Європою — символом догетовікової культури". Не такою вона уявлялася йому і його землякам. Через самодурство Гітлера, Гебельса та їм подібних Європа, що приваблювала передових людей нашої батьківщини, лежала в руїнах. Це зробили ті, які силою хотіли прищепити народам, зокрема українському, свою "культуру". Більше того, проголошуючи "З нами — Бог", справді вони мали намір перетворити в рабів наш народ.

Таке підґрунтя для творчого життя було не тільки не сприятливим, а й згубним не для одного молодого таланту. Однак, Михайло Ситник, переживаючи чергову наругу над своєю душею, не заломився. Почуття людської гідності, вроджена любов до свого народу, щирий патріотизм і талановитість перемогли. Він розпочав свій третій уже повоевний період творчості, який був чи не найпліднішим.

В 1946 році з'явилась чергова збірка поезій відомого вже тоді поета Михайла Ситника — "Відлітають птиці". На цю збірку, добре видану Літературно-Мистецьким Об'єднанням в таборі Гайденау, біля Гамбургу, звернули увагу і читачі й критики.

Нові поезії Ситника сповнені ніжною лірикою, якою він передає красу своєї Батьківщини. Він милується нею, тужить любов'ю осиротілої молоді людини-патріота.

Л. Грушенко, який тоді вперше читав поезії Михайла Ситника, ствердив, що:

"... автор представляється, як талановитий ліричний поет, сильний він у тих віршах, де згадує про нашу батьківщину, та про свій побут на чужині. Є в збірці поезії, що засвідчують про оригінальне творче обличчя автора та запевняють, що Ситник може здобути собі місце в нашій поезії, коли не сяде на лаврах і не перестане працювати над своїм словом та буде різьбити його й шліфувати, бо ж дбайлива постава до творчого слова — це головне завдання поета." ¹⁶⁾

Критик, як бачимо, похвалив але й "клацнув зубами" та не зі злого наміру, а з щирого захоплення молодим талантом і щирого бажання бачити його дужим, здатним "збільшувати" свій талант "наполегливою працею над своїм поетичним словом..." ¹⁷⁾

Таке побажання було не першим, як ми вже згадували, і не було останнім. Кожен, хто розумів поезію, не міг не бажати Ситникові удосконалюватись і "рівнятись до найкращого й найвищого", бо ж поет "у деяких своїх поезіях стоїть нарівні з найкращими сьогочасними поетами". ¹⁸⁾

Поетові було тоді 27 років.

У деяких критиків, поетів і літературознавців знаходимо твердження, що простота і щирість поезій Ситника нагадують "селянського поета".

Таке враження, наприклад, склалося в Олексія Сацюка після знайомства з віршами збірки "Відлітають птиці":

"В поезіях Ситника шовковою ниткою снується палка любов до батьківщини і пробивається глибо-

ка туга за нею. Але ця туга не є такою, яку малює польський поет Б. Залеський, що "українець не на Україні і вік свій проплаче і марно згине". Вірші Ситника напоєні іншою тугою: він тужить не як сентиментальна, зламана долею людина, а лише, як повний віри - бійовик, якому на посту ввижається всіма привабами рідний край.

Слід підкреслити, що вірші Ситника читаються незвичайно легко й приємно. Вони не належать до тієї поезії, що відноситься до категорії кабінетних чи лабораторійних "шукань" — це спів вільного вітру в степу. Вони відзначаються легкістю стилю і ясністю думки. Уміло підібрані художні засоби надають образам відповідної плястики і викликають сильні зорові та слухові враження. Заслуговує на увагу й те, що вірші Ситника, за малими винятками, грають свіжою кров'ю і соками рідної землі. Мова їх — гарна, лише зрідка, де-не-де проскочить русизм...

Складається враження, що Ситник — це поет у "селянській свиті" з селянською душею і з "селянським розмахом."¹⁹⁾

Щирість "селянського поета" підкреслювали також Ю. Косач, П. Миргородський. Скажемо більше, коли читаш вірш Михайла Ситника "Матері" він дуже нагадує нам Сергія Єсеніна.

"Знаю, золотистою сережкою
Знову висить місяць над Дніпром
І моєю крученою стежкою
Ти ідеш, закутана платком.

Ні, мабуть, скоріш простоволосою,
Хоч і вітер палить до кісток,
І ногами репаними босими
Місиш мокрий, льодовий пісок.

І тобі байдуже, що між пальцями
Виступила, запеклася кров.
Вітровій із чортовими танцями
Тричі путь твою вже перейшов.

Зупинися! Все одно даремно ти
Ті калюжі переходиш вброд,
Кимсь жорстоким, лютим перевернуто
Догори ногами цілий світ.

І тому тій стежечці покрученій
Не знайти початку, ні кінця,
І тому до змору ми замучимо
Довгою розлукою серця.

Я вернусь, хоч іншою вже стежкою,
Я вернусь! Клянусь тобі в цю мить
Золотою місяця сережкою
І усим, чим ти ще можеш жить."²⁰⁾

Немає сумніву, що Михайло Ситник був знайомий з поезією Сергія Єсеніна та інших "селянських поетів", але вони не мали впливу на творчість Михайла Ситника. Він не захоплювався "гармонізацією фолкльору" — однією з головніших рис есенінської творчості. Не відкидаючи пісенності, подібної до есенінської, слід ствердити, що Сергій Єсенін і Михайло Ситник діти інших народів, інших стихій, інших оточень, іншої доби. Проте вони близькі один одному своєю невідробленою щирістю.

Автор цієї статті не робив своїм завданням аналізувати творчість поета, прикладаючи до неї норми літературних стилів різних поетичних груп, напрямків, шкіл, чи розглядати його поезію на основі теорії літератури взагалі. Тримаючись далі своєї теми, ми сміємо, однак, підкреслити, що творчість Михайла Ситника заслуговує на глибокий аналіз фахівців, які докажуть чи заперечать подібність його до Єсеніна, Сосюри та інших великих поетів.

Михайло Ситник був вірний собі, своєму вибраному шляхові щодо форми і тематики. Це підкреслює в своїй рецензії на збірку "Відлітають птаці" П. Миргородський. На його погляд, лірика Михайла Ситника іде від "старої" школи (термін, який П. М. вживав умовно), що ж до самої тематики, то:

"Тематика Ситника — вічна тематика. Ця тематика іде за родом людським, за його життям. Вона змінюється разом із життям, але не старіє, не тра-

тить сенсу. У Ситника вона змінилась настільки, наскільки змінилось середовище, яке стає втіленням поетової тематики, але вона не пережила себе, не застаріла".²¹⁾

Настрій поета ліг "прозорою тінню на всю збірку поезій":

"Вже у вирії відлітають птаці,
А мене бере за серце злість, —
Я ж блукаю у чужій столиці,
Як нікому не потрібний гість." ²²⁾

Сподівання П. Миргородського, що для поета "прийдуть світліші настрої, що він ще напише і — "прилітають птаці" не здійснились. Поет вряди-годи мав "світліші настрої":

"В наші тривожні і пусті дні на чужині, коли дехто дивиться лише на Аргентину чи Бразилію, при тому часто забуваючи трагічну Батьківщину, — я хочу цією повістю нагадати Вам про нашу незабутню і героїчну неньку — Україну, яка дивиться на нас з надією і чеканням".²³⁾

З такими словами звернувся до присутніх на літературному вечорі в театральній залі авгсбурзького табору, Зомме-Касерне 31 березня 1947 року, поет Михайло Ситник перед тим, як почав читати свою віршовану повість "Залізничний сторож".

Поет настільки майстерно змалював героїчну боротьбу селян Поділля проти гітлерівських окупантів, з такою реальністю і простотою, що "понад п'ятсот слухачів вислухали цю поему з напруженою увагою і висловили авторові своє захоплення бурхливими оплесками." ²⁴⁾

Поетична повість "Залізничний сторож" — одне з найбільших досягнень Михайла Ситника як поета і як громадянина.

Тематично поет тримається й далі коріння своєї землі і подає хвилюючий образ людини в страшній боротьбі. Поет прославляє цю людину.

Залізничний сторож Кузьма одержав від повстанського командування завдання: зірвати потяг, в якому разом з гітлерівцями їхала також донька Кузьми. Тонко й майстерно схоплює поет внутрішнє переживання батька:

"Він важко дихав.
Взяв у руки міни, —

Вони були важкими, наче гріх.
Лише два слова —

"донька" й "Україна",
А вибрати одно з них міг."

Сторож вибрав матір-Україну, ту, яка, за словами поета:

"... була розп'ята...
Двома катами на однім хресті."

Залізничний сторож Кузьма з мінами кинувся під потяг.

Поет Леонід Полтава в рецензії, радіючи успіхам земляка — поета, поруч з оцінкою повісти кидає також докір на адресу "буквоїдів":

"Поет М. Ситник відомий, як один із представників "втраченого покоління" (так охрестили його за щирю, хоч і не всюди ретельно опрацьовану, книжку поезій "Відлітають птаці"). Але це "втрачене покоління" — беручке, живе й наполегливе, сердечно щире, таке щире, що читаючи "Залізничного сторожа", мимоволі не хочеться помічати огріхів у глибоких та рівних борознах поетичних рядків. "Втрачене покоління", по суті нічого не втратило, бо й не мало нічого втрачати: не знало воно ні про літературні течії, ні напрямки, ані найновіших досягнень літератури, до якої не мало доступу. Вирвавшись на волю, воно активно вбирає в себе все краще, воно тепер тільки в процесі освоєння найвищих здобутків духа... "Залізничний сторож" — цікавий, хвилюючий твір. Так зване "втрачене покоління" має вже свої здобутки..." ²⁵⁾

Для повноти акорду наводимо ще й слова визначного українського письменника Володимира Винниченка:

"Ваші книжки "Відлітають птаці" і "Залізничний сторож" дають мені хвилини справжньої естетичної втіхи, а крім того віри в силу і непоборність української душі, яка навіть у таких тяжких умовах

уміє виявляти себе такою мужністю, гідністю і красою". (В. Винниченко, лист до поета П. 8. 1948 р.).²⁶)

Висловлене у листі Володимира Винниченка підсумовує третій період творчості поета.

Останній, четвертий період творчості Михайла Ситника, знову таки на наш погляд, охоплює роки життя і творчої праці в Сполучених Штатах.

Цей період, на превеликий жаль, позначився розгубленістю, розчаруванням, а подекуди — фізичним і майже духовим занепадом та повною нездібністю знайти собі належне місце в суспільстві Нового Світу.

Прихильники творчості поета сподівались від нього нових, досконаліших високо-художніх творів, які дали б йому повне право бути найбільшим серед поетів його генерації за межами України.

Покійний редактор Петро Волиняк у своєму журналі "Нові Дні" ще в 1953 році сповіщав, що:

"Тепер Михайло Ситник підготував до друку збірку поезій "Цвіт папороті" та збірку оповідань про часи голоду в Україні під назвою "33-й" (разом 33 оповідання). Обидві ці праці СКОРО (підкреслення наше — М. В.) появляться в продажу. Тепер М. С. працює над повістю на тему війни в Україні (1941-1945 рр.)"²⁷)

Появи цих творів "в продажу" не дочекались ані читачі, ані Петро Волиняк, який пережив Михайла Ситника на десять років.

Відзначаючи двадцятиліття творчості поета, Василь Дубина у своїй статті пише, що:

"В Америці поет не знаходить собі місця. Майже всю її об'їздив і облітав: Детройт, Пітсбург, Клівленд, Міннеаполіс, Філадельфія, Каліфорнія і Бостон ще де... Шукав надхнення і не знайш

"... Нема тут ґрунту для твого вибор
І в кожен край, що на твоїх путях,
Заходиш ти, як у ворота цвинтарю
Із трепетним холодним почуттям".

Бо ж поет:

"... не радий навіть і достаткові,
І тим своїм заробленим грошам...
Бо в Києві, у Львові, чи у Харкові
Зосталася навек твоя душа."²⁸)

Василь Дубина не говорить про причини, які зробили поета байдужим навіть до свого таланту, а натомість дає йому погромницьку характеристику:

"... Скажемо щиро: коли б наш поет позбувся своєї розхристаності, безпідставної байдужості до свого природного таланту, занадтого песимізму і взагалі своєї бурхливої вдачі, точніше, — щоб він серйозно ставився до своїх завдань, то ми б мали приємність прочитати вже не одну його нову книжку. Адже не даремно так признано і так чутливо відгукнулись і відгукуються про нього видатні письменники і літератори, критики і всі ті, кому дороге мистецтво."²⁹)

Не раз доводилось поетові й раніше чути докір за його "байдужість і песимізм".

Та байдуже сказані думки напевно чи викличуть таку дискусію, яка виникла в 1953 році з появою Ситникової "Самоти".

Проти критиків знову виступив поет Андрій Легіт — на кілька років старший від Михайла Ситника. Зробив він це з почуттям обов'язку:

"... починаючи з часів перебування на рідних землях (1939 р.), я уважно стежу за розвитком творчості цього безперечно талановитого поета і прихильник її. Михайло Ситник — поет з іскрою Божою в серці, його творчість наскрізь щира. Така й поезія "Самота", але причини її песимізму не слід пояснювати, як дехто гадає, роздумуванням поета над долею робітника в США (ні, цей робітник і "поповів досита, і радіо включив, і в плитці газ"...). Ними є переживання нашого інтелектуаліста, що втратив Батьківщину, відчуває себе самотнім і не має змоги займатись улюбленим заняттям, до якого відчуває себе покликаним. Я гадаю, що друкування подібних поезій на сторінках нашої преси —

бажане, бо вони викликають у читача почуття патріотизму, під впливом чого він сам зробить висновок, що за волю України треба боротись, бо тільки на вільній Батьківщині він почувався б серед свого народу, не самотнім, і мав би змогу зайнятися своїм заняттям." ³⁰⁾

У своєму зверненні "До наших Джон Смітів" Андрій Легіт вказує на ту невелику кількість поетів, які залишились серед нас. Їх було значно більше, але "скільки вже з них замовкло, бо не здатні творити, прийшовши з фабрики Джон Смітів". ³¹⁾

На погляд поета Андрія Легіта не поради "вчитися бізнесу" потрібно було поетові, і тому він звернувся із закликом до наших бізнесменів і всього українського громадянства, щоб воно подумало "над створенням сприятливих умов для творчої праці своїх поетів і письменників." ³²⁾

Ми погоджуємось з цими думками.

Таким людям як Михайло Ситник сприятливі умови, відповідне інтелектуальне оточення, безкорисна опіка людей великого духа й культури була необхідна, як саме повітря, як життя. А він таки не мав відповідного ґрунту. І мимохіть пригадується характеристика того психологічного підґрунтя, на якому розгортався творчий процес української літератури на еміграції, яку дав відомий критик Юрій Шерех на Першій Конференції МУР-у, 21 грудня 1945 року:

"Теперішній стан нам ясний: це етап великої перетвори, етап великих розчарувань і випробувань. етап, коли розум може втратити віру в себе й на рятунок мусить прийти не раз ірраціоналізм, віра, містика, демонізм. Це етап розколотої свідомості розхитаної душі." ³³⁾

Бажання врятувати українську літературу від нахабаного наступу графоманії і вивести її на свій власний шлях "до джерел національного стилю" було й залишається по сьогоднішній день першочерговою вимогою, і критик Юрій Шерех ще тоді наголошував:

"Можна йти вперед, до нового, органічного стилю, не стилізації, на широкій основі нашої нації, укра-

їнської нації, яка є європейська нація тільки тим, що вона українська в усій конкретності цього поняття." ³⁴⁾

Йти в життя М. Ситникові прийшлося, здебільшого, покладаючись на власні сили, хоч саме в ці роки, можливо, чи не найбільше було потрібно отієї, за виразом Максима Рильського "розумної любові". Відсутність цього тяжила над Михайлом Ситником.

Можливо, що поезії Михайла Ситника й не вишліфовані, не витончені, але не спокусився він і на новаторство заради моди, чи на новаторство заради самого новаторства. Його вірші розбуджують людину, зроджують почуття радості і смутку, змушують переживати, "беруть за душу", а своєю фотографічністю схоплення ситуації, моменту, становлять неабияку вартість для прийдешніх вчених, які досліджуватимуть побутові, соціальні й політичні факти в поетичному осмисленні етапів нашої доби. Поезія Михайла Ситника явище епізодичне, коли мати на увазі культурне безмежжя людського духа. І саме в цьому, можливо, її непроминальна історична вартість.

За рік перед смертю, ніби відчуваючи свій скорий відхід від земного життя, поет писав "Друзям і недругам".

"За мене помоліться, брати,
Простіть гріхи мої неумолимі, —
То буде по камінню легше йти.
І оді в душі вогонь не так пектиме.

Хай недостоен Ваших молитов,
Але ж святки, але ж Різдво Христове —
До Вас в мені народжує любов
І просить крихту Вашої любови." ³⁵⁾

Михайло Ситник відійшов від нас, не ставши найвизначнішим поетом свого покоління, але ми любили його більше, ніж кого іншого і прощали йому чимало "гріхів". зокрема те, що він не вдосконалював своєї поетичної вправності, і не працював над своїми творами й користувався "занадто щедро своїм природним талантом". ³⁶⁾

Поет піднявся вище, ніж хто інший з поетів його генерації і згорів від швидкості лету в таку височінь. Такої

височини можуть досягати тільки ті поети, які зрослись з землею свого народу і з самим народом, які не соромляться радіти й плакати, наче діти, які мають душі ніжних неповторних майстрів. Загострена емоційність, інколи майже наївна безпосередність, виливалась із його серця залежно від настрою, обставин, ситуації, оточення. І при цьому де б він не був, що б не робив він за роки своєї поетичної творчості, — він почав і закінчив їх, не розгубивши ані крихти синівської щирої і відданої любови до батьківщини-України.

*"О, Господи, прости во ім'я Сина,
За те, що завжди у чужім краю
Молитву найдостойнішу свою
Я починаю словом — Україна. . . ." ³⁷⁾*

Цією "Молитвою" Михайло Ситник починає останню свою збірку поезій "Цвіт папороті", і в цьому вірші, на наш погляд, ключ до зрозуміння творчості поета.

МИКОЛА ВІРНИЙ

ПРИМІТКИ

¹⁾ Петро Волиняк, "Михайло Ситник", "Нові дні", Торонто, вересень 1953, ч. 44, стор. 1-2.

²⁾ Василь Дубина, "20-річчя творчості Михайла Ситника", Інформатор-Альманах "Дніпро", Чикаго, 1957, стор. 37-38.

³⁾ Ап. Трембовецький, "Шляхами шукань", "Український Вістник", Берлін, 30 липня 1944, ч. 30.

⁴⁾ Там же.

⁵⁾ Там же.

⁶⁾ Василь Дубина, "20-річчя творчості Михайла Ситника", Інформатор-Альманах "Дніпро", Чикаго, 1957, стор. 37-38.

⁷⁾ Святослав Гординський, Михайло Ситник: "Від серця". Поезії. Васильків 1942. Ст. 64. — "Наші дні", Львів, грудень 1942, ч. 13, стор. 13.

⁸⁾ Там же.

⁹⁾ Петро Карпенко-Криниця, "Сила поета" (Михайло Ситник, "Нові обрії", м. Васильків, 1942 р.) — "Іванківські вісті", Іванків, 22 серпня 1942 р.

¹⁰⁾ Там же.

¹¹⁾ Там же.

¹²⁾ П. Д., "Дві збірки поезій Михайла Ситника", "Краківські Вісті", Краків, 8 березня 1944, ч. 50 (1083), стор. 4.

¹³⁾ Святослав Гординський (С. Г.), Михайло Ситник: "Нові обрії", II-га книга поезій. На Київщині, 1942 р. 64 ст., "Наші дні", III, Львів, лютий 1944, ч. 2, стор. 14.

¹⁴⁾ Там же.

¹⁵⁾ Там же.

¹⁶⁾ Л. Грушенко, "Про поезії Ситника", "Наділя", Ашафенбург, 20 жовтня 1946 р., ч. 44, стор. 4.

¹⁷⁾ Там же.

¹⁸⁾ Там же.

¹⁹⁾ Олексій Сацюк, Михайло Ситник, "Відлітають птаці", поезії, Гамбург—Гайденав, 1946 р., "Літаври", Зальцбург, квітень 1947 р., ч. I, стор. 68.

- 20) Михайло Ситник, "Матері" — з архіву.
- 21) Павло Миргородський, "На вірному шляху", "Українські вісті", Новий Ульм, 26 вересня 1946 р., стор. 4.
- 22) Там же.
- 23) "Час", Фюрт, 4 травня 1947, ч. 18(83), стор. 7.
- 24) Сен. "Авторський вечір М. Ситника", "Наше життя", Авгсбург, 29 квітня 1947, ч. 16(III), стор. 6.
- 25) Леонід Полтава, "Залізничний сторож" (віршована повість М. Ситника), "Українські вісті", Новий Ульм, 11 травня 1947, ч. 18(76), стор. 7.
- 26) Василь Дубина, "20-річчя творчости М. Ситника", Інформатор-Альманах "Дніпро", Чикаго, 1957, стор. 37-38.
- 27) Петро Волиняк, "Михайло Ситник", "Нові дні", Торонто, вересень 1953, ч. 44, стор. 1-2.
- 28) Василь Дубина, "20-річчя творчости М. Ситника", Інформатор-Альманах "Дніпро", Чикаго, 1957, стор. 37-38.
- 29) Там же.
- 30) Андрій Легіт, "До наших Джан Смитів", "Українські вісті", Новий Ульм, липень 1953, ч. 57(728).
- 31) Там же.
- 32) Там же.
- 33) Кл. Ів., "Українське письменство на еміграції", (Думки на закінчення літературного року), "Українська Трибуна", Мюнхен, 7 січня 1947 р., ч. 1(25), стор. 3-4.
- 34) Там же.
- 35) Михайло Ситник, "Друзям і недругам", Різдва, 1958, (архів).
- 36) Петро Волиняк, "Михайло Ситник", "Нові дні", Торонто, вересень 1953, ч. 44, стор. 1-2.
- 37) Михайло Ситник, "Молитва", 1956, (архів).

БІБЛІОГРАФІЯ

зібрав

І. ЛУЧКІВ

З М І С Т

- I. Поезія
- II. Проза
  - а). Окремі збірки
  - б). Поезії поза збірками
- III. Про М. Ситника і його твори

I. П О Е З І Я

а). Окремі збірки

Від серця. Поезії. Васильків, 1942. 64 ст., ілюстр., 8 крб., 2100 прим. З передмовою Петра Карпенка-Криниці. Цикли поезій: Моя Україна. — Тридцять третій. — Пірника. — На березі моря.

Нові обрії. II-га книга поезій. На Київщині (Васильків), 1942. 64 ст., ілюстр.

Бідлітають птиці, поезії. Гамбург-Гайденав, (видання Літературно-Мистецького Об'єднання в Гайденав), 1946. 93 + (2) с., 14,5 см, 3000 прим. На ст. 2: "The birds fly away" (Poems). Літредактор В. Славко. Друк. Кооп. В-ва "Заграв" в Гайденав. Зам. ч. 143. Обкладинка В. Доброліжа. Цикли поезій: I. На рідних землях (3 поезії); II. 3 доріг (14); III. Берлінські присмерки (10); IV. Відлітають птиці (14); V. На схилах Альп (11); VI. Вигнанець (поема). Цикли попереджені двома вступними віршами "Ми" і "25 травня 1926".

Залізничний сторож; віршована повість. (Мюнхен), 1947. 77 + (3) ст. + листок поміч. друк. помилок, 14 см, 6 мм. На ст. 2: A rei-guard (sic). (Ukrainian poem). Художнє оформлення (обкладинка) В. Залуцького.

б). Поезії поза збірками

1941

"На кладовищі" ("Холодний вітер сумно свище..."). — **Література і мистецтво;** додаток до газети **Українське слово,** Київ, 29 жовтня 1941, ч. 2. (1938 р). 4x4 р. Передрук: Юрій Бойко. "У сляві нашого Києва." На чужині (Мюнхен), 1955, ст. 164.

"Ще прийде час"... ("Як чорна ніч, в історію ввійдуть..."). — **Там же.** (1938 р). 4x4 р. Передрук п. з. "З минулого" —

Пробосм, Прага, січень 1942, кн. 1, ст. 2. Див. також: Юрій Бойко. "У сльві нашого Києва". На чужині (Мюнхен), 1955, ст. 160.

"Як сумно в нашому селі..." — Там же. (1936 р.). 6х4 р. Передруки: **Пробосм**, Прага, січень 1942, кн. 1, ст. 2; Юрій Бойко. "У сльві нашого Києва". На чужині (Мюнхен), 1955, ст. 152.

1944

"На сторожі" ("І знову ніч постукала в вікно..."). — **Дорога**, Краків, січень 1944, ч. 1, ст. 7. 2х4 р.

"Матері" ("За вікном вітри лихі регочуть..."). — **Нова Україна** (Вінниця), 13 лютого 1944, ч. 4(460), ст. 4. 2х4 р.

"Знову вернуться дикі гуси..." — **Краківські вісті**, Краків, 18 лютого 1944, ч. 34(1067), ст. 3. (Львів, 1944 р.). 3х4 р. Передрук у збірці **Відлітають птаці**, ст. 14: "Скоро, скоро вернуться гуси..."

"Вірю" ("Цурався я Тебе на рідних землях часто..."). — **Краківські вісті**, Краків, Великдень (16 квітня) 1944, ч. 80 (1113), ст. 7. 3х4 р.

"Травень" ("Десь блискавки упали леза..."). — **Краківські вісті**, Краків, 20 травня 1944, ч. 108(1141), ст. 3. 3х4 р.

"В грозу" ("Ударив грім. І дощ по ринвах..."). — **Краківські вісті**, Краків, 28 травня 1944, ч. 115(1148), ст. 6. (м. Сянік). 3х4 р.

"Акації" ("Акації уже цвітуть..."). — **Краківські вісті**, Краків, 25 червня 1944, ч. 137(1170), ст. 4. Передрук у збірці **Відлітають птаці**, ст. 15.

"Лебеді" ("Ще у мене і досі на мислі..."). — **Український доброволець**, Feldpost Nr. 01404, 26 вересня 1944, ч. 67, ст. 4. 6х4 р.

"В таборі" ("Я не забуду вас, бараки..."). — **Український доброволець**, Feldpost Nr. 01404, 30 вересня 1944, ч. 72, ст. 3. В рубриці "В осінньому записнику". 6х4 р.

"Відлітають птаці" ("Вже у вирій відлітають птаці..."). — **Краківські вісті**, Відень, 20 жовтня 1944, ч. 237(1270), ст. 3. (Берлін, 1944 р.). 5х4 р. Передрук у збірці **Відлітають птаці**, ст. 43.

"Слово до побратимів" ("Всім тим, хто сміється, не вірить..."). Українським хурсантам-пропагандистам, які під нашим жовто-блакитним прапором засвідчили свою єдність і

заприсягли готовність боротися за визволення України — від серця присвячую. (Експромт). — **Український доброволець**, Feldpost Nr. 01404, 21 жовтня 1944, ч. 75, ст. 3. 22х4 р.

"Виклик" ("Уже наплакалися ми..."). — **Український доброволець**, Feldpost Nr. 01404, 11 листопада 1944, ч. 78, ст. 2. 7х4 р.

"Україна кличе!" (Пісня бійців УПА) ("Ой, зі сходу суне ворог тучами..."). — **Український доброволець**, Feldpost Nr. 38716, 30 листопада 1944, ч. 37, ст. 3. 8х4 р.

"Матері" ("Заповнюеш одна лиш ти..."). — **Краківські вісті**, Відень, 31 грудня 1944, ч. 298(1331), ст. 3. 4х4 р.

1946

"Ти живеш" ("Сім пострілів, підступних і лукавих..."). — **Луна**, Гайденав, 26 травня 1946. Підпис М. С. 6х4 р. Із збірки **Відлітають птаці**, ст. 4, в якій цей вірш з'являється п. з. "25. V. 1926 р." Передрук п. з. "25 травня 1926 року" — **Молода Україна**, Торонто, травень-червень 1958, ч. 47-48, ст. 1. — Див. також: **Українське православне слово**, Бавнд Брук, травень 1966.

"Любов" (поема) ("Пригадалася знов наша зустріч над Россю..."). — **Похід**, Гайденав, липень 1946, ч. 1, ст. 15-18. 33х4 р. Три перші строфи див. **Неділя**, Ашафенбург, 4 листопада 1946, ч. 46, ст. 4.

"Князівна" (поема) ("Де кров і сльози крізь тяжкі століття..."). **Похід**, Гайденав, серпень 1946, ч. 2, ст. 15-21. (Берлін-Гамбург, 1945-1946). 61х4 р.

"Ми" ("Як падали розгойдані громи..."). — **Українські вісті**, Ной-Ульм, 18 жовтня 1946, ч. 40(50), ст. 3. Із збірки **Відлітають птаці**, ст. 3. Передрук **Наш шлях**, Зальцбург, 10 грудня 1946, ч. 17, ст. 1.

"Поет". Юрію Клену з нагоди спільної мандрівки в Альпах. ("Пливуть, як загадкові каравели..."). — **Наша пошта**, Гайденав, (1946 р., вересень, Альпи). 7х4 р. Передрук у статті: Петро Волинняк, "Не клен, а дуб звалився..." — **Останні новини**, Зальцбург, 18 листопада 1947, ч. 206(490), ст. 3. Фото Клена зі Ситником, з їхньої мандрівки в Альпах було поміщене в газеті **Час**, Фюрт, 30 листопада 1947, ч. 48(113), ст. 5. Подібне фото див. антологія **Слово і зброя**, Торонто, 1968, ст. 367.

"Дунай" ("Коли ти усміхаєшся суворо..."). — **Час**, Фюрт, 10 листопада 1946, ч. 44(58), ст. 5. 2х4 + 6 р.

1947

"Натхнення" ("І знову сніг усе живе притрусить..."). — **Час**, Фюрт, 26 січня 1947, ч. 4(69), ст. 5. 6х4 р.

"Побратим" ("Прошиває вітер наскрізь кості..."). — **Літературний зошит**, Ной-Ульм, лютий 1947, ч. 2, ст. 5. 12х4 р.

"Еміграційне" ("Хтось там шепче комусь про Бразилію..."). — **Наша пошта**, Гайденав, 2 лютого 1947. (Бремен, 1947). 4х4 р. Передрук **Українські вісті**, Ной-Ульм, 23 лютого 1947, ч. 8(66), ст. 3.

"Ранок" (Спогад) ("Озеро... і човен на прилоні..."). — **Час**, Фюрт, 9 лютого 1947, ч. 6(71), ст. 5. Передруки: **Українське життя**, Чикаго, 5 липня 1958, ч. 26(83), ст. 5; **Свобода**, Джерзі Ситі.

"Сніжинки, наче цвіт акації...". — **Наше життя**, Авгсбург, 18 лютого 1947, ч. 6(101), ст. 5. (1947 р.) 4х4 р.

"Весна" (спогад) ("Йде весна. Мов дівчина, соромиться..."). — **Українські вісті**, Ной-Ульм, 16 березня 1947, ч. 11(69), ст. 5. (1947). 6х4 р. Передрук **Нові дні**, Торонто, квітень 1963, ч. 159, ст. 1.

"Березень" (спогад) ("На даху іржавім біла латка..."). — **Час**, 16 березня 1947, ч. 11(76), ст. 5. 6х4 р.

"Великодній спомин" ("Пригадується київська каплиця..."). — **Українські вісті**, Ной Ульм, 20 квітня 1947, ч. 15(73), ст. 5. 5х4 р. Передрук **Новий шлях**, Вінніпег, 23 квітня 1949, ч. 33-34, ст. 9.

"Містечко рідне. І стара каплиця...". — **Час**, Фюрт, 27 квітня 1947, ч. 17(82), ст. 5. 4х4 р. Вірші "Великодній спомин" та "Містечко рідне. І стара каплиця..." часто передруковувано разом під спільним заголовком "Великдень", з пропущенням другої і третьої строф вірша "Великодній спомин", див. наприклад: **Визвольний шлях**, Лондон, травень 1959, кн. 5/65(139), ст. 484; **Нові дні**, Торонто, квітень 1961, ч. 136, ст. 1.

"Цвітуть сади співучої Баварії...". — **Пугу**, Авгсбург, 27 квітня 1947, ч. 8, ст. 9. 3х4 р.

"З морської лірики" ("Килуче море й альбатроси..."). — **Пугу**, Авгсбург, 25 травня 1947, ч. 12, ст. 9. 6х4 р.

"З морської лірики" ("Пинить море на далекій півночі..."). — **Літературний зошит**, Ной-Ульм, квітень-травень 1947, ч. 4-5, ст. 5. (Кіль, 1947). 4х4 р.

"Передосінне" (Спогад) ("У долині — льоку мокрі кулики..."). — **Час**, Фюрт, 28 вересня 1947, ч. 39(104), ст. 5. 3х4 р.

"Осінь" ("Чортів вітер тебе розхристав..."). — **Час**, Фюрт, 12 жовтня 1947, ч. 41(106), ст. 5. 3х4 р.

"Рибалка" ("Латаття, ситняк і ряска..."). — **Час**, Фюрт, 26 жовтня 1947, ч. 43(108), ст. 5. 7х4 р.

"Я чую, як хлюпочуть хвилі...". — **Сьогодні**, Авгсбург, грудень 1947, ч. 2, ст. 3. 3х4 р.

"В дорозі" ("Друга кляса, і я в купе..."). — **Там же**, ст. 9. 4х4 р.

"Пам'ятаю, згряг дельфінів...". — **Там же**, ст. 13. 2х4 р.

1948

"Новорічне" ("Це тут дощі, а там, напевно, сніг..."). — **Час**, Фюрт, 7 січня 1948, ч. 1/2(171/172), ст. 7. 5х4 р. Передрук **Нові дні**, Торонто, січень 1951, ч. 12, ст. 1.

"Різдвяний вітер" ("Заколядуймо ж, друзі, всі гуртом..."). — **Українське слово**, Бльомберг, 7 січня 1948, ч. 1, ст. 1. 9х4 р. Передруки: **Новий шлях**, Вінніпег, 6 січня 1956, ч. 1-2-3(2195-6-7), ст. 27; **Дзвін**, Буенос-Айрес, січень 1957, ч. 1(82), ст. 4; **Вільне слово**, Торонто, 2-9 січня, 1960.

"Вночі" ("Ніч така прозора і далека..."). — **Українські вісті**, Ной-Ульм, 31 січня 1948, ч. 10(162), ст. 4. 3х4 р.

"Кобзар" ("Так навромацки аж із Полтави..."). — **Час**, Фюрт, 29 лютого 1948, ч. 9(126), ст. 7. Присвята Гр. Китастому. 6х4 р.

"Моя любов" ("Я туди було виходжу ранком..."). — **На чужині**, Кіль, лютий-березень 1948, ч. 10, ст. 23. 4х4 р.

"Над Дніпром голубою свічкою...". **Там же**, ст. 23. Присвята Г. Ч. 2х4 р.

"Вітер гойдає віконниці...". — **Арма**, Мюнхен, березень-квітень 1948, ч. 3-4(9-10), ст. 55. 5х4 р.

"Христос Воскрес!" ("Ізнов весна, як і минулі весни..."). — **Українські вісті**, Ной-Ульм, 2 травня 1948, ч. 36-37(188-189), ст. 7. 6х4 р. Передрук **Нові дні**, Торонто, квітень 1963, ч. 159, ст. 1.

- "Комбриг" ("Повстанці залягли за кладовищем..."). — **Українське слово**, Бльомберг, 22 серпня 1948. Присвята Ів. Вагрянному. 12х4 р.
- "Гроза" ("Хитаючись, кудись біжать тополи..."). — **Українські вісті**, Ной-Ульм, 6 жовтня 1948, ч. 81(233), ст. 3. (1947). 3х4 р. Передруки: **Новий шлях**, Вінніпег, 12 березня 1958, ч. 71(2467), ст. 2; **Українське життя**, Чикаго, 19 липня 1958, ч. 28(85), ст. 2.
- "Чорноморці" ("То не казка-диво і не сон то..."). — **Час**, Фюрт, 17 жовтня 1948, ч. 42(159), ст. 5. 8х4 р.
- "Осінь" ("Журбою, куди не глянь..."). — **Час**, Фюрт, 14 листопада 1948, ч. 46(163), ст. 5. 3х4 р.
- "Повстанці в... Києві" ("Гарматні рвуться, наче громовиці..."). Там же, ст. 5. 8х4 р. Передрук **Інформатор-альманах "Дніпро"**, Чикаго, 1957, ст. 39.
- "Матері" ("Знаю, золотистою сережкою..."). — **Українське слово**, Бльомберг, 26 листопада 1948. 7х4 р. Інша поява **Нові дні**, Торонто, квітень 1952, ч. 27, ст. 1-2. Із книги **Цвіт папороті**. 6х4 р. Змінена версія, у якій з'являються лише строфи 1, 2, 3, 6 і 7 першодруку. Між строфами 6 і 7 першодруку додано нову строфу "І тому тій стежечці покрученій...". Передрук: **Український дев'ялматор для дітей та молоді**. Зібрала С. Нагірна. Нью-Йорк, накладом Українського Народного Фонду, 1952, ст. 61. Змінена версія, як у **Нових днях**, див. вище.

1949

- "Христос Воскрес" ("Я знаю, там також печуть паски..."). — **Українські вісті**, Ной-Ульм, 24 квітня 1949, ч. 33-34 (290-291), ст. 3. 7х4 р.
- "Ми ставили на Ворсклі ятері...". — **Час**, Фюрт, 5 червня, 1949, ч. 22(192), ст. 5. Присвята Гр. Манькові. 4х4 р. Передрук **Нові дні**, Торонто, вересень 1953, ч. 44, ст. 1. Із книги **Цвіт папороті**.
- "Ранок" ("Вночі була гроза. Калюжами..."). — **Час**, Фюрт, 12 червня 1949, ч. 23(193), ст. 5. 2х4 р.
- "Іду на озеро я вночі...". — Там же, ст. 5. 3х4 р.
- "Сонце променем землю мацає...". — **Українські вісті**, Ной-Ульм, 17 липня 1949, ч. 57(314), ст. 3. (1948). 3х4 р. Передрук **Українське життя**, Чикаго, 16 серпня 1958, ч. 32 (89), ст. 1.

204

1950

- "З моєї біографії" ("Під соломю моя хата крита..."). — **Самостійна Україна**, Ст. Пол-Винніпег, січень-лютий, 1950, ч. 1-2(24-25), ст. 1. Присвята П. Васькові. 7х4 р. Інша поява у зміненій версії: "З моєї біографії" ("Хата наша під соломю крита..."). — **Овід**, Чикаго, липень 1958, ч. 6(95), ст. 8. Із книги **Цвіт папороті**, 8х4 р.
- "Великдень у Києві" ("Навкіль руїн зруйнованого храму..."). **Гомін України**, Торонто, Великдень (9 квітня) 1950, ч. 14(49), ст. 1.
- "Ольжич у Житомирі" ("Приймав гостей розхристаний Житомир..."). — **Самостійна Україна**, Чикаго, червень-липень 1950, ч. 6-7(29-30), ст. 1. З циклу "Герої". 8х4 р.
- "Іван Ірлявський" ("Я так Тебе запам'ятав: Поділ..."). — **Самостійна Україна**, Чикаго, серпень 1950, ч. 8(31), ст. 1. З циклу "Герої". 8х4 р.
- "Олена Теліга" ("— Пані Олено, застібніть пальто..."). — **Самостійна Україна**, Чикаго, вересень 1950, ч. 9(32), ст. 1. З циклу "Герої". 8х4 р.

1951

- "З лірики" ("Зав'язе білою марлею..."). — **Самостійна Україна**, Чикаго, січень 1951, ч. 1(36), ст. 1. 3х4 р.
- "Зима" ("Обсіли моє вікно..."). — **Самостійна Україна**, Чикаго, квітень 1951, ч. 4(39), ст. 22. 3х4 р.

1952

- "Жайворон" ("Малесенька, моз грудочка ріплі..."). — **Свобода**; недільне видання, Джерзі Сіті, 30 березня 1952, ч. 5(79), ст. 3. Підпис М. Хмурий. 2х4 р. Передрук за підписом Мих. Ситник, **Українське життя**, Чикаго, 13 вересня 1958, ч. 36(93), ст. 6.
- "На цвинтарі" ("Насуплені брови хмар..."). — Там же, ст. 5. Підпис М. Хмурий. 2х4 р. Передрук за підписом Мих. Ситник, **Нові дні**, Торонто, квітень 1952, ч. 27, ст. 2.
- "Самота" ("Вона, як діва в білому убранні..."). — **Свобода**, недільне видання, Джерзі Сіті, 27 квітня 1952, ч. 9(106), ст. 6. 3х4 р.
- "В'язальниці" ("Гей, на межі під тихою березою..."). — **Нові дні**, Торонто, квітень 1952, ч. 27, ст. 2. Із книги **Цвіт папороті**. 4х4 р.

205

"На твоє щербате підвіконня...". — Там же, ст. 2. Із книги **Цвіт папороті**. 2x4 р.

"Після грози" (Спогад) ("Проїшла гроза і ще зелені яблука..."). Там же, ст. 2. Із книги **Цвіт папороті**. 4x4 р.

"Свиснув потяг і в вербовій балці...". — Там же, ст. 2. Із книги **Цвіт папороті**. 7x4 р.

"Вмирають дні у хаті і на вулиці...". — **Пороги**, Буенос-Айрес, травень-червень 1952, ч. 32-33, ст. 10. Із книги **Цвіт папороті**. 5x4 р.

"Земля" ("Знаю, що не рушила там крига ще..."). — Там же, ст. 10. Із книги **Цвіт папороті**. 5x4 р. Передрук **Нові дні**, Торонто, квітень 1963, ч. 159, ст. 1.

"Ніч прийшла на берег, мов циганка...". — Там же, ст. 10. Із книги **Цвіт папороті**. 5x4 р.

"Терен" ("Пагорби і пересохлий терен..."). — Там же, ст. 10. Із книги **Цвіт папороті**. 4x4 р.

"Бджоли цілуються з колосом...". — **Нові дні**, Торонто, липень 1952, ч. 30, ст. 7. 2x4 р.

"Містечко" ("Ну, як же ти живеш, мос містечко?..."). — **Пороги**, Буенос-Айрес, липень-серпень 1952, ч. 34-35, ст. 17. Із книги **Цвіт папороті**. 13x4 р.

1953

"Мосму невгамовному еству...". — **Нові дні**, Торонто, січень 1953, ч. 36, ст. 1. Із книги **Цвіт папороті**. 5x4 р. Передрук **Молода Україна**, Торонто, вересень 1953, ч. 63, ст. 1.

"Навіщо вам химерної екзотики...". — Там же, ст. 1. Із книги **Цвіт папороті**. 7x4 р. Передрук **Молода Україна**, Торонто, вересень, 1953, ч. 63, ст. 1.

"Вже пам'ять заростає все більше й більше...". — **Пороги**, Буенос-Айрес, січень-лютий, 1953, ч. 40-41, ст. 12. Із збірки **Цвіт папороті**. 6x4 р.

"Границя" ("Лежить вона гадюкою, границя..."). — Там же, ст. 12. Із збірки **Цвіт папороті**. 6x4 р.

"На полустанку" (Спогад) ("Той полустанок у ліску сосновім..."). — Там же, ст. 12. Із збірки **Цвіт папороті**. 7x4 р.

"Самота" ("Прийшов з роботи з фабрики Джон Сміт..."). — **Українські вісті**, Ной-Ульм, 10 травня 1953, ч. 38(709), ст. 3. (Чикаго, 1953 р). 10x4 р.

"Біля млина" ("Столітній млин над нашою рікою..."). — **Пороги**, Буенос-Айрес, травень-червень 1953, ч. 44-45, ст. 13. Із книги **Цвіт папороті**. 8x4 р.

"У мене в серці ще багато квітів...". — Там же, ст. 13. 3x4 р.

"Покаяніє покладеного на лопатки" (Відповідь новоз'явленому моєму навчителеві й порадишкові, авторові поеми "Срамота" п. М. Решетняку) ("Товаришу чи пане Решетняк..."). — **Українські вісті**, Ной-Ульм, липень 1953, ч. 62(733). (Детройт, 1953 р). 19x4 р.

"Де-не-де вже на моїм волоссі...". — **Нові дні**, Торонто, вересень 1953, ч. 44, ст. 1. Присвята В. М. Із книги **Цвіт папороті**. 4x4 р.

"Дні, як птахи, що в вирій летять...". — Там же, ст. 1. Із книги **Цвіт папороті**. 3x4 р.

"На місячнім серпі щербатий слід...". — Там же, ст. 1. Із книги **Цвіт папороті**. 21 р.

"Так, нашого життя дві паралелі...". — Там же, ст. 1. Присвята Г. Г. Із книги **Цвіт папороті**. 4x4 р.

1954

"Колядник" ("Сніг жасміну в'яне на траві..."). — **Нові дні**, Торонто, лютий 1954, ч. 49, ст. 1. 8x3 р. Передрук: **Молода Україна**, жовтень 1957,

"Колядка" ("З Різдвом Христовим! Кү-кү..."). — Там же, ст. 32. 6x2 р. Різдвяний привіт для П. Волиняка, редактора "Нових днів".

1955

"Зима" ("Коли я в ліжку зогрівався сном..."). — **Український Прометей**, Детройт, 7 січня 1955, ч. 1-2, ст. 4. (1954 р). 8x4 р.

1956

"В грозу" ("В дворі розчухнулася липа..."). — **Нові дні**, Торонто, липень-серпень 1956, ч. 78/79, ст. 1. Під збірним заголовком "З нових поезій". 5x4 р.

"На пасіці" ("Розчухнута від громовиці спасівка..."). — Там же, ст. 1. Під збірним заголовком "З нових поезій". Присвята Дідові Антонові Павловичу. 8x4 р.

"Студентські дні" ("Каштани у вікно Педінституту..."). — Там же, ст. 1. Присвята Київському Педінституту. Під збірним заголовком "З нових поезій". 8x4 р.

"У Прохорівці" ("Ніч тоді була передосіння..."). — Там же, ст. 1-2. Присвята А. М. Під збірним заголовком "З нових поезій". 9x4 р.

"Ніч" ("На списаний папір сумного дня..."). — Українська літературна газета, Мюнхен, жовтень 1956, ч. 10(16), ст. 5. Із книги **Цвіт папороті**. 4x4 р.

"Усілася хмара найтяжча...". — Там же, ст. 5. Із книги **Цвіт папороті**. 2x4 р.

1957

"Дві матері" ("Коли з журбою я на герці..."). — Інформатор-альманах "Дніпро", Чикаго, 1957, ст. 38. (1953). 5x4 р. Передрук **Укр. правосл. слово**, жовтень 1959, ч. 10, ст. 5.

"Молитва" ("О, Господи, прости, во ім'я Сина..."). — Інформатор-альманах "Дніпро", Чикаго, 1957, ст. 38. (1956). 6 р.

"Негри" ("Хмарки, неначе бригантини..."). — Інформатор-альманах "Дніпро", Чикаго, 1957, ст. 39. Із книги **Цвіт папороті**. (Детройт, 1953 р). 7x4 р.

"До "фанатиків-революціонерів" ("Судить мене, "фанатик", огулом..."). — **Волосожар**; літературно-мистецький популярний альманах (книга I), Нью-Йорк—Філадельфія, 1957, ст. 67-68. 12x4 р.

Деякі українські газети виступили з нищівною критикою "Волосожару" і там же вміщеного Ситникового вірша, називаючи цей вірш поетичним маніфестом "Волосожару", див. "Оригінальщина чи... комплекс," **Свобода**, 9 лютого 1957; 16. "Еміграційне гуляйполе", **Америка**, 6 березня 1957; В. Сварог. "На позиціях невіглавства", **Український Прометей**, 9 травня 1957. В обороні Ситника виступило лише **Українське життя**, помістивши статтю, в якій подано спробу аналізу правдивих інтенцій його контроверсійного вірша. Ситник фактично не заперечив свого авторства цього вірша, але заявив у пресі, що він "ніколи і ніде не давав І. Манилові, видавцеві "Волосожару", ані нікому іншому, вірша "До фанатиків-революціонерів" до друку", див.: Лист до редакції, **Новий шлях**.

Нам відомо, що подібну заяву Ситника не помістила "Свобода" лише тому, що І. Манило переслав редакції "Свободи" фотокопію рукопису вірша "До фанатиків-революціонерів", писаного в Бремені 1949 р.

"Пришліть мені, хоч грудочку землі...". — **Нові дні**, Торонто, січень 1957, ч. 84, ст. 1. "З нових поезій". 6x4 р.

"Минають дні вогні, холодні, чорні...". — Там же, ст. 1-2. Присвята П. Карпенкові-Криниці. "З нових поезій". 10x4 р.

"Дівчата лушили квасоллю...". — Там же, ст. 2. "З нових поезій". 6x4 р.

"Чи я туди коли поїду...". — Там же, ст. 2. "З нових поезій", 4x4 р.

"Калина" ("Вже лід скував з обох сторін ріку..."). — **Новий шлях**, Вінніпег, 22 березня 1957, ч. 23(2319), ст. 2. (Лютий, 1957 р). 5x4 р. Передрук (або першодрук) **Свобода**.

"Великодня посвята доні" ("Повторення ясне мого ества..."). — **Українське життя**, Чикаго 20 квітня 1957, ч. 16, ст. 1. (Чикаго, 1957 р).

"Христос Воскрес!" ("Вже там, мабуть, закінчилась Всекошна..."). — **Свобода**, Джерзі Сіті, 23 квітня 1957, ч. 76, ст. 3. (1957 р) 5x4 р. Передрук **Нові дні**, Торонто, квітень 1960, ч. 123, ст. 1.

"Вирвався з дому — і усе пропало...". — **Нові дні**, Торонто, травень 1957, ч. 88, ст. 1. "З нових поезій". 8x4 р.

"Щастя" ("У хмарі сонце, як бджола у сітці..."). — Там же, ст. 1. "З нових поезій". 4x4 р.

"Журавлі" ("А звідки ви взяли журавлі?..."). — Там же, ст. 1. "З нових поезій". 7x4 р.

"Зірниця" ("Збуди мене, друже, удосвіта..."). — Там же, ст. 1. "З нових поезій". 6x4 р.

"Соняшник" ("Його я стрів, мов родича, за містом..."). — Там же, ст. 2. "З нових поезій". 8x4 р.

"До себе" ("Я б серце відкрив простору..."). — **Овид**, Чикаго, липень-серпень 1957, ч. 7-8(84-85), ст. 9. Із книги **Цвіт папороті**. (1949 р). 8x4 р. Див. також **Нові дні**, Торонто, вересень 1957, ч. 92, ст. 2. — "З нових поезій".

"Мов на сповідь, огорнула ніч...". — Там же, ст. 9. Із книги **Цвіт папороті**. 4x4 р.

"В саду" ("Коли з блокнотом вибіжу я в сад..."). — Там же, ст. 10. Із книги **Цвіт папороті**. (1957 р). 7x4 р.

- "Положив голівку на паркан...". — Там же, ст. 10. Із книги **Цвіт папороті**. (1957 р.). 3x4 р. Див. також **Молода Україна**, Торонто, вересень 1957, ч. 40, ст. 2.
- "Співай мені" ("Співай мені, іще співай..."). — Там же, ст. 10. Із книги **Цвіт папороті**. (1957 р.). 3x4 р.
- "Моя душа розділена на двох...". — Там же, ст. 10. Із книги **Цвіт папороті**. (Березень, 1957). 3x4 р.
- "Антонівки" ("Антонівки, улежані у сіні..."). — **Нові дні**, Торонто, вересень 1957, ч. 92, ст. 1. "З нових поезій". (1957). 3x4 р.
- "Копанка" ("Ранок п'ю відкритими очима..."). — Там же, ст. 1. "З нових поезій". (1957). 5x4 р.
- "Серце, серце, бийся повільніш...". — Там же, ст. 1. "З нових поезій". (1953). 8x2 р.
- "Копичка сіна під ліщиною...". — Там же, ст. 1. "З нових поезій". (1957). 4x4 р.
- "Криниця" ("Криниця дерев'яна у селі..."). — Там же, ст. 1-2. "З нових поезій". (1957). 8x4 р.
- "Слово до деякого з критиків." З нагоди нікчемного "Волосожару" ("За бюрками ви мудрі і хоробрі..."). — Там же, ст. 2. "З нових поезій". 13x4 р.
- "На городі" ("Ми на городі. Плетиво квасоль..."). — **Молода Україна**, Торонто, вересень 1957, ч. 40, ст. 2. (1952). 3x4 р.
- "Лист на Україну" ("Чи ще стоїть в моїм дворі шовковиця..."). Там же, ст. 2. (1957). 6x4 р.
- "Другові П. Водинякові" ("Не дивуйсь, що вірші кострубаті..."). — Там же, ст. 2. (Березень 1957). 10x4 р.
- "Любов" ("Вітер тріпоче афішею..."). — Там же, ст. 2. (1953). 3x4 р.
- "На чужині" (Експромт, прочитаний під час зустрічі з Митрополитом Іоаном у м. Рочестері). — **Український Прометей**, Детройт, 7 листопада 1957, ч. 45, ст. 3. 7x4 р.
- "Рябих берез вогненні язика...". — **Овид**, Буенос-Айрес, листопад 1957, ч. 11(88), ст. 10. Присвята Дм. Грушецькому. (Рочестер, 1957). "З доріг". 3x4 р.
- "Спадають дні, немов червиві овочі...". — Там же, ст. 10. Присвята Дм. Грушецькому. (Бофало, 1957). "З доріг". 5x4 р.
- "В Страсний Четвер" ("В моїй уяві цей врочистий вечір..."). — **Православний українець**, Чикаго, березень-квітень 1958, ч. 63-64. 7x4 р.
- "Христос Воскрес!" ("Розквітлий день прийма святе причастя..."). — **Українське життя**, Чикаго, 12 квітня 1958, ч. 14(71), ст. 1. 5x4 р.
- "Перший сніг" ("Люблю його на вітах, на траві..."). — **Молода Україна**, Торонто, травень-червень 1958, ч. 47-48, ст. 7. (Віндзор, 1957). "З нових поезій". 3x4 р.
- "Спиніть годинника на башті...". — Там же, ст. 7. (Торонто, 1957). "З нових поезій". 5x4 р.
- "В саду" ("Вулики, вулики, вулики..."). — Там же, ст. 7. (Чикаго, 1957). "З нових поезій". 6x4 р.
- "Зима" ("Знову ти розкинула полотна..."). — Там же, ст. 7. (Нью-Йорк, 1957). "З нових поезій". 9x4 р.
- "Береза" ("Люблю її зимової пори..."). — **Українське життя**, Чикаго, 28 червня 1958, ч. 25(82), ст. 7. (Лютий, 1957). 5x4 р.
- "Слово до чужини" ("Привіт тобі, гостинна чужино..."). — **Овид**, Чикаго, липень 1958, ч. 6(95), ст. 8. Із книги **Цвіт папороті**. 4x4 р.
- "Трад" ("Хмара розпростерла крила..."). — **Молода Україна**, Торонто, серпень-вересень 1958, ч. 50-51, ст. 8. Присвята В. М. (Віндзор, 1958). "З нових поезій". 7x4 р.
- "Мій світ" ("З вікна найнятої кімнати..."). — Там же, ст. 8. (Чикаго, травень 1958). "З нових поезій". 6x4 р.
- "Киплять півонії" ("Важучий день — суха колода..."). — Там же, ст. 8. (Детройт, червень 1958). "З нових поезій". 5x4 р.
- "Ніч" ("Пахла поза садом чорнобривці..."). — **Овид**, Чикаго, вересень 1958, ч. 7(96), ст. 26. 4x4 р.
- "Я з пам'яті іще не вижив...". — Там же, ст. 19. Присвята В. М. 6x4 р.
- "І ще один, уже останній вірш...". — **Овид**, Чикаго, листопад 1958, ч. 8(97), ст. 25. Присвята В. М. 3x4 р.
- "Перший сніг" ("На траву, кущі, на пішоходи..."). — **Українське життя**, Чикаго, 13 грудня 1958, ч. 49(106), ст. 1. (Листопад, 1958). 4x4 р.

- "Джерело" ("Знайшов його, ідучи манівцем..."). — **Нові дні**, Торонто, грудень 1958, ч. 107, ст. 1. "3 нових поезій". (1956). 7x4 р.
- "Маки" ("Зелену скатерть конюшинки видно..."). — **Там же**, ст. 1-2. (Нью-Йорк, 1957). "3 нових поезій". 9x4 р.
- "Горобці" ("Такі незавидні, малі..."). — **Там же**, ст. 1. (Чикаго, січень 1956). "3 нових поезій". 7x4 р. Передрук **Дніпро**, Чикаго, 1959, ст. 16.
- "Будяк" ("Веру тебе я не з "Хаджі Мурата"..."). — **Там же**, ст. 1. (Бофало, 1957). "3 нових поезій". 7x4 р.

1959

- "Перший сніг" ("Мов з лебедів обсипаний пушок..."). — **Вільне слово**, Торонто, 24 січня 1959. 6x4 р. Передрук **Нові дні**, Торонто, січень 1961, ч. 132, ст. 1.
- "Мій батько". I. ("В прижмурених очах сувора паска...").
II. ("...Таких багато кадрів призабутих...")
III. ("...Війна. І плач матусі. Вирядження...")
IV. ("...Прошли літа незбагнено і скоро..."). — **Нові дні**, Торонто, березень 1959, ч. 110, ст. 25. (Чикаго, Січень 1959). 9x4, 5x4, 4x4, 2x4 р.
- "Дощ в Чикаго" ("Спада на брук і на дерева голі..."). — **Українські вісті**, Ной-Ульм, 16 квітня 1959. (Листопад 1958 р., Чикаго). Передруки: **Свобода**, Джерзі Сіті, 2 вересня 1959, (тут же п. з. Дощ в Щикаго), **Вільне слово**, Торонто.
- "У сні" ("Мамо любя, зачинить віконниці..."). — **Молода Україна**, Торонто, липень 1959, ч. 61, ст. 1. (1958 р.). "3 нових поезій". 5x4 р.
- "Бджола" ("Немов роздмухана жаринка..."). — **Там же**, ст. 1. (1959 р.). "3 нових поезій". 5x4 р.
- "Вночі" ("Небо розгорнулося, мов килим..."). — **Там же**, ст. 1. (Чикаго, листопад, 1958). "3 нових поезій". 3x4 р.
- "Знімка" ("Мій Київ! Ні, лиш вулиця, лиш ріг..."). — **Там же**, ст. 1. "3 нових поезій". 4x4 р.
- "Чужинці" ("Забери свою пухку долоню..."). — **Нові дні**, Торонто, липень-серпень 1959, ч. 114, ст. 1. Присвята Л. Р. (Віскансін, 1959). "3 нових поезій". 13x4 р. Див. також **Молода Україна**, Торонто, вересень 1959, ч. 63, ст. 1-2.
- "Старість" ("Я викликав тебе до поединку..."). — **Там же**, ст. 1-2. (Чикаго, 1959). "3 нових поезій". 6x4 р.

- "Кінь" ("Він стоїть на вулиці, мов диво..."). — **Там же**, ст. 1. (Детройт, 1958). "3 нових поезій". 11x4 р. Див. також **Молода Україна**, Торонто, вересень 1959, ч. 63, ст. 2.
- "На чужині" ("Нестерпна тиша, мов на кладовищі..."). — **Нові дні**, Торонто, листопад 1959, ч. 118, ст. 17. 4x4 р.
- "Осінь" ("Волоссям сивим опадає з неба..."). — **Там же**, ст. 2. "3 недрукованих поезій". (1956). 8x4 р.
- "Скорбна аналогія" ("На липі вітер розчачнув гілляку..."). — **Там же**, ст. 2. (Чикаго, 1958). "3 недрукованих поезій". 4x4 р.
- "Лист з України" ("Написаний до мого друга..."). — **Там же**, ст. 2. "3 недрукованих поезій". 5x4 р.

II. ХУДОЖНЯ ПРОЗА Й ПУБЛІЦИСТИКА

- "І пішов Гнилиця гуляти..." — **Українське слово**, Київ, 28 жовтня 1941, ч. 42, ст. 3. В рубриці "Замість фейлетону". Передрук Юрій Бойко. "У сляві нашого Києва". На чужині (Мюнхен), 1955, 95-96, 98.
- "Тримучими дорогами". — **Васильківські Вісті**, Васильків, 9 серпня 1942, ч. 46, ст. 3. Рецензія на кн.: Петро Карпенко-Криницький. *Гримлять дороги*. Чернігів, в-во "Українське Попісся", 1942.
- "Наша мати". — **Український Доброволець**, Фельдпост 38716, 1 січня 1945, ч. 1, ст. 2. Нарис.
- "Застереження". — **Час**, Фюрт, 17 серпня 1947, ч. 33(98), ст. 6. Ситник проти нехудожнього читання його творів під час таборових літературних імпрез. Відгук на застереження: "Поет з порцеляни". — **Арка**, Мюнхен, жовтень 1947, ч. 4, ст. 48.
- "Сватання у Львові" (Комедія В. Чаплєнка). — **Українські вісті**, Ной-Ульм, 17 вересня 1947, ч. 65(123), ст. 6. Рецензія на театральну виставу в таборі Гайденав. Підпис М. Хмурій.
- "Напередодні золотого ювілею". Замість хвітів на сцену. — **Українські вісті**, Ной-Ульм, 14 квітня 1948, ч. 30(287), ст. 4. Стаття з приводу 50-ліття праці на сцені Григорія Ярошевича й Михайла Тагаєва. Підпис Мих. Сит.
- "Деклярація Об'єднання Українських Письменників "Молоде Покоління". — **Українська трибуна**, Мюнхен 27 берез-

III. ПРО М. СИТНИКА І ЙОГО ТВОРИ

- ня 1949, ч. 17(227), ст. 6. Підписи: Леонід Полтава, Іван Манило, Олег Зувський, Михайло Ситник. Дата Авгсбург, 26 лютого 1949.
- "Спростовання". — **Час**, Фюрт, 10 квітня 1949, ч. 14(184), ст. 6. Ситник заперечує свою участь в Об'єднанні українських письменників "Молоде Покоління".
- "Відгук українського поета на смерть В. Винниченка". — **Українські вісті**, Ной-Ульм, травень 1951, ч. 43(508). Лист до Розалії Яковлевни Винниченко з приводу смерті її мужа.
- "Месник". — **Пороги**, Буенос-Айрес, вересень-жовтень (1952), ч. 36-37 ст. 14-19; листопад-грудень (1952), ч. 38-39, ст. 4-10. Біографічна новела. Спомини. Вперше публіковано у кількох машинописних примірниках: Мих. Ситник. Месник. Гайденав, 1948 р. 1+23 ст. 29.7 см. — Друк виконав Ол. С-ин.
- "Вимушена відповідь". — **Українець-Час**, Париж, 1953. Відгук на статтю о. П. Фалька.
- "На фабриці". — **Прометей**, Нью-Йорк, 8 жовтня 1959, ч. 31. Гумореска. У вступній нотатці редакція "Прометея" заповідає, що починає друкувати серію гуморесок покійного Мих. Ситника.
- "Про мешкання, любов і собак". — **Прометей**, Нью-Йорк, 29 жовтня 1959, ч. 34, ст. 3. Гумореска.
- "Волоцюги" (Уривок із ще ненаписаного роману). — **Нові дні**, Торонто, грудень 1959, ч. 119, ст. 3-5. (Чикаго, 1956).
- "Шурко". — **Прометей**, Нью-Йорк, 3 грудня 1959, ч. 38, ст. 3. Гумореска.
- "У таверні". — **Прометей**, Нью-Йорк, 17 грудня 1959, ч. 39, ст. 3. Гумореска.
- "Долярманія". — **Прометей**, Нью-Йорк, 31 грудня 1959, ч. 40-41, ст. 5. Гумореска.
- "У церкві". — **Прометей**, Нью-Йорк, 14 січня 1960, ч. 2(43), ст. 3. Гумореска.
- "Кров на квітах". (Пам'яті Олани Теліги, І. Рогача й І. Ірлявського). — **Українське слово**, Париж, 28 січня 1962, ч. 1055, ст. 3; 4 лютого 1962, ч. 1056. Спомини про 1941 р. у Києві.
- АГОР. "Літературні вечори". **МУР—Мистецький Український Рух**. Збірники літературно-мистецької проблематики. Мюнхен-Карльсфельд, 1946, збірник I, ст. 101-103. Репортаж з літературного вечора в Ашафенбурзі, 23. XII. 1946, на якому, разом з іншими поетами, виступав також М. Ситник. Коротка оцінка його поезій.
- БЕН д'Е. "Послання до Майка Хмурого". Пародійне. (Замість дружнього жарту). — **Українські вісті**, Ной-Ульм, (1952).
- БОЙЧУК, БОГДАН, і БОГДАН Т. РУБЧАК. "Михайло Ситник" (1920-1959). — В кн.: **Координати**. Том II. Антологія сучасної української поезії на Заході. Мюнхен, в-во "Сучасність", 1969, ст. 238-240. Життєвий шлях і характеристика творчості. Вибір з віршів, ст. 241-245, та вибрана бібліографія (4 позиції), ст. 464.
- В. С. "Ще один твір про нашу героїку". — **Наша Пошта**, Гайденав, січень 1947. Про літературний вечір М. Ситника в таборі Гайденав. Автор читав віршовану повість "Залізничний обходчик" (сік).
- ВЕРЕТА, ЛЕСЬ. "Рибалка рибалку чує нюхом через балку". — **Вісті з України**, Київ, 4 вересня 1969, ч. 36(578), ст. 5. Атака на Ситника і його збірку "Нові обрії".
- ВИННИЧЕНКО, ВОЛОДИМИР. "Листи Володимира Винниченка до Мих. Ситника". — **Нові дні**, Торонто, листопад 1957, ч. 94, ст. 10-14.
- ВОРСКЛО, ВІРА. "Мих. Ситникові". — **Молода Україна**, Торонто, вересень 1959, ч. 63, ст. 2. Вірш присвячений М. Ситникові.
- ВОЛИНЯК, ПЕТРО. "Михайло Ситник". — **Нові дні**, Торонто, вересень 1953, ч. 44, ст. 1-2. Літературна довідка до зміщених у тому ж числі "Нових днів" поезій М. Ситника. З портретом.
- (ВОЛИНЯК, ПЕТРО.) "Помер Михайло Васильович Ситник". — **Нові дні**, Торонто, листопад 1959, ч. 118, ст. 1, 17-18. Біо-бібліографічний нарис. Підпис: Редакція.
- ВОЛИНЯК, ПЕТРО. "У справі видання творів поет. Михайла Ситника". — **Нові дні**, Торонто, березень 1960.
- (ГОРДИНСЬКИЙ, СВЯТОСЛАВ.) Михайло Ситник: Від серця". Поезії. Васильків 1942. Ст. 64. — **Наші дні**, I, Львів, грудень 1942, ч. 13, ст. 13. Рецензія. Підпис: С. Г.

- (ГОРДИНСЬКИЙ, СВЯТОСЛАВ.) "Михайло Ситник: Нові обрії". II-га книга поезій. На Київщині, 1942 р. 64 ст. — **Наші дні**, III, Львів, лютий 1944, ч. 2, ст. 14. Рецензія. Підпис: с. г.
- ГРУШЕНКО, Л. "Про поезії Ситника". — **Неділя**, Ашафенбург, 20 жовтня 1946, ч. 44, ст. 4. Рецензія на збірку "Відлітають птиці".
- ГРУШЕЦЬКИЙ, Д. "Прощай, поете!" — **Українське життя**, Чикаго, 5 вересня 1959. З біографічною довідкою.
- ДЕРВУШ, МИКОЛА. "Пам'яті друга Михайла Ситника". — **Нові дні**, Торонто, січень 1960, ч. 120, ст. 13. Вірш присвячений М. Ситникові.
- ДОРОШЕНКО, ІВ. "Вечір рідного краю". — **Час**, Форт, 4 травня 1947, ч. 18(83), ст. 7. Про авторський вечір Ситника в таборі Сомме-Касерне, Авгсбург, 31. III. 1947. Ситник читав віршовану повість "Залізничний сторож".
- ДУБИНА, ВАСИЛЬ. "20-річчя творчості М. Ситника". — **Інформатор-альманах "Дніпро"**, Чикаго, 1957, ст. 37-38. Творчий шлях поета. Портрет.
- ДУБИНА, ВАСИЛЬ. "Михайло Васильович Ситник". (Некролог). — **Прометей**, Нью-Йорк, 1959, 24 вересня, ч. 30, ст. 3. Біографія, літературна діяльність, голоси критики.
- ДУБИНА В(АСИЛЬ). "Прощання з поетом". Пам'яті Михайла Ситника. — **Нові дні**, Торонто, жовтень 1959, ч. 117, ст. 20-21. Про смерть поета.
- "Залізничний сторож". (Віршована повість М. Ситника). — **Українець**, Париж, 1947. Анонімна рецензія.
- КАРПЕНКО-КРИНИЦЯ, ПЕТРО. "Сила поета" (Михайло Ситник. "Нові обрії", м. Васильків, 1942 р.). — **Іванківські вісті**, Іванків, 22 серпня 1942. Рецензія на збірку "Нові обрії". Підпис: Петро К-К.
- КЛ, ІВАН. "Українське письменство на еміграції". (Думки на закінчення літературного року). — **Українська трибуна**, Мюнхен, 7 січня 1947, ч. 1(25), ст. 3-4. Ситник селянський поет на грані переходу від пісенності до неоромантичного візіонерства.
- КОСАЧ, ЮРІЙ. "Література життя". — **Українська трибуна**, Мюнхен. Згадка про Ситникову простоту і щирість селянського поета.
- КОХНО, КАТЕРИНА. "Прощальне слово Михайлові Ситникові". — **Нові дні**, Торонто, листопад 1959, ч. 118, ст. 18.

Слово на похороні. В тексті світлина з панахиди по поетові.

- КС. "Літературні паростки". — **Краківські вісті**, Краків, 18 лютого 1943, ч. 32(770), ст. 3-4. Про поетів 1943 р. Також про Ситника а особливо про його збірку "Нові обрії".
- ЛЕГГТ, А. "До наших Джон Смітів". Звернення адепта красномого письменства. — **Українські вісті**, Ной-Ульм, липень 1953, ч. 57(728). Про Ситника як поета, його вірш "Самота" та полеміку, що розгорнулася довкола цього вірша.
- ЛЕСИЧ, ВАДИМ. "На межах незавершеного покоління". (Поети української еміграції 1940-вих років). — В кн.: **Слово**. Збірник I. Література, мистецтво, критика, мемуари, документи. Нью-Йорк, Об'єднання Українських Письменників в Екзилі, 1962, ст. 298-308. Коротка характеристика Ситника як поета, ст. 302, Первісна редакція есею автора див. **Вісник**, Нью-Йорк, листопад 1960, ч. 11, ст. 22-25.
- "Літературні вечори". — **Неділя**, Ашафенбург, 6 липня 1947. Коротко про літературні виступи М. Ситника і Л. Полтави в таборах в Регенсбурзі, Фраймані, Шлезгаймі, Ляймі і Міттенвальді.
- МИРГОРОДСЬКИЙ, П(АВЛО). "На вірному шляху". — **Українські вісті**, Ной-Ульм, 26 вересня 1946, ст. 4. Рецензія на збірку "Відлітають птиці".
- "Михайло Ситник". — **Молода Україна**, Торонто, вересень 1959, ч. 63, ст. 1. Некрологічна стаття редакції. Коротко про літературну діяльність Ситника, звідомлення з похорону.
- НОСЕНКО, НАТАЛІЯ. "Мистецтво й Мамона" (Лист до редакції). — **Українські вісті**, Ной-Ульм, 23 липня 1953, ч. 53(724), ст. 2. Лист, в якому авторка захищає Ситників вірш "Самота", що став предметом пародійної сатири М. Решетняка. Підпис: Полтавка. В кінці листа нотатка від редакції "Українських вістей", з виправданням чому публіковано сатиру Решетняка.
- П. Б. "Поет гнів" — **Волинь**, 23 травня 1943.
- П. Д. "Дві збірки поезій Михайла Ситника". — **Краківські вісті**, Краків, 8 березня 1944, ч. 50(1083), ст. 4. Про Ситникові збірки "Від серця" і "Нові обрії". Автор статті твердить, що деякі поезії, які ввійшли до збірки "Від серця", були публіковані в довоєнній радянській періодиці.

- П. Д. "Молода поезія". — **Іванківські вісті**, Іванків, листопад (?) 1942. В рубриці "Літературні новинки" рецензія на збірки поезій "Від серця" М. Ситника і "Тримлять до роги" П. Карпенка-Криниць.
- "Повідомлення" — **Час**, Фюрт, 1949. Повідомлення правління Об'єднання українських письменників "Молоде Покоління", до правління якого внесено й ім'я Ситника.
- ПОЛТАВА, ЛЕОНІД. "До 5-річчя смерті поета Михайла Ситника". — **Свобода**, Джерзі Ситі, листопад 1964, ч. 216.
- ПОЛТАВА, ЛЕОНІД. "Залізничний сторож" (віршована повість М. Ситника)". — **Українські вісті**, Ной-Ульм, 11 травня 1947, ч. 18(76), ст. 7. Рецензія. В кінці рецензії примітка: "Листом до редакції "У. В." автор "Залізничного сторожа" просить читачів виправити помилки в його книжці". Далі слідує виправлення трьох помилок.
- РЕШЕТНЯК, МАКСИМ. "Срамота, пародійне". (Відповідь на вірш "Самота" в "Українських вістях", ч. 38(709) з 10. 5. 1953 р.). — **Українські вісті**, Ной-Ульм, 11 червня 1953, ч. 47(718). Віршована сатира на Ситників вірш "Самота". На неї відповів Ситник своїм зрівноваженим "Покаянієм покладеного на лопатки", яке в свою чергу спонукало М. Решетняка до поміркованої репліки п. з. "Лежачого не б'ють".
- РЕШЕТНЯК, МАКСИМ. "Лежачого не б'ють" (Новорічне посланіє на "Покаяніє покладеного на лопатки" — поетові-лірику Михайлові Ситнику від поета-гумориста дядюні Максима). — **Українські вісті**, Ной-Ульм.
- САЦЮК, ОЛЕКСИЙ. "Мих. Ситник — "Відлітають птиці", поезії, Гамбург-Гайденав, 1946. — **Літаври**, Зальцбург, квітень 1947, ч. 1, ст. 68. Рецензія.
- СЕН. "Авторський вечір М. Ситника". — **Наше життя**, Авгсбург, 29 квітня 1947, ч. 16(111), ст. 6. В таборі "Сомме-Казерне" в Авгсбурзі, 30. III. 1947, Ситник читав свою поему "Залізничний сторож".
- СТЕПОВИЙ, МИХАЙЛО. (Заголовок статті невідомий). — **Миргородські вісті**, Миргород, 6 травня 1943. Рецензія на "Нові обрії" Ситника й "Прелюдії" І. Ковалева. Див. відомість про статтю: **Пробосм**, Прага, 1943, кн. 9, ст. 536.
- ТРЕМБОВЕЦЬКИЙ, АП. "Шляхами шукань"... — **Український Вістник**, Берлін, 30 липня 1944, ч. 30. Характеристика творчості. Деякі бібліографічні відомості.

- ФАЛЬКО, о. П. "Про все і звидусіль". — **Гомін України**, Торонто, 24 жовтня 1953, ч. 43(232), ст. 10. Критика вірша "Так, нашого життя дві паралелі..." вміщеного у "Нових днях".
- ЧАПЛЕНКО, ВАСИЛЬ. "Літературний вечір українських письменників у Катовицях". — **Кранівські вісті**, Відень, 21 грудня 1944, ч. 290(1323), ст. 3. 3. XII. 1944. Виступали: О. Сосуля, М. Ситник, О. Веретенченко, Я. Цурковський. — М. Ситник читав поезії зі збірок "Від серця", "Нові обрії" та з підготованої до друку нової збірки "Орлій клеїт". Підпис: В. Ч.
- ЧАПЛЕНКО, ВАСИЛЬ. "Мих. Ситник.—"Залізничний сторож". Віршована повість. 1947. — **Свобода**, Джерзі Ситі, 20 травня 1950. Рецензія. Підпис: Ч-о.
- ШЕВЧУК, ГР. "Свідчення поета". — **Українські вісті**, Ной-Ульм, 6 жовтня 1948, ч. 81(233). Настрої в поезії Л. Полтави. Також про настрої простої злости до чужого в поезії М. Ситника.
- ШЕВЧУК, ГР. "Голос пропащого покоління". — **Заграва**, Авгсбург, 1946, ч. 4, ст. 58-62. Рецензія на збірку "Відлітають птиці".
- ШЕРЕХ, ЮРИЙ. "Покоління бере фальшиву ноту". — **Нові дні**, Торонто, січень 1953, ст. 6-9. В рамках рецензії на збірку новель Л. Полтави — загальна характеристика творчості молодих поетів, в тому й М. Ситника.

ДОПОВНЕННЯ

- 1946: "Доні Іні" ("Он і мєє у светрику рожевому..."). — **Українське слово**, Бльомберг. 10x4 р.
"Дні проходять хмарою сірою..." — **Наша пошта** (?), Гайденав, 5x4 р.
- 1948: Цвітуть сади ("Цвітуть сади над Кільською затокою..."). — **Час** (?), Фюрт, ... (Кіль, 1948 р). 4x4 р.
- 1953: "Друзі" ("Ми ставили на яворах шпаківні..."). — **Український Прометей**, Детройт. 10x4 р.
- 1955: "The Windy City". ("Що скажу про тебе, місто вітру..."). — **Українські вісті**, (Чикаго, 1954 р). 10x4 р.

- 1957: "І ще один, уже останній вірш..." — **Свобода**, Джерзі Ситі. 3х4 р.
- 1958: "Пелюстка" ("Хоч я давно вже розучивсь радіти..."). — **Свобода**, Джерзі Ситі. (1958 р., Бюффало). 5х4 р.
- "Деяким землячкам на чужині сущим" ("Холодна ваша подана рука..."). — **Українські вісті**, Ной-Ульм. (Чікаго, 1958 р.). 10х4 р.

З М І С Т

ПОЕЗІЇ

Молитва	9
Вітчизна	10
З мості біографії	11
Земля	12
До матері	13
"Вже пам'ять заростає все більше"	14
"Моя душа розділена надвоє"	15
Співай мені	16
Ніч	17
"Вже висихає пам'яті криниця"	18
Десятиліття	19
"Дні, як птахи, що в вирій летять"	20
"Чи я коли туди приїду"	21
Київ	22
"Вирвавсь з дому — і усе пропало"	23
Цвіт папороті	24
Містечко	26
"У хаті в мене глиняна долівка"	28
Знімка	30
"Минають дні вогні, холодні, чорні"	31
Студентські дні	33
В гуртожитку	34
Самота	36
"Вмирають дні у хаті і на вулиці"	38
День	39
Слово до чужини	40
Ранок	41
На полустанку	42
"На даху іржавім снігу латка"	43
"Моему невгамовному еству"	45
"Напевно вже цвітуть вербові котики"	46
"Десять там життя, ізвіднясь пісня лине"	47

"На моє щербате підвіконня"	48
В гаю	49
В саду	50
Криниця	51
"Пройшла гроза, і ще зелені яблука"	52
Літа дитячі	53
"Копичка сіна під ліщиною"	54
"Дівчата лушили квасоллю"	55
"Десь вже пісня чується весіння"	56
"На місячнім серпі щербатий слід"	57
"Ми ставили на Ворсклі ятері"	58
Рибалка	59
Біля млина	60
"Де-не-де вже на моїм волоссі"	61
Зірниця	62
Щастя	63
Копанка	64
Колядник	65
Моя любов	66
"Ніч прийшла на берег, мов циганка"	67
"Так, нашого життя дві паралелі"	68
В курені	69
Журавлі	71
"Пахли поза садом чорнобривці"	72
Терен	73
На городі	74
Соняшник	75
Будяк	76
Джерело	77

1947 — 1959

Матері	81
Надхнення	82
"Я не напишу про тебе вірша вже"	83
"Пініться море на далекій Півночі"	84
"Сніжинки, наче цвіт акації"	85
Еміграційне	86
Великодній спомин	87
"Цвітуть сади співучої Баварії"	88
З морської лірики	89
"Напевно битва тут була велика"	90
"Я не вийду тобі назустріч"	91
"Вітер гойдає віконниці"	92

Гроза	93
"Жовте листя шумить розлукою"	94
Ясне сорокаріччя	95
Цвітуть сади	96
"Сонце променем землю мацає"	97
Вночі	98
До себе	99
Індійці	100
Перед світанком	101
В'язальниці	102
Осінь	103
Зима	104
"Чекаю від когось листа"	105
З лірики	106
Зима	107
Самота	108
На станції	109
"Столітній дуб стоїть на охороні"	110
На цвинтарі	111
"У мене в серці ще багато квітів"	112
Новий рік	113
"Дрібнички, мною вивезені з Києва"	114
На пасіці	115
"Усілася хмара найтяжча"	116
"Туману вранішню запону"	117
"...Так чому ж ти спішиш, Марусе"	118
В таверні	119
Донька	121
Дві матері	122
Любов	123
Ді-пі	124
Негри	125
Зима	126
Горобці	127
Надвечір'я на озері	128
Волоцюги	129
Другові	131
Осінь	132
Калина	133
Матиоли	134
Береза	135
Весна	136
Великодня посвята доні	138
Пастух	139

"Вам пора весіння все — найлуччою"	140
"І ще один, уже останній вірш"	141
"Копичка сіна під ліщиною"	142
"Рябих берез вогненні язики"	143
Слова	144
З доріг	145
"Мов на сповідь огорнула ніч"	146
Иду колядувати...	147
В страсний четвер	148
Вільхи	149
Христос Воскрес!	150
Кінь	151
"Я днем іще не впився, а вже ніч"	153
Плачуть вишні	154
Мій світ	156
Киплять півонії	157
Поплавці	158
Ранок	159
Дощ в Чикаго	160
Вночі	162
Перший сніг ("На траву, куці, на пішоходи")	163
Перший сніг	164
Град	165
"Дороги, перевали і мости"	166
"Зальоденілі чорні парості"	167
Зима	168
Мій батько	170
Чужинці	173
Старість	175
У сні	176

ДОДАТКИ

Творчі періоди поета	179
Примітки	195

БІБЛІОГРАФІЯ

Михайло Ситник

Ми помстимося

Страшно якось і якось не віриться,
Серце стискається болем німим.
Кров просочилась на грудях Він-
ниці,

Плачемо знову зворушені ми.

Наша ж то кров українська, гаряча,
Ми пізнаємо її у цю мить,
Наших братів ми замучених бачим
Тих, що хотіли боротись і жить.

Ось ми підходимо: рідні нам жерт-
ви!
Дружно ми клятву над ними речем.
Дивляться холодно, мужньо
і мертво
Прямо нам в вічі без власних очей.

Гнів наш клекоче, шумує і піниться,
Владно розбурханій вторить грозі...
Ми помстимося за Київ, за Вінницю,
Ми помстимося за себе й за всіх.

Вінниця, 1943 рік

Мих. СИТНИК

ДЗВЕНИ, БАНДУРО (лірична пісня)

Далека чужина, похмура,
Зітхання, неповторні сни...
Дзвени, дзвени, моя бандуро,
Солодким спогадом дзвени.

Ой, там на рідній Полтавщині,
Ой там на березі Сули
В моєї милої дівчини
Коханням серденько болить.

На хвилях плавають лілеї,-
То ж милої гірка печаль,
Ще й зорі плачуть над землею
І мрійно дивляться у даль.

Накине хусточку на плечі,
У коси зорі заплете,
У голубій Сулі підвечір
Скупає серце золоте.

Лілеї рватиме надхненно,-
На хвилю кине вітряну
І припливуть вони до мене -
сюди, на клятву чужину.

І тут, на річці, на Дунаї
До зір тремтячих помолюсь
І ті лілеї позбираю,
До свого серця притулю.

І серце кликатиме бурю,
Душа чекатиме весни...
Дзвени, дзвени ж, моя бандуро,
Солодким спогадом дзвени.

-- 0 --

1944 р.

"Н.Д." Квітень 1960р.

Христос Воскрес!

Вже там, мабуть, закінчилась Всеношна,
Бо зорі-свічі капають з небес.
І з серць, немов з в'язниць, непереможно
Зриваються слова: Христос Воскрес!

Вони летять, затаєні й відверті,
Такі легкі і теплі, ці слова,
І вже не страшно людям навіть смерти,
Ні каторги, де буря льодова.

Хоч і не дзвонять дзвони на Софії
І не шумлять на Юрі прапори,
Але в душі світлішають надії,
Як промені весняні угорі.

Чиясь там мати виглядає сина:
Вже писанки і паска на столі,
І нас усіх чекає Україна
На розговіння на своїй землі.

Прощаємо гріхи один одному,
І з наших душ, мов лід тяжкий вже скрес.
Доносяться аж з Краю, аж із дому
До нас святі слова: Христос Воскрес!

Михайло СИТНИК

В УКРАЇНІ ЗНОВ ХРИСТОС ВОСКРЕСНУВ

І знов весна, як і минулі весни,
Покривджених людей не звеселя . . .
В Україні знов Христос воскреснув,
Та мертвою залилася земля.

Хоч і співають птиці над садками
І пахнуть квіти, мед збирає джміль . . .
На цементі зруйнованого Храму
Жовтіє мох і в'ється дикий хміль.

На моріжку під клунею старою
Посвятить може дехто пасочки,
Коротка радість упаде сльозою
На серце, як роса на пелюстки.

А недруг в Києві біля Софії
Подвоїть варту вдень і уночі
Перехреститись, мимо ідучи.
Дніпро шумітиме там на Подолі,
Й ніхто із наших кривих не посміє
Немов, щоб погасити лютий страх,
І хмари, наче вирвавшись з неволі,
Тікатимуть на захід в небесах.

А люди? Рани у цей день загоять
Й чекатимуть від Господа чудес,
І потайки з надією німою
Шептатимуть: "Христос Воскрес!"

Михайло Ситник

Михайло Ситник

Матері

моїй нещасній — присвячую

За вікном лихі вітри регочуть
У моєму рідному дворі...
Знаю, ти недосипаєш ночі,
Молишся і плачеш на зорі.
Ніжно обціловуєш ті речі,
До яких колись я доторкався...
Наче бачу ті похилі плечі,
Наче чую, як твоя рука
Тихо перелистує папери
І до серця з болем пригорта...
І тобі здається, що вже в дверях
Я стою — рукою лиш дістать...
Знаю, часто ходиш до ворожок
По сльозами змочених путях,
Тільки твому серцю не поможуть
Ні ворожки, ні передчуття.
Я вернусь з дороги ще не скоро, —
Ти не плач так болісно, не плач,
За нестерпне материнське горе
Ти своєму синові пробач.
Образ твій у снах мене колише,
Хоч циганське все моє життя, —
Та ж мені Україна наймиліша
За усі родинні почуття.

Мих. Ситник

Кобзар

Гр. Китастому

Так навпомацки аж із Полтави
Він прийшов до грозових Карпат —
Тут тепер новітня Січ і слава,
Тут змінив шаблюку автомат.

Тільки ж сил у ворога багато —
Идуть, як саранча, з усіх сторін...
Як же вдарить, обійти, прорватись?
Як урятувати весь загін?

— Отамане, сотнику, (чи як вас?)
Я до ваших послуг. Я — кобзар.
Хоч і тіло в мене вже залякло,
Та в душі іще палає жар. —

І до струн торкнулись жовті пальці —
Хмель і Байда встали, мов живі...
І відчули збуджені повстанці
Кров козацьку у своїй крові.

Встали хлопці: Будем наступати!
Ніч знялася із Карпат, мов крук.
Прикипіли у руках гранати,
М'язи нап'ялися, наче лук.

— Уперед! І пронеслася буря,
Блиснула перемога, наче сон...
І дзвеніла десь вдалі бандура
Славній перемозі в унісон.

1948.